

ҚАЛҚАМАН ЖҰМАҒҮЛОВ

**ЖҰМАҒҰЛОВ
ҚАЛҚАМАН ТҰРСЫНҰЛЫ**

Биобиблиографиялық көрсеткіш

Алматы
“Қазақ университеті”
2008

ББК 87.3я7
Ж 88

Жауапты редактор:

химия ғылымдарының докторы, профессор З.А. Мансұров

Құрастырушылар:

*т.ғ.д., профессор Ж.Қ. Таймағамбетов, т.ғ.д., профессор С.М. Мәшімбаев,
т.ғ.к., доцент Е.Т. Қартабаева, т.ғ.к., доцент Г.С. Беделова*

Редакторлар:

Д.Т. Нұрғалиева, Г.С. Коурдакова

Ж 88 **Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлы: Биобиблиографиялық көрсеткіш / Құраст.: Ж.Қ. Таймағамбетов, С.М. Мәшімбаев, Е.Т. Қартабаева, Г.С. Беделова – Алматы: Қазақ университеті, 2008. – 136 б., суреттер.**
ISBN 9965-30-456-4

Ж 0301020000-339
460(05)-08

ББК 87.3я7

**ЖУМАГУЛОВ
КАЛКАМАН ТУРСУНОВИЧ**

Библиографический указатель

Алматы
«Қазак университеті»
2008

ББК 87.3я7
Ж 88

Ответственный редактор:
доктор химических наук, профессор З.А. Мансуров

Составители:
*д.и.н., профессор Ж.К. Таймагамбетов, д.и.н., профессор С.М. Машимбаев,
к.и.н., доцент Е.Т. Картабаева, к.и.н., доцент Г.С. Беделова*

Редакторы:
Д.Т. Нурғалиева, Г.С. Коурдакова

Ж 88 **Жумагулов Калкаман Турсунович:** Библиографический указатель / Сост.: Ж.К. Таймагамбетов, С.М. Машимбаев, Е.Т. Картабаева, Г.С. Беделова. – Алматы: Қазақ университеті, 2008. – 136 с., илл.
ISBN 9965-30-456-4

Ж 0301020000-339
460(05)-08

ББК 87.3я7

ZHUMAGULOV
KALKAMAN TURSUNOVICH

Biobibliogrphis guide

ALMATY
«Kazakh University»
2008

ББК 87.3я7
Ж 88

Editor-in-chief:

Doctor of Chemical Sciences, Professor Z.A. Mansurov

Compilers:

*Professor Zh.K.Taymagambetov, Professor S.M. Mashimbayev
Dotcent E.T. Kartabayeva, Dotcent G.S. Bedelova*

Editors:

D.T. Nurgaliyeva, G.S. Kourdakova

Ж 88   **ZHUMAGULOV KALKAMAN TURSUNOVICH:** ulu: Biobibliogrphis
guide /Autors: Zh.K.Taymagambetov, S.M. Mashimbayev, E.T. Kartabayeva,
G.S. Bedelova. – Almaty: «Kazakh University», 2008. – 136 p.
ISBN 9965-30-456-4

Ж 0301020000-339
460(05)-08

ББК 87.3я7

ISBN 9965-30-456-4

© КазНУ им. аль-Фараби, 2008.

Оқырмандарға

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті ғалымдарының биобиблиографиялары сериясының жалғасы болып табылатын бұл көрсеткіш ҚазҰУ-дың тарих факультетінің дүние жүзі тарихы кафедрасының меңгерушісі, ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұловқа арналған.

Биобиблиографияға ғалымның өмірі мен 36 жылдық еңбегін сипаттайтын мәліметтер, оның еңбектері және ол туралы әдебиеттер енгізілген. Жарияланған қазақ, орыс, неміс тілінде еңбектер әрбір жыл көлемінде мерзімдік тәртіппен орналасқан.

Биобиблиография ғалымдар мен жоғары оқу орындарының оқытушыларына, докторанттарға, магистранттарға, студенттерге, дүние жүзі және отандық тарихымен айналысушы мамандар үшін пайдалы бола алады.

К читателям

Предлагаемый указатель – продолжение серии биобиблиографий ученых Казахского национального университета имени аль-Фараби – посвящен заведующему кафедрой всемирной истории исторического факультета КазНУ, академику АСН РК, доктору исторических наук, профессору Калкаману Турсуновичу Жумагулову.

Биобиблиография включает материалы, характеризующие жизненный путь и творческую деятельность ученого, перечень его публикаций и литературу о нем.

Материал, помещенный в биобиблиографическом издании, отражает 36-летнюю трудовую и научную деятельность профессора К.Т. Жумагулова. Перечень его публикаций на казахском, русском и немецком языках расположен в хронологическом порядке по годам, так же как и литература о его жизни, профессиональной деятельности.

Данное издание будет полезно ученым, преподавателям вузов, докторантам, магистрантам, студентам, а так же всем, кто интересуется проблемами всемирной и отечественной истории.

To readers

The proposed bibliography of proceedings is a continuation of the series of bibliographies of the scholars of al-Farabi Kazakh National University.

The bibliography is devoted to the head of world history department of historical faculty of KazNU, academician of ASS Dr. of Historical sciences Professor Zhumagulov Kalkaman Tursunovich.

This bibliography includes materials describing his life and work activities, list of publications and bibliography about him.

The materials are reflected his 36 years of experience in pedagogical and scientific spheres. The list of his publications are in Russian, Kazakh and German in chronological order within every year in alphabetical order.

It will be useful for scientists, lectures, researches, students and for all who are interested in problems of world and native history.

**Тарих ғылымдарының докторы, профессор,
ҚР ӨҒА академигі Қалқаман Тұрсынұлы
Жұмағұловтың өмірі мен ғылыми-педагогикалық
қызметінің негізгі кезеңдері**

Қ.Т. Жұмағұлов 1948 жылы 1 қаңтарда Талдықорған облысы Қапал ауданының Арасан ауылында дүниеге келген.

1965 ж. – Арасан 11 жылдық орта мектебін бітіреді.

1965 ж. – С.М.Киров атындағы ҚазМУ-дың тарих факультетіндегі шет тілін тереңдетіп оқытатын арнайы бөліміне оқуға түседі.

1967 ж. – Қостанай облыстық комсомол комитетінің Құрмет грамотасымен марапатталды.

1968 ж. – Гумбольдт университетінде (Берлин, ГДР) оқып, тәжірибе алған.

1968-1971 жж. – ҚазМУ-дың тарих факультетіндегі Студенттер ғылыми қоғамының төрағасы.

1969 ж. – Орта Азия және Қазақстан республикалары студенттерінің ғылыми конференциясында I дәрежелі дипломмен марапатталды.

1969 ж. – ҚазМУ-дың тарих факультеті студенттерінен құрылған "Тарихшы - 69" студенттік құрылыс отрядының (СҚО) комиссары.

1970 ж. – III Бүкілодақтық медиевистер конференциясында (Ленинград) естелік медалімен марапатталды.

1971 ж. - ҚазМУ-дың тарих факультеті студенттерінен құрылған "Тарихшы - 71" студенттік құрылыс отрядының (СҚО) командирі.

1971 ж. – Торғай облысы Жаңадала ауданының Құрмет грамотасымен марапатталды.

1972 ж. – тарих факультетінің арнайы бөлімін жалы тарих кафедрасы бойынша бітіреді.

1972-1976 жж. – ҚазМУ тарих факультеті жалпы тарих кафедрасының ассистенті.

1973 ж. - "ҚазМУ - 73" университеттің Біріктірілген СО отрядының командирі.

1973 ж. – Торғай облысы Қима аукомы мен ауаткомының Құрмет грамотасымен марапатталды.

1976 ж. – БЛКЖО (ВЛКСМ) Орталық комитетінің кеуде белгісімен марапатталды.

1978 ж. – М.В.Ломоносов атындағы ММУ жанындағы ФПК-да тәжірибе жинақтады (стажировка).

1978-1982 жж. – ҚазМУ-дың Халықтық бақылау Комитеті төрағасының бірінші орынбасары.

1976-1980 жж. – ҚазМУ жанындағы педагогикалық біліктілікті көтеру Институтының (ИППМ) деканы, ҚазМУ тарих факультеті Ғылыми Кеңесінің мүшесі.

1976-1984 жж. – ҚазМУ жалпы тарих кафедрасының доценті.

1977-1985 жж. – ҚазМУ-дың тарих факультетіндегі Құқық бұзушылықтың алдын алу Кеңесінің төрағасы.

1979 ж. – ҚазМУ-дың Астрахан облысындағы Студенттік ауыл шаруашылық отрядының командирі.

1979 ж. – ҚазМУ-дың профессор-оқытушылық құрамы арасындағы социалистік жарыстың жеңімпазы медалымен марапатталды.

1979 ж. – ҚазМУ комсомол комитетінің Құрмет грамотасымен марапатталды.

1982 ж. – КСРО ҒА Жалпы тарих Институтында (Мәскеу қаласы) бір жылдық ғылыми тәжірибе жинақтау.

1983 ж. – КСРО ҒА Жалпы тарих Институтында "Ежелгі германдықтардың аграрлық құрылысының мәселелері" атты тақырыпта кандидаттық диссертация қорғайды.

1983 ж. – ҚазМУ тарих факультетінің дипломымен марапатталды.

1983-1989 жж. - "КСРО-ГФР Қоғамы" Орталық Басқармасының мүшесі.

1983 ж. – КСРО делегациясының құрамында ГФР-ға іс-сапар.

1983 ж. – тарих факультеті партбюро хатшысының орынбасары.

1984 ж. – ҚазМУ тарих факультеті Құрмет грамотасымен марапатталды.

1984-1985 жж. – тарих факультеті партбюро хатшысы.

1984 ж. - осы уақытқа дейін ҚазМУ тарих факультеті Ғылыми Кеңесінің мүшесі.

1984 ж. – ҚазМУ Құрмет грамотасымен марапатталды.

1985 ж. - ҚазМУ тарих факультетінің Құрмет грамотасымен марапатталды.

1985-1987 жж. – ҚазМУ тарих факультеті деканының оқу ісі жөніндегі орынбасары.

1986 ж., мамыр – БЛКЖО ОК-нің Құрмет грамотасымен марапатталды.

1987 ж. – ҚазМУ тарих факультетінің Құрмет грамотасымен марапатталды.

1987 ж. – доцент ғылыми атағы беріледі.

1988 ж. – ҚазМУ Құрмет грамотасымен марапатталды.

1987-1992 жж. - Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ тарих факультетінің деканы, ҚазҰУ Ғылыми Кеңесінің мүшесі.

1989 ж. – М.В.Ломоносов атындағы ММУ жанындағы тарих факультеттерінің декандары стажировкасынан өтеді.

1990 ж. – ҚазМУ-дың Құрмет грамотасымен екі мәрте марапатталды.

1991 ж. – ҚазМУ-дың Құрмет грамотасымен марапатталды.

1991-2007 жж. - Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың ерте дүние және орта ғасырлар тарихы кафедрасының меңгерушісі.

1993 ж. – қазіргі уақытқа дейін - "ҚазҰУ хабаршысы" журналының редколлегия мүшесі.

1994 ж. - Әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың Құрмет грамотасымен марапатталды.

1995 ж. – ДААД Халықаралақ грантының жеңімпазы, Майндағы Франкфуртта, Геттингенде іссапарда болды.

1997 ж. - "Халықтардың Ұлы қоныс аударуына дейінгі ежелгі герман қоғамы дамуының негізгі мәселелері" атты тақырыпта докторлық диссертациясын қорғайды.

1997 ж. - ДААД Халықаралақ грантының жеңімпазы, Геттинген университетіне іссапар.

1997-2000 жж. – ҚазҰУ-дың тарих факультеті магистратурасының жетекшісі.

1998 ж. – профессор ғылыми атағы беріледі.

1999 ж. – ҚазҰУ-дың Құрмет грамотасымен марапатталды.

1999 ж. – ДААД Халықаралық грантының жеңімпазы, Геттинген университетіне іссапар.

2000 ж. – ҚазҰУ-дың Құрмет грамотасымен марапатталды.

2001-2002 жж. – біруақытта ҚазҰУ-дың тарих факультетінің деканы.

2001-2003 жж. – ҚазҰУ Ғылыми Кеңесінің мүшесі.

2001 ж. – ҚР БҒМ-нің "ҚР ғылымының дамуына сіңірген еңбегі үшін" белгісімен марапатталды.

2003 ж. - ДААД Халықаралық грантының жеңімпазы, Билефельд университетіне іссапар.

2004 ж. - ҚазҰУ тарих факультетінің грамотасымен марапатталды.

2005 ж. - "Алматы облысы Ақсу ауданының Құрметті азаматы" атағы беріледі.

2006 ж. - "Құрмет" орденімен марапатталды.

2006 ж. - "2006 жылғы жоғары оқу орындарының үздік оқытушысы" Мемлекеттік грантының лауреаты.

2007 ж. – Тюбинген университеті (Германия) мен Сапиенза университетіне (Италия) шетелдік іссапар.

2007 ж. – ҚазҰУ-дың дүние жүзі тарихы кафедрасының меңгерушісі.

2007ж. – ҚазҰУ тарих факультетінің грамотасымен марапатталды.

2007ж. – ДААД Халықаралық грантының жеңімпазы, Тюбинген университетіне іссапар.

Докторлық және кандидаттық диссертациялар қорғау диссертациялық кеңесінің мүшесі.

"Жалпы тарих", "Отандық тарих", "Халықаралық қатынастар мен сыртқы саясат тарихы" мамандықтары бойынша докторлық және кандидаттық диссертациялар қорғау кеңестері төрағасының орынбасары.

**Основные даты жизни и научно-педагогической
деятельности доктора исторических наук,
профессора, академика АСН РК К.Т. Жумагулова**

К.Т. Жумагулов родился 1 января 1948 года в с. Арасан Капальского района Талды-Курганской области.

1965 г. – окончил Арасанскую 11-летнюю среднюю школу.

1965 г. – поступил на специальное отделение исторического факультета КазГУ им. С.М. Кирова с углубленным изучением иностранного языка.

1967 г. – награжден Почетной грамотой Кустанайского обкома комсомола.

1968 г. – стажировка-учеба в Гумбольдтском университете, Берлин (ГДР).

1968-1971гг. – председатель Студенческого научного общества (СНО) исторического факультета КазГУ.

1969 г. – удостоен диплома I степени на научно-студенческой конференции Республик Средней Азии и Казахстана (г. Фрунзе).

1969 г. – комиссар факультетского студенческого строительного отряда (ССО) «Историк – 69» КазГУ.

1970 г. – награжден памятной медалью на III Все-союзной медиевистической конференции (г. Ленинград).

1971г. – командир факультетского студенческого строительного отряда «Историк – 71» КазГУ.

1971г. – награжден Почетной грамотой Жанадалинского района Тургайской области.

1972 г. – окончил спецотделение истфака по кафедре всеобщей истории.

1972-1976 гг. – ассистент кафедры всеобщей истории исторического факультета КазГУ.

1973 г. – командир объединенного университет-ского ССО «КазГУ – 73».

1973 г. – награжден Почетной грамотой Тургайского обкома комсомола ЛКСМК.

1973 г. – награжден Почетной грамотой Кийминского райкома и райисполкома Тургайской области.

1976 г. – награжден нагрудным знаком ЦК ВЛКСМ.

1978 г. – стажировка по линии ФПК при МГУ им. М.В. Ломоносова.

1978-1982 гг. – первый заместитель Комитета Народного контроля КазГУ.

1976-1980 гг. – декан Института повышения педагогического мастерства (ИППМ) при КазГУ, член Ученого Совета исторического факультета КазГУ.

1976-1984 гг. – доцент кафедры всеобщей истории КазГУ.

1977-1985 гг. – председатель Совета профилактики правонарушений исторического факультета КазГУ.

1979 г. – командир Студенческого сельхозотряда КазГУ в Астраханской области.

1979 г. – награжден медалью победителя соцсоревнования среди ППС КазГУ.

1979 г. – награжден Почетной грамотой комитета комсомола КазГУ.

1982 г. – годовичная научная стажировка в Институте Всеобщей истории АН СССР.

1983 г. – защита кандидатской диссертации на тему «Проблемы аграрного строя древних германцев» в Институте Всеобщей истории АН СССР, г. Москва.

1983 г. – награжден дипломом исторического факультета КазГУ.

1983-1989 гг. – член Центрального Правления «Общество СССР-ФРГ».

1983 г. – поездка в ФРГ в составе делегации СССР.

1983 г. – зам. секретаря партбюро исторического факультета.

1984 г. – награжден Почетной грамотой исторического факультета КазГУ.

1984-1985 гг. – секретарь партбюро исторического факультета.

1984 г. – по наст. вр. – член Ученого Совета исторического факультета КазГУ.

1984 г. – награжден Почетной грамотой КазГУ.

1985 г. – награжден Почетной грамотой исторического факультета КазГУ.

1985-1987 гг. – зам. декана по учебной работе исторического факультета КазГУ.

1986 г., май – награжден Почетной грамотой ЦК ЛКСМК.

1987 г. – награжден Почетной грамотой исторического факультета КазГУ.

1988 г. – награжден Почетной грамотой КазГУ.

1987 г. – присвоено ученое звание доцента.

1987-1992 гг. – декан исторического факультета КазНУ им. Аль-Фараби, член Ученого Совета КазНУ.

1989 г. – стажировка деканов исторических факультетов университетов при МГУ им. М.В. Ломоносова.

1990 г. – награжден дважды Почетной грамотой КазГУ.

1991 г. – награжден Почетной грамотой КазГУ.

1991-2007 гг. – заведующий кафедрой истории древнего мира и средних веков КазНУ им. аль-Фараби.

1993 г. по наст. вр. – член редколлегии журнала «Вестник КазНУ. Серия историческая».

1994 г. – награжден Почетной грамотой КазНУ им. аль-Фараби.

1995 г. – победитель Международного гранта ДААД, командировка во Франкфурт-на-Майне, Геттинген.

1997 г. – защита докторской диссертации на тему «Основные проблемы развития древнегерманского общества до Великого переселения народов».

1997 г. – победитель Международного гранта ДААД, командировка в Геттингенский университет.

1997-2000 гг. – руководитель магистратуры исторического факультета КазНУ.

1998 г. – присвоено ученое звание профессора.

1999 г. – награжден Почетной грамотой КазНУ.

1999 г. – победитель Международного гранта ДААД, командировка в Геттингенский университет.

2000 г. – награжден Почетной грамотой КазНУ.

2001-2002 гг. – декан исторического факультета КазНУ.

2001-2003 гг. – член Ученого Совета КазНУ.

2001г. – награжден Знаком МОН «За заслуги в развитии науки РК».

2003 г. – победитель Международного гранта ДААД, командировка в Билефельдский университет.

2004 г. – награжден грамотой исторического факультета КазНУ.

2005 г. – присвоено звание «Почетный гражданин Аксуского района Алматинской области».

2006 г. – награжден орденом «Құрмет».

2006 г. – лауреат Государственного гранта «Лучший преподаватель вуза 2006 г.»

2007 г. – заграничная командировка в Тюбингенский университет (Германия) и университет Сапиенза (Италия).

2007 г. – заведующий кафедрой всемирной истории КазНУ.

2007 г. – награжден грамотой исторического факультета КазНУ.

2007 г. – победитель Международного гранта ДААД, командировка в Тюбингенский университет.

Член диссертационного совета по защите докторских и кандидатских диссертаций.

Зам. председателя диссертационных советов по защите докторских и кандидатских диссертаций по специальностям «всеобщая история», «отечественная история», «история международных отношений и внешней политики».

**Main stages of life and activities of Zhumagulov
Kalkaman Tursunovich
Doctor of Historical Sciences, Professor,
Academician of ASS PK**

K. T. Zhumagulov was born on the 1 January 1948 in Arasan village of Kapal district in Taldy – Kurgan region.

1965 – finished the secondary 11-years school of Arasan.

1965 - entered Kazakh State University named after S. M. Kirov, Faculty of History, Specialized Department with profound studies of foreign languages.

1967 - was awarded with Diploma of Honour given by Kustanay Regional Committee of Komsomol

1968 - had training course at the University named after A. Gumbold, Berlin, GDR.

1968 – 1971 – Chair of Student Scientific Society (SSS), Faculty of History, KazGU.

1969 – was awarded with First Class Diploma at the scientific conference of Central Asian republics and Kazakhstan (Frunze).

1969 – a commissar of faculty student construction detachment (SCD) “Historian – 69”, KazGU.

1970 – was given a medal as keepsake of III All – Union Medieval Conference (Leningrad).

1971 - a commander of faculty student construction detachment (SCD) “Historian – 71”, KazGU.

1971 - was awarded with Diploma of Honour given by Zhanaly District of Turgay Region.

1972 – graduated from Specialized Department on World History, Faculty of History, KazGU.

1972 – 1976 – Lecturer of department of World History, Faculty of History, KazGU.

1973 - a commander of united university student construction detachment (SCD) "KazGU – 73".

1973 - was awarded with Diploma of Honour given by Turgai District Committee.

1973 - was awarded with Diploma of Honour given by Kaymin District Committee and Executive Committee of Turgay region.

1976 - was awarded by breastplate given by CC ALCYU.

1978 - training course at the University named after M.V. Lomonosov.

1978 – 1982 – the first deputy of Committee of People's Control of KazGU.

1976 – 1980 – the dean of the Institute of Pedagogical Skills' Improvement at KazGU, a member of Scientific Council of Historical Faculty, KazGU.

1976 – 1984 – an associate Professor of Department of World History.

1977 – 1985 – the chair of Council for preventing crimes, Faculty of History, KazGU.

1979 - a commander of student agricultural detachment of KazGU in Astrakhan region.

1979 – a winner of the competition between academic staff of KazFU.

1979 - was awarded with Diploma of Honour given by Committee of Komsomol of KazGU.

1982 – a year training course at the Institute of World History AS USSR.

1983 – defended a dissertation for a degree of candidate of Historical Sciences on subject: "The agrarian problems of ancient German society" at the Institute of World History AS USSR.

1983 - was awarded with Diploma of Honour given by Faculty of History of KazGU.

1983 – 1989 – was on the board of “USSR – GFR Society”.

1983 – a visit to GFR as a member of USSR delegation.

1983 – a deputy of the chair of Party Committee of Historical Faculty of KazGu.

1984 - was awarded with Diploma of Honour given by Faculty of History of KazGU.

1984 – 1985 – the chair of Party Committee of Historical Faculty of KazGu.

1984 – present – a member of Scientific Council of Historical Faculty, KazGU.

1984 - was awarded with Diploma of Honour of KazGU.

1985 - was awarded with Diploma of Honour given by Faculty of History of KazGU.

1985 – 1987 – a deputy - dean on academic affairs at Historical Faculty, KazGu.

1986, May - was awarded with Diploma of Honour given by CC ALCYU.

1987 - was awarded with Diploma of Honour given by Faculty of History of KazGU.

1988 - was awarded with Diploma of Honour of KazGU.

1987 – was granted an academic title of associate professor.

1987 – 1992 – the dean of the Faculty of History of KazNU named after al – Farabi, member of Scientific Council of KazNU.

1989 – a training course of deans of Historical faculties at MSU named after M.V. Lomonosov.

1990 - was awarded twice with Diploma of Honour of KazGU.

1991 - was awarded with Diploma of Honour of KazGU.

1991 – 2007 – chair of department of ancient and medieval history, KazNU named after al – Farabi.

1993 – present – on a board of journal “Herald of KazNU”, HIST.

1994 - was awarded with Diploma of Honour of KazNU named after al – Farabi.

1995 – a winner of international grant DAAD, visit to Frankfurt – on – Main, Gettingen.

1997 - defended a dissertation for a degree of Doctor of Historical Sciences on subject: “The main problems of development of ancient German societies until the the Great Moverment of Peoples”.

1997 - a winner of international grant DAAD, visit to Gettingen University.

1997 – 2000 – the chair of magistrate studies, Faculty of History of KazNU.

1998 - was granted an academic title of full professor.

1999 - was awarded with Diploma of Honour of KazNU named after al – Farabi.

1999 - a winner of international grant DAAD, visit to Gettingen University.

2000 - was awarded with Diploma of Honour of KazNU.

2001 – 2002 – the dean of the Faculty of History of KazNU.

2001 – 2003 - amember of Scientific Council of KazNU.

2001 - was awarded with breastplate of MES “For donation to the development of RK science”.

2003 - a winner of international grant DAAD, visit to Bilefeld University.

2004 - was awarded with Diploma of Honour of the Faculty of History, KazNU.

2005 - was granted the title of «The Honour citizen of Aksu district of Almaty region».

2006 – a holder of an Order “Kurmet”.

2006 - a winner of State Grant “The best teacher of the university 2006”.

2007 - a visit to Gettingen University (Germany) and University of Sapienza (Italy).

2007 - the chair of department of world history, KazNU.

2007 - a winner of international grant DAAD, business trip to Tübingen University.

2007 - was awarded with Diploma of Honour of the Faculty of History, KazNU.

The member of the Dissertation Council for the defence on Doctorate and Candidate dissertations.

Deputy Chair of Dissertation Councils for the defence on Doctorate and Candidate dissertations on specialties “World history”, “Native History”, “History of International Relations and Foreign Policy”.

**ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы,
профессор Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұловтың
ғылыми-педагогикалық және қоғамдық
қызметінің қысқаша очеркі**

Ежелгі Жетісу жері сұлу да ғажайып аймақ. Оның қуаты мәңгі қар басқан тау шыңдарынан бастау алатын сан салалы өзендерінен сарқырап құйылып жатқандай. Маржан тізбектері тәрізді мыңдаған сағалар тоғыса отырып, бұл аймақты керемет бір жер жаннатына айналдырады.

Жетісу – Қазақстанның өзіндік бір айрықша өлкесі. Ерте кезендерден адамдар осы жерде қоныстанып, суғармалы егіншілікпен және мал шаруашылығымен айналысқан, қалалар салған. Дәл осы жерде Ұлы Жібек жолының арқасында көшпелі және отырықшы өркениеттердің өзара ықпалдасу процесі неғұрлым қарқынды жүреді. Ұлы жолдың бір тармағы Жетісу арқылы жүріп, Еуразияның Шығысы мен Батысын байланыстырған болатын.

Осы өлкеде, дәлірек айтқанда, Талдықорған облысы Қапал ауданының Арасан ауылында 1948 жылдың 1 қаңтарында Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұлов дүниеге келеді. Оның атасы Жабықбай Жұмағұлұлы да дәл осы жерде, кезіндегі Қапал уезінде 1886 жылы дүниеге келген болатын. Қалқаман Тұрсынұлының айтуына қарағанда атасы қазақтың шежіресін жақсы білетін, әңгімешіл адам болған. Жабықбайдың алтыншы атасы Қаптағай батырдың ұрпақтарының бірі, Тәуке ханның замандасы – Шаппа би болғаны белгілі. Оның "Жеті жарғы" заңдар жинағын құрастыруға қатысқаны жөнінде мәліметтер бар (Жетісу. Энциклопедия. – Алматы, 2004. – 107 - 108-бб.) Шаппа бидің ағасы Жетісу жерінде Ақшора баба деген атпен белгілі әулие кісі болады. Бізге дейін жеткен аңыз-әңгімелерге қарағанда, ол кісі ерекше емшілік қасиетінің арқасында халық арасында айрықша құрметке ие болған көрінеді.

Жабықбай Жұмағұлов – өлкедегі ұжымдастыру қозғалысының белсенді қайраткерлерінің бірі. Оның еңбек жолындағы жетістіктері үкімет тарапынан марапатталармен, көптеген медальдармен және мақтау қағаздарымен атап өтіліп отырған, соның ішінде "Бүкілодақтық староста" М.И.Калининнің қолы қойылған Одақ басшыларының грамоталары да бар. Ол кісі өзінің адал жары Ұлтуар әжемен ұзақ, мағыналы ғұмыр кешіп, 1974 жылы 88 жасында дүниеден өтеді. Қалқаман Тұрсынұлының әкесі Тұрсын Жабықбайұлы 1925 жылы туылған, Ұлы Отан соғысының ардагері, партия-шаруашылық жұмыстарында басшылық қызметтерде болған. Қазір ол кісі арамызда жоқ. Анасы Кенжетай Батырбекқызы 1929 жылы туылған, қазір зейнеткер, ұзақ жылдар Қапал аудандық кітапхананың меңгерушісі болған. Кенжетайдың анасы Ыбыжан өлкедегі атақты кәсіпкер Маман Қалқабайұлының туған жиені. Қалқаманнан кейін Жұмағұловтар отбасында тағы да үш ұл, үш қыз дүниеге келеді, олар: Күләш (1950 ж.т.), Байжұман (1951 ж.т.), Бақытжан (1953 ж.т.), Гүлбаршын (1955 ж.т.), Күләй (1958 ж.т.), Бауыржан (1961 ж.т.). Қалқаман Тұрсынұлы өз бауырларының өмірде, қызметте жеткен жетістіктері жайлы мақтанышпен әңгімелейді. Мұнда, «Нұр Отан» ХДП төрағасының бірінші орынбасары, Қазақстан Республикасы Мәжілісінің вице-спикері, академик, профессор – Бақытжан Жұмағұлов. Күләш – Алматы облыстық салық инспекциясының бас маманы, Байжұман – Жетісу мемлекеттік университетінің шаруашылық жөніндегі жетекші инженері, Гүлбаршын – Қ. Сәтбаев атындағы политехникалық университетінің доценті, Күләй – Талдықорған қаласындағы жеке меншік нотариалдық кеңсенің меңгерушісі, Бауыржан – Астана қалалық соты Коллегиясының төрағасы.

Жұмағұловтар отбасының үлкен ұлы ретінде Қалқаман қазақ дәстүріне сай біраз уақыт атасы мен әжесінің тәрбиесінде болады. Сондықтан да бала кезінен

ол өз халқымыздың тамаша салт-дәстүрлерін санасына сіңіріп өсті. Дана халқымыздың асыл қасиеттерінің оның бойына даруына атасы Жабықбай, әжесі Ұлтуар, ата-анасы, сондай-ақ ауыл ақсақалдары мен туған-туыстары да үлес қосқан еді. Олар жас Қалқаманға адам баласының қым-қиғаш, қасіретті тағдырлары жайлы, өздері куәсі болған тарихи аласапырандар жөнінде көп әңгімелейтін. 1954 жылдан Қ. Жұмағұловтың мектептегі өмірі басталады, оның алғашқы ұстазы Мария Степановна Михеева болған еді. Кейінірек оған тәлім-тәрбие берген ұстаздарының қатарында Қапыш Мәмбетов, Айтқали Баймульдин, Құдиярхан Көшеров, Людмила Буланова, Михаил Шипилов, Мақатай Есжанов және т.б. болды. Қалқаман Тұрсынұлы өзінің ұстаздарының оның тұлғасының қалыптасуына көп үлес қосқандығын, тамаша білім бергендігін ерекше жылылықпен атап көрсетеді. Олардың ауылында атақты сауықтыру орны "Қапал-Арасан" курорты орналасқан болатын, сондықтан да облыс пен аудан басшылары жергілікті мектепке ерекше көңіл бөлді. Мұнда Алматы мен Талдықорғаннан тәжірибелі және жас мамандар да жиі жіберілетін. Қалқаман Тұрсынұлы Ермұхамбет Жылкелдіұлы мен Шолпан Немеребайқызы Қасабұлатовтардың өзіне өмірлік ұстаздар болғандығын айтып, оларға ризашылығын білдіреді.

Мектеп мұғалімдері мен сыныптастары Қалқаманның жекелеген пәндерден кейбір "төрттіктері" болғанына қарамастан, үнемі тек үздік оқығандығын еске алады. Тарих пәнінен сабақ берген мектеп директорының қызы әрі Қалқаманның сыныптасы Ботагөз Баймульдина өз әкесі Айтқали Баймульдиннің оның тарих пен қоғамтанудан, орыс тілі мен әдебиетінен үнемі үздік үлгерім көрсеткенін жиі айтып отыратынын жеткізеді... Арасан мектебінің 60-шы жылдардағы түлегі, қазір заңгер, Талдықорған қалалық сотының мүшесі Әйенов Алтай, бұрынғы санаторийдің бас бухгалтерінің орынбасары Ғалия Арыстанқызы, т.б.

мұғалімдердің Қалқаман Жұмағұловты басқа оқушыларға үнемі үлгі етіп көрсететінін айтады. Шет тілінің мұғалімі Тұрар Нұрахметова өз оқушысының неміс тілін үздік меңгергендігін әрдайым айтып жүретін. Қалқаманмен көршілес сыныпта оқыған, қазір Алматы облысы Ақсу ауданы Мәслихатының хатшысы Серікбек Серпербаев мектептегі жылдардың өзінде-ақ өз құрдасының неміс тілін өте жақсы білуіне әрдайым таң-тамаша қалатын... Оның айтуы бойынша, "Арасанда бірде-бір неміс отбасы тұрған емес. Әдетте балалар ойнап жүріп те тіл үйрене бастайды емес пе. Сол уақытта көршілес Қапал ауылында неміс отбасылары көп тұратын. Неміс ұлтының көпшілік өкілдері қазақ тілін өте жақсы білетін еді".

Қалқаман Тұрсынұлының өзі өткен мектеп жылдарын еске ала отырып, құрбылары Базарбек Тұрғанбаев, Тұрсынбай Талқанбаев, Юрий Винтовкиндермен бірге ауыл маңайын аралап жүріп Ақтасты тауы мен ежелден "Жыланды" деп атау алып кеткен жерден жартас бетіндегі кескіндер мен суреттерді тапқандығын айтады. Осының бәрі жас жеткіншектің қиялын оятып, ежелгі дәуірге, тарихқа деген қызығушылығын арттырып, тарихи өткенімізді танып-білуге жетеледі.

Арасанның 11 жылдық мектебін тамамдағаннан кейін Қ.Т.Жұмағұлов С.М.Киров атындағы Қазақ мемлекеттік университетінің тарих факультетіне оқуға түседі. Оның бақытына орай бұл жерде осыдан бірер жыл бұрын ғана жаңа, шет тілін меңгерген тарихшы мамандығы ашылыпты. Мұндағы оқу мерзімі басқа топтардан ерекше 6 жыл болды. Бұл бөлімге түсу сараптамасы өте жоғары болатын, Алматының ең таңдаулы мектептерінің түлектері осы бөлімге түсуге ұмтылушы еді. Қазақ, орыс бөлімдеріне түсуші талапкерлер үш сабақтан емтихан тапсырса, ал арнайы бөлімге түсушілер тарихпен бірге негізгі емтихан ретінде шет тілінен төртінші емтихан тапсыратын. Қалқаман Тұрсынұлы осы бөлімде ағылшын

және неміс тілдері бойынша 1 курста 31 адам (көбінесе Алматы қ. мектептерінің түлектері) оқыса, ал университетті арнайы бөлім бойынша небары 18 қыз бен жігіт тамамдап, іс жүзінде қос мамандық алып шыққандығын айтады. Бұл бөлімді Қ. Жұмағұловпен бірге табысты аяқтағандардың қатарында Л. Бородай, Б. Асмус, Е. Мильман, Ю. Серовайская және т.б. болды. Университетте 50 жылдан астам уақыт жұмыс істеп келе жатқан профессор Ж.О. Ибрашев осы топта оқыған балалар айрықша қабілетті студенттер ретінде есте қалғандығын, олардың сол кездің әдеті бойынша қоғамдық жұмыспен де белсенді айналысқандығын айтады.

Студент Қ. Жұмағұлов 2-курстан бастап-ақ жалпы тарих кафедрасы бойынша мамандана бастайды, бұл кафедра сол кездің өзінде-ақ университеттегі жетекші кафедралардың бірі болатын. Ең алғашқы курс жұмысын Қазақстан тарихы бойынша жазғаны Қалқаман Тұрсынұлының есінде қалыпты. Алайда 2-курста доцент Я.Д. Серовайскийдің дәрістерін тындай жүріп Батыс Еуропаның ортағасырлық тарихымен қызыға бастайды. Ұстазы оны студенттік "medium aevum" ғылыми үйірмесіне жазады. Үйірме мүшелері Батыс Еуропаның ортағасырлық тарихымен, яғни медиэвистика бойынша өз білімдерін тереңдетумен айналысты. 3-курста Қ. Жұмағұлов осы үйірменің старостасы, ал содан кейін тарих факультетінің Студенттер Ғылыми Қоғамының төрағасы болып сайланады. 1969 жылы университеттің СҒҚ Кеңесі оны Орта Азия мен Қазақстан республикаларының Фрунзе қаласында өтетін студенттік-ғылыми конференциясына баяндамашы ретінде жіберу туралы ұйғарымға келеді. Конференцияда оның "Жерге феодалдық меншіктің мәні жөнінде" атты баяндамасы І-ші дәрежелі дипломға ие болады. Келесі, 1970 жылы, "Кеңес ғалымдарының феодалдық меншік мәселесін зерттеуі" атты баяндамамен Ленинград қаласында өткен III Бүкілодақтық медиэвистер конференциясының Пленарлық

мәжілісінде сөз сөйлеген 5-курс студенті Қ. Жұмағұлов "Естелік медалімен" марапатталады. Ленинградта болашақ медиевист КСРО-ның атақты медиевист-ғалымдары, профессорлар А.Д. Люблинская, В.В. Штокмар, В.И. Рутенбург, Г.Л. Курбатовтармен алғаш рет танысқан болатын.

Арнайы бөлімде неміс тілінен мықты, кәсіби білікті оқытушылар сабақ бергенін Қ. Жұмағұлов қанағаттық бір сезіммен еске алады. Солардың қатарында Е.М.Шварцман, Д.Ф. Буш, В.А. Герман, Р.Б. Авгамбаева, Н.А. Бондарчук және басқалар бар. 1968 жылы тарих факультетінен жалғыз студент - оқу үздігі Қ. Жұмағұлов ГДР-ге, Берлин қаласындағы Гумбольдт университетіне тәжірибе жинақтауға (стажировкаға) жіберіледі. Арнайы бөлімнің студентін ҚазМУ-дың сол кездегі ректоры А.З. Закарин мен проректоры К.Г.Ахметов сәт сапар мен табыстар тілеп шығарып салады.

ГДР-дегі стажировкадан Мәскеу мен Ленинградтың және бұрынғы КСРО-ның бірқатар басқа одақтас республикалары жастар ұйымдарының өкілдері өткен болатын. Гумбольдт университетінде тәжірибе алу Қ.Жұмағұловтың неміс тілі мен тарих саласындағы білімін еселеп арттырады. Осында жүргенінде ол болашақ тарихшы-медиевистке ауадай қажет латын тілін үйрене бастайды.

Сол кездегі факультет деканы, қазір әл-Фараби атындағы ҚазҰУ профессоры Ә.Ә.Чупеков Қ. Жұмағұловтың студенттік құрылыс және ауыл шаруашылық отрядтарының жұмысына белсенді қатысқаны жөнінде еске салады. Кейінірек те университет ректоры Ө.А. Жолдасбеков пен партком хатшысы Е.А. Кузнецов жас оқытушыға осы бір күрделі жұмыс саласын сеніммен тапсырып жүрді. 1973 жылы ол Торғай облысына ҚазМУ-дың СҚО командирі етіп жіберілді. Құрылыс отрядтарының мүшелері «жалынды жауынгерлері» болған 400 студент Торғай қаласын мен ауылдарын көркейту ісімен айналысты. СҚО-ның

республикалық штаб командирі Евгений Смағұлов пен Торғай облыстық комсомол комитетінің бірінші хатшысы Бекболат Бырбаев жұмыс нәтижесі бойынша ҚазМУ студенттерінің мектептерді, тұрғын үйлер мен өндіріс объектілерін салуға қосқан үлесін жоғары бағалайды. СҚО жетекшісі Қ.Т.Жұмағұлов облыстық комсомол комитетінің Құрмет грамотасымен марапатталады. 1974 жылы Қ.Т. Жұмағұловтың тәжірибесі қалалық СҚО жетекшісі ретінде ҚазМУ қалашығы құрылысында пайдаланылды. 1979 жылы ол университеттің Астрахан облысындағы ауыл шаруашылық отрядын басқарды.

60-70-ші жылдары тарих факультеті ҚазМУ-дағы ең бір жоғары беделді факультеттердің бірі болды, оған Қазақстан мектептерінің жүздеген, мыңдаған түлектері түсуге ұмтылатын. Тарих факультетінің деканаты мен дәрісханалары Киров көшесінің бойындағы ҚазМУ-дың бұрынғы бас корпусының үшінші қабатында орналасты (бұрынғы ҚазКСР Совмині мен ЦК үйі). Қазақ, орыс, арнайы бөлімдермен қатар студенттер сондай-ақ философия мен саяси экономия бөлімдерінде оқитын. Кейінірек олар екі дербес факультет болып бөлініп шықты. Осы жерде 20 жыл бойы деканат хатшысы болған Мария Филипповна Лубенченконың тарих факультетінің көптеген түлектерінің жадында сақталып қалғандығын айтып кеткен жөн шығар. Тарихшы-студенттер тұрған Виноградов көшесіндегі 88-ші үйде орналасқан № 1 және Киров көшесіндегі 176-шы үйде орналасқан № 4 жатақханалармен байланысты көптеген қызықты жайттар еске түседі.

Студенттік жылдарында болашақ тарихшының қалыптасуына, оның кәсіби шеберлігінің ұшталуына факультет декандары доценттер А.С. Сұрапбергенов, Ә.Ә. Чупеков, тарих ғылымдарының докторы, профессор Я.Д. Серовайский, доценттер Ж.О. Ибрашев, Д.И. Дулатова, А.Н. Зайкин, Р.Ф. Смирнова, В.А. Набатова, Б.Д. Дәрішев, Б.Б. Ермұханов, Л.С. Фришман, К.П. Коржева, Қ.Л. Қосжанов, аға оқыту-

шылар Х.Б. Қалышев, К.Қ. Қожахметов, А.Ф. Асоновалар көп ықпал етті.

Сол бір өткен студент жылдарында Қалқаман Жұмағұлов өзінің болашақ өмірлік серігі София Ахметованы жолықтырады, екеуі бір курста бірге оқыған болатын. Оқу үздігі София қоғамдық жұмыстарға да белсене араласты, топ комсоргы, факультетінің "Тарихшы" студенттік газетінің редколлегия мүшесі бола жүріп, факультеттің Студенттік ғылыми ұйымы Кеңесінің құрамына кірді. Университетті тамамдау уақытына қарай олар отбасын құруға бел буады. Қалқаманның анасы жұбайымен және басқа да жақын туыстарымен бірге 1970 жылдың маусымында Талдықорған облысынан Алматыға келіп, Софияға құда түсіп кеткені жайында еске алады. «Тәрбиелі, салт-дәстүрді жақсы ұстанатын қалалық отбасынан шыққан София біздің көңілімізден шықты, міне, 37 жылдан бері біз ынтымақпен, бір-бірімізбен түсінісіп, үйлесімді ғұмыр кешіп келеміз,» - деп әңгімесін жалғастырады анасы. Үлкен ұлы мен келінінің інілері мен қарындастарына ғана емес, басқа да туған-туыстарына, жақын-жуықтарына, кейде тіпті ауылдастары мен жерлестеріне де көп көмектескендігін айтады. Сол үшін де олар Қалқаман мен Софияға өмір бойы разылықтарын білдіріп, алғыс айтумен келеді.

Олардың үйлену тойы Микоян көшесіндегі 74-үйде орналасқан Ахметовтардың шаңырағында өтті. Той салтанаты 2-3 күнге созылып, 12-14 қыркүйек күндері жалғасты, екінші күні негізінен студент-жастар жиналған болатын. Жұмағұловтардың курстастары – кейіннен "Тұран" университетінің проректоры Любовь Остренко, ғылым докторлары, профессорлар Мұрат Әбдіров пен Лилия Зайниева, ғылым кандидаттары Рафаэль Ахмадиев, Ян Байкенжин және басқалар әлі күнге дейін сол бір көңілді өткен тойды үнемі еске алып отырады...

Софияның ағасы – белгілі ұшқыш, ТУ-134 эскадрильясының командирі Жахан Тұланұлының жұбайы, бүкіл

ғұмырын мектепке, білім беруге арнаған, Қазақстан ағарту ісінің үздігі Ұлбала Қасымқызы Ахметова тойдың екінші күнінде жастардың өте көп жиналғандығын ерекше жылылықпен еске алады. Ол Жұмағұловтардың отбасы береке-бірлігі ұйыған, тамаша шаңырақ екенін айтып, сүйсіне әңгімелейді. Ұлы Санжар ҚазҰУ-дың заң факультетін және магистратурасын үздік бітіріп, қазір Бас прокуратура Департаментінде аға прокурор болып қызмет етеді. Санжар және оның жұбайы Динара Карина мен Сабина есімді екі қыз тәрбиелеп отыр. Жұмағұловтардың қызы Жанна да заңгер, Абай атындағы ҚазҰПУ-де аға оқытушы болып қызмет етуде. Ол өз әкесінің жолын қуды деп айтуға болады. Еуропалық құқық мәселелерімен айналысады, маманды Германияға конференцияларға шақырып тұрады. «Біз Жаннаны әрдайым мақтанып тұтамыз, ол қазір де шет елде іссапарда жүр,» - деп әңгімелейді Ұлбала Қасымқызы. Софияның ағасы, ұзақ жылдар Оңтүстік Қазақстан Геологиялық басқармасында бас гидрогеолог болған Ришат Тұланұлы бұл тойдың өте қызықты өткенін, қонақтар арасында Қалқаманның ғылыми жетекшісі профессор Я.Д. Серовайский жұбайы Л.С. Фришманмен бірге болғанын еске алады. Тойға қонақ ретінде Қалқаманның туыстары Ыбрайым Есенғұлұлы Маманов пен Жекен Қалиұлы Қалиевтер жұбайларымен келіп қатысқан.

1972 жылы тарих факультетінің арнайы бөлімін табысты аяқтаған Қ.Т.Жұмағұлов бірден-ақ оқытушылық жұмысқа жалпы тарих кафедрасының ассистенті қызметіне алынды. Түлектерді бөлу комиссиясының мәжілісін ҚазҰУ ректорының өзі жүргізіп, туған университетінде жұмысқа қалдырылған жас маманға табыс тіледі. С.Т. Жұмағұлова сол кездегі көпшіліктің осы жолдамамен құттықтағанын өте бір жылылықпен еске алады. Кейінірек АВПШ профессоры болған, сондай-ақ ҚазМУ-де қызмет еткен, сол кездегі доцент Б.Б.Ермұханов университет түлегін

бірден-ақ оқытушылық қызметінде қалдыру өте сирек кездесетін жағдай екенін атап көрсетеді. София Тұланқызының өзі де ҚазМУ-да қызмет жолын бастады. Ол осы жерде ҚазССР тарихы кабинетінің меңгерушісі, университет гуманитарлық факультеттері оқу бөлімінің бастығы қызметтерінде болды. Осы жерден оны Шет тілдері институтының (АПИИЯ) оқу бөлімінің бастығы қызметіне, ал кейінірек Қазақстанның Орталық музейі директорының орынбасары, бөлім бастығы қызметтеріне шақырды. 1996 жылдан 2006 жылға дейін ол қайтадан ҚазҰУ-да археология және этнология кафедрасының аға оқытушысы қызметінде болды. Мұражайтанушы-маман ретінде мұражай ісі және ескерткіштерді қорғау мамандығының қалыптасуына зор үлес қосты, ол бакалавриат пен магистратурадағы мұражайтану мамандығы бойынша Мемлекеттік білім беру стандарттарының негізгі авторларының бірі.

Міне, 35 жылдан аса уақыттан бері Қ.Т.Жұмағұлов туған университет қабырғасында қызмет етіп келеді, ал ғылыми жұмыспен 40 жыл айналысады. Университеттің "Парасат" кәсіподақ комитетінің төрайымы М. Мұқашева "Қазақ университеті" газетінде жазғандай, оның еңбек кітапшасында бір ғана жазба бар (Қазақ университеті газеті, 2002 ж. 24 қыркүйектегі № 7-саны). Ол ғылыми-педагогикалық қызметтің ассистенттен бастап профессор, декан, кафедра меңгерушісіне дейінгі барлық сатыларынан өтті.

Медиевистикаға, Германия мен Еуропа, Еуразия тарихына, жалпы әлемдік тарихқа профессор Қ.Т. Жұмағұлов әлі күнге дейін беріліп қызмет етіп келеді. "Казахстанская правда" газетіндегі мақалалардың бірінде: "Шынында да еңбегіне мардымсыз ақы төленетін өз ісіне осындай берілген адамдар (фанаттар) бүгінде азайып бара жатыр. Ал Қ.Т. Жұмағұлов сияқты қазақ, орыс, неміс тілдерінде бірдей сөйлейтін кісіні күндіз, шырақ алып жүріп таба

алмайсың. Ежелгі дәуір деректерімен тікелей жұмыс істеуге еш кедергі қалмас үшін Қалқаман Тұрсынұлы латын тілін үйреніп алды. Бұған қоса ол басқа еуропа тілдерінде де сөйлесе алады. Осындай полиглоттық қабілетпен басқа кез келген адам билік шыңына шығуға әрекет етер еді... Профессор Жұмағұлов сыртқы істер министрлігіндегі қызметке ауысудан тек оның кафедрасы міндетті түрде жабылып қалады деген қауіптен ғана бас тартты. Өйткені Қазақстандағы жалпы тарих мамандары саусақпен санарлық қана ғой..." (Казахстанская правда, 13.02.1998 ж. 13-б.).

Кеңес уақытында жалпы тарихты оқып-зерттеу орталықтың үлесіне ғана тиесілі болғаны белгілі. Оның кадрлары негізінен Мәскеуде, Ленинградта, Киевте дайындалатын. Қ.Т. Жұмағұлов ғылыми-педагогикалық қызметінің алғашқы күнінен бастап зерттеу саласы ретінде Германия тарихын таңдап алды, бұл салада ол өзінің шет тілдері бойынша білімін пайдалана алар еді.

5 жыл өткеннен кейін, 1976-77 жж. проф. Я.Д. Серовайскийдің айтуымен жалпы тарих кафедрасы оған диссертациялық ізденіс үшін ежелгі Германия тарихы бойынша тақырыбын белгілеп берді, диссертацияны ол күнделікті педагогтық қызметтен қол үзбей жүріп жазды.

1978 жылы аға оқытушы Қ.Т.Жұмағұлов ММУ-дың орта ғасырлар тарихы кафедрасына үш айлық стажировкаға жіберілді. Ол атақты кеңес тарихшылары – профессорлар А.Р. Корсунский, Е.В. Гутнова, А.Н. Чистозвонов, Н.Ф. Колесницкий, Ю.М.Сапрыкин және басқа ғалымдардан кеңес-нұсқаулар алып тұрды. 1982 жылы КСРО ҒА Жалпы тарих Институтында өткен бір жылдық стажировка кезінде ізденуші кандидаттық диссертациясын аяқтайды. Орта ғасырлар секторында, көрнекті ғалым-медиевист А.И.Неусыхиннің шәкірті аға ғылыми қызметкер (СНС) Л.Т.Мильская ғылыми жетекші ретіндегі көмегін тигізді. Келесі, 1983 жылы Қ.Т.Жұмағұлов КСРО ҒА Жалпы тарих

Институты жанындағы докторлық және кандидаттық диссертациялар Ғылыми Кеңесінде "Ежелгі германдықтардың аграрлық құрылысының мәселелері" атты тақырыпта кандидаттық диссертациясын табысты түрде қорғап шығады. Ғылыми Кеңестің төрағасы, ИВИ директоры, есімі әлемге танымал ғалым, КСРО ҒА корреспондент-мүшесі З.В. Удальцова, ИВИ ерте дүние тарихы бөлімінің меңгерушісі, белгілі антикатанушы Е.С.Голубцова, тарих ғылымдарының докторы, белгілі ғалым В.Л.Мальков, т.б. Қазақстаннан келген ізденушінің жұмысына жоғары баға берді.

Батыс, Орталық және Солтүстік Еуропаға қатысты ерте орта ғасырлар тарихы бойынша ғылыми тақырыппен айналысуын одан ары қарай жалғастырып, оның хронологиялық ауқымын кеңейтіп, әрі тереңдете отырып Қ.Т. Жұмағұлов 14 жыл өткеннен кейін, 1997 жылы "Халықтардың Ұлы қоныс аударуына дейінгі ежелгі герман қоғамы дамуының негізгі мәселелері" атты тақырыпта докторлық диссертациясын тамаша қорғайды. Бұл оның осы саладағы көпжылдық зерттеулерінің нәтижесі болған еді. Зерттеуге Мәскеу ғалымдары, белгілі медиевист-тарихшылар Ресей Мемлекеттік гуманитарлық университеті (РГГУ) проректоры профессор Н.И.Басовская, РҒА (РАН) Жалпы тарих Институты батысеуропалық орта ғасырлар тарихы секторының меңгерушісі профессор А.А. Сванидзе және басқалар өте жоғары баға берді.

Өзінің кейінгі ізденістерінде Қ.Т.Жұмағұлов орта ғасырлар тарихы тақырыбын монографияларында, оқу құралдарында, оқу-әдістемелік басылымдары мен мақалаларында жалғастырды. Сөйтіп, ол Қазақстан тарих ғылымында алғаш болып ғаламдық маңызға ие Германия және жалпы Еуропаның ортағасырлық тарихы мәселелерін зерттеді. Ерте орта ғасырлар дәуіріндегі герман халықтарындағы феодализм генезисінің теориялық аспектілерін зерттеуге зор үлес қосты, шет тілдеріндегі

жазба деректер мен қазіргі археологиялық деректер, сондай-ақ бірқатар жаратылыстану ғылымдары мен пәнаралық ізденістер негізінде аталған мәселелерге кең талдау жасады.

Ұйымдастырушылық қабілеті мен оқу процесін жақсы білетіндігін бағалай отырып, университет басшылығы 1985 жылы Қ.Т.Жұмағұловты тарих факультеті деканының оқу ісі жөніндегі орынбасары қызметіне тағайындайды.

Қайта құру мен КСРО ыдырауына түспа-түс келген өте бір күрделі өтпелі дәуірде, 1987-1992 жылдары факультет деканы бола жүріп, Қ.Т.Жұмағұлов оқу-тәрбие процесін жетілдіру мен факультеттің ғылыми-зерттеу жұмыстарын үйлестіру ісінде көп шаруа тындырды. Мәскеудегі жалпыодақтық бірлестіктердің мүшесі ретінде ол М.В. Ломоносов атындағы ММУ жанындағы және Мәскеу тарих-мұрағат институтындағы (қазіргі РГГУ) тарих мамандықтары бойынша ОМК (УМО) жұмысына белсене араласты. Оның бастамасымен және ректорлар академик Е.Е.Ерғожин мен академик М.М.Әбдільдиннің тікелей көмегімен ҚазҰУ-дың тарих факультетінде алғаш рет жаңа мамандықтар мен мамандану пәндері ашылды. Тарих факультетінің студенттер саны ол жылдары күндізгі және сырттай бөлімдер бойынша 1600-ге тарта болатын. Тарих факультеті көптеген көрсеткіштер бойынша университеттегі алдыңғы орындарда болды. Факультет кафедраларын ол кезде тарих ғылымдарының докторлары, профессорлар С.Қ.Жақыпбеков, А.В.Соловьев, К.М.Жаманбаев, кейінірек Д.И. Дулатова, Ж.О. Ибрашев, доценттер А.Р. Жұмақанов пен Ә.Т. Төлеубаевтар басқаратын.

Әлемдік тарих саласындағы мамандарды тереңдете дайындау мақсатында жалпы тарих кафедрасы екі дербес кафедралар: ерте дүние және орта ғасырлар тарихы мен жаңа және қазіргі заман тарихы кафедраларына бөлінді. 1989 жылы факультетте алғаш рет ол кездегі бүкіл Орта Азия мен Қазақстан аумағындағы жалғыз жалпы тарих

бойынша кандидаттық диссертация қорғау Ғылыми Кеңесі ашылды ("КСРО тарихы" мамандығымен бірлескен Кеңес). Осы Кеңесте көршілес одақтас республикалардан да аспиранттар мен ізденушілер келіп қорғап жататын. Декан Қ.Т. Жұмағұловтың күш салуымен 1986 жылғы желтоқсан оқиғасына байланысты оқудан шығып қалған жігіттер мен қыздар студент қатарына қайта алынды. Алыс шет елдер: ГФР, Түркия, Бельгия, Дания және т.б. елдердің университеттері және ғылыми орталықтарымен тұрақты түрдегі ғылыми байланыстар орнатуға негіз қаланды.

2001-2002 жж. декан, профессор Қ.Т.Жұмағұловтың бастамасымен уақыт талабына жауап беретін жаңа пәнаралық мамандықтар - "тарих, құқық және экономика негіздері" және "тарих және география" мамандықтары бойынша кадр дайындау басталды. Сапалы түрде жаңа деңгейде 5 жылдық оқу түріндегі "шет тілін меңгерген тарихшы" квалификациясы бар арнайы бөлімге студенттер қабылдау қалпына келтірілді, "тарихнама және деректану" маманданулары ашылды. Магистранттар, аспиранттар мен стажерлер саны артып, докторантураға қабылдау мен АҒҚ (СНС) мекемесі өсті. Алғаш рет факультеттің ұсынысымен арнайы бөлімді бітіруші А. Бурханов пен А. Әбдірахмановтар әлемнің жетекші университеттерінің (Париж және Варшава) магистратурасына қабылданды. Тарих факультеті өміріндегі ерекше оқиға 2002 жылы оқу залының ашылуы болды, бұл залға қазір тек студенттер, магистранттар мен аспиранттар ғана емес, сондай-ақ профессорлар мен оқытушылар да барады. Бұл істе жалпы және өндірістік-шаруашылық мәселелері жөніндегі проректор С.Т. Шалғымбаев көп көмек көрсетті.

Тәуелсіздік алғаннан кейін БҮҮ және басқа да халықаралық ұйымдарға кірген тәуелсіз Қазақстан Республикасына тарих ғылымы мен тарихи білім берудің негізгі бағыттарының бірі - әлемдік тарих бойынша өзінің ғылыми-педагогикалық кадрларын дайындау қажеттігі.

1991 жылдың қарашасында-ақ жалпы тарих кафедрасы екі дербес кафедраға бөлінгеннен кейін, факультет деканы Қ.Т. Жұмағұлов бір мезгілде ерте дүние және орта ғасырлар тарихы кафедрасының меңгерушісі қызметіне де тағайындалады. Бұдан кейінгі уақытта ол жаңа, маман дайындаушы кафедраны құру жұмыстарымен толықтай шұғылдануға ойысып, осы кафедраның іс жүзіндегі негізін қалаушы болды. Кафедра бүгінгі келбетіне ие болып, танымал болғанға дейін оған көптеген, күрделі жұмыстарды атқаруға тура келді.

2001 жылдың өзінде, кафедраның 10 жылдық мерейтойына арналған құттықтау хатында ҚазҰУ ректоры Т.Ә. Қожамқұлов: "Кафедра әлемдік тарих бойынша жас ғалымдар мен оқытушылар дайындаудың ғылыми және әдістемелік орталығы болып табылады. 10 жыл ішінде ол 350 маман дайындап шығарды. Кафедраның көптеген түлектері университеттердің, жоғары оқу орындары мен мектептердің оқытушылары, ҚР Ұлттық Ғылым академиясының, ҚР Мемлекеттік мұражайының ғылыми қызметкерлері болып жүр, елшілік және мемлекеттік қызметтер атқаруда. Аспирантура мен докторантурада жұмыс істеп жатыр. Кафедра Қазақстанның бірқатар жоғары оқу орындары мен университеттеріне ерте дүние орта ғасырлар тарихы және жалпы тарих бойынша ғылыми-методикалық көмек көрсетіп отыр...", - деп атап көрсеткен болатын. Кафедраның 15 жылдығына орай өткізілген Республикалық ғылыми-теориялық конференцияның ашылуында сөйлеген кіріспе сөзінде ғылыми жұмыс жөніндегі проректор профессор А.И. Купчишин: "Өзінің құрылған күнінен бастап ерте дүние және орта ғасырлар тарихы кафедрасы кафедра меңгерушісі, тарих ғылымдарының докторы, профессор, Геттинген университетінің Құрметті профессоры Қ.Т. Жұмағұловтың басшылығымен жемісті ғылыми қызметпен айналысып келеді. Өзінің 15 жылдық мерейтойына кафедра айтарлықтай

жетістіктермен келіп отыр. Кафедрада оқытушы-профессорлар құрамының ғылыми дәрежелер алу пайызы – 100. "Ерте дүние және орта ғасырлар тарихы" мамандануы бойынша кафедраның дербес қызмет ету кезеңінде 1991 жылдан бастап 500-ден астам мамандар даярланды", - деп атап өтті (Қараңыз: Ерте дүние және орта ғасырлар тарихы кафедрасының 15 жылдық мерейтойына арналған Республикалық ғылыми-теориялық конференцияның материалдары, "Әлемдік тарих және Қазақстан ХХІ ғасырда". 2006 жыл, 29 қараша. – Алматы, 2007. – 7-б.).

Ғылыми зерттеулерді ұйымдастырушы ретінде кафедра меңгерушісі Қ.Т.Жұмағұлов "Еуразиялылықтың тарихи тамырлары, оның әлемдік тарихтағы рөлі" атты тақырыпқа жетекшілік етеді, бұл тақырып шеңберіндегі зерттеудің басты объектісі Орталық Азияның, түркі әлемінің және Қазақстанның жаһандық әлемдік-тарихи процестегі орнын анықтау болып табылады. Оның бастамасымен 1997 жылы Геттинген университетінің түркітану және Орталық Азия елдері Институтымен ғылыми қызметтестіктің бағдарламасы жасалды. Шетел университеттерімен ғылыми байланысты одан әрі кеңейту ісінде кафедраға университет басшылығы, бірінші проректор З.А. Мансұров, тіл және тәрбие жұмыстары жөніндегі проректор профессор Н.О. Омашев көп көмек көрсетуде.

«Жоғарғы мектептің аса көрнекті ғалым-педагогтары. Қазақстан республикасы» басылымында көрсетілгендей, профессор Қ.Т.Жұмағұлов «көтерген Еуразия мен Еуропадағы ғұн тарихының мәселелері және түрік халықтары мен Қазақстан тарихына тікелей қатысты. Бұл жерде автор алғаш рет ғылыми айналымға латын, грек, неміс тілдеріндегі жазба және жаңа археологиялық, лингвистикалық деректерді енгізе отырып, Батыстағы Батыс Рим империясының құлауына, жаңа ортағасырлар дәуіріне өтуде өз рөлін атқарған ғұн державасының тарихын қайта қалпына келтіреді». Ғалымның бұл

қорытындысы принципті түрдегі ғылыми маңызға ие, өйткені ол әлемдік тарих шеңберінде ерте дүние және орта ғасырлар тарихын дәуірлеудің жаңа концепциясын ұсынады. Бұл концепция алыс-жақын шет елдердің ғылыми ортасында қолдауға ие болып отыр (Батырбеков М. Жоғарғы мектептің аса көрнекті ғалым-педагогтары. Қазақстан республикасы. Выдающиеся ученые-педагоги высшей школы. – Алматы, 2004. – 206-208-бб.), сондай-ақ қараңыз: (Асылбеков А.З. Кто есть кто в Республике Казахстан. 2004-2006. – Алматы, 2006. С. 389-390 (қазақ, орыс, ағылшын тілдерінде)).

Халықтардың Ұлы қоныс аударуы заманындағы ғұндар тарихы және жалпы түркі әлемі тарихы мәселесін профессор Қ.Т.Жұмағұлов бірқатар Халықаралық конференцияларда көтерді. Мысалы, оның Қазақстан Республикасының 10 жылдығына арналған мерейтойлық конференциясында жасаған «Ғұндар IV-V ғғ. Еуразия тарихында» атты тақырыптағы баяндамасын ғалымдар, атап айтқанда, академик М.Қ.Қозыбаев пен академик З.А.Ахметов және басқалар жоғары бағалады (қараңыз: "Древнетюркская цивилизация: памятники письменности". Материалы международной научно-теоретической конференции, посвященной 10-летию независимости Республики Казахстан. Алматы, 2001. С. 207-215).

2007-2008 оқу жылының басында жалпы тарихтың екі кафедрасы біріктіріліп, оны, яғни дүние жүзі тарихы кафедрасын профессор Қ.Т. Жұмағұлов басқарып отыр. Мұнда жалпы тарих бойынша ғылыми-педагогикалық кадрлардың айтарлықтай потенциалы шоғырланған. Бұл тарих ғылымдарының докторлары, профессорлар: Жұмағұлов Қ.Т., Мәшімбаев С.М., тарих ғылымдарының кандидаттары, доценттер: Көкебаева Г.К., Исова Л.Т., Мырзабекова Р.С., Жарқынбаева Р.С., Қартабаева Е.Т., Шамшиденова Ф.М., Хабижанова Г.Б., Беделова Г.С., Мийманбаева Ф.Н., т.ғ.к., аға оқытушылар: Сманова А.М., Мұқажанова Т.Н. Кафедрада Батыс Еуропа профессор-

ларының қатысуымен (Тюбинген университетінің профессоры М.Майер және басқалар) PhD докторларын дайындау басталды. Кафедраға кредиттік технология бойынша оқу процесін ұйымдастыруда және оқытудың инновациялық тәсілдерін енгізуде университеттің проректорлары профессор Ж.Д. Дәдебаев пен профессор Г.К. Ахметова әрдайым көмектесіп отырады.

Профессор Қ.Т.Жұмағұлов отандық тарихтың, әсіресе тәуелсіз Қазақстандағы тарих ғылымын шет елдерде орнықтыруда көп іс тындырып жүр. Еуропаның бірқатар университеттерінде: "Қазіргі ғылыми ізденістердегі герман тайпаларының тарихы", "Еуропадағы халықтардың Ұлы қоныс аударуы заманындағы германдықтар мен ғұндар", "Орталық Азия: тарихы және қазіргі кезеңі", "Еуразиялық кеңістіктегі Қазақстан", "Бүгінгі Қазақстан" атты тақырыптарда дәрістер оқып, баяндамалар жасады. 1995 жылы Қ.Т.Жұмағұлов Франкфурт университеті студенттері алдында, ал 1997, 1999 жылдары бүкіл Еуропаға белгілі, атақты Георг Август атындағы Геттинген университетінің профессорлары мен студенттері алдында баяндама жасап, дәріс оқыды (қараңыз: ГФР газеттері: Wetterauer Zeitung, 1995, 10. Oktober, S. 21, Güttinger Tageblatt, 1998, 2. Januar және басқалар.).

2003 жылы Билефельд университетінде студенттер, ғалымдар мен мамандар арасында профессор Қ.Т.Жұмағұловтың көп жылдардан бері айналысып жүрген Еуропа және Еуразия тарихының бастауларына қатысты мәселе бойынша оқыған дәрістері ерекше қызығушылық туғызды. Бұл оның көрсетуі бойынша германдықтар, кельттер, славяндар, финдер, балттар және басқа Еуропа этностарының пайда болып, қалыптасу процесі жүрген уақыт болатын. Ол сондай-ақ халықтардың Ұлы қоныс аудару заманы – Орталық Азия түркілерінен Еуропа континентінің батысына қарай жылжыған ғұн тайпа одақтары бастап берген әлем тарихындағы бетбұрысты кезең де болды. Дәл осы дәуірде Еуразия кеңістігін мекендеген

тайпалар мен халықтардың қоғамдық қатынастарының, мәдениеті мен дәстүрлерінің синтезі жүрген болатын (проф. Қ.Т.Жұмағұловтың дәрістері мен баяндамаларына пікірлерді қараңыз: Westfalen Blatt, №278, 29. 30. November, 2003; Neue Westfdlische Zeitung, 278/48. 193 Jahrgang 29/30. November, 2003. Neue Westfalische, Nr. 5,7. Januar, 2004 және басқалар.). 2007 жылы Тюбинген университетінің студенттері, магистранттары мен профессорлары біздің профессордың "Германдықтар мен ғұндар Еуропадағы халықтардың Ұлы қоныс аудару заманында", "Орталық Азия: тарихы мен қазіргі кезеңі" атты тақырыпта оқыған дәрістері мен баяндамаларына ерекше қызығушылық танытты.

1990 жылдардың басынан бастап-ақ профессор Қ.Т.Жұмағұловтың Еуропа елдерінің, ең алдымен Германияның белгілі ғалым-профессорлары: Г.Петриковиц, В.Майер-Арендт, Р.Венкус, З.фон Шнурбайн, К.Раддатц, У.Виллердинг, К.-Х.Вильрот, Г.Боокман, Ф.-В.Хазе, М.Адамович, В.-Х.Циммерман, К.-Э.Бере, Й.Бергман, Г.-А.Леман, Г. Рютинг, В.Абельхаузер, Б.Шолькман, М.Майер және т.б., сондай-ақ Г.Вольфрам (Австрия), Т.Хенкель (Швейцария), У.Роберто, Р.Букколиеро (Италия) және басқа да көптеген ғалымдармен тығыз ғылыми байланыстары орнай бастаған болатын.

ҚазҰУ жылнамасында көрсетілгеніндей, "1995 жылдан халықаралық грант бағдарламалары бойынша зерттеу жұмыстарын жүргізе отырып, тарих ғылымдарының докторы, профессор, тарих факультетінің кафедра меңгерушісі Қ.Т.Жұмағұлов ГФР ғалымдарының шақыруымен қазіргі еуразиялық және әлемдік кеңістіктегі тәуелсіз Қазақстанға арналған бірқатар актілік дәрістер мен баяндамалар оқыды. 1997 және 1999 жылдары Георг Август атындағы Геттинген университетінің профессоры болып қызмет ете жүріп, ол неміс тілінде "Батыс пен Шығыс әлемдік тарихта" деген тақырыпта дәрістер циклін оқыды" (Летопись Казахского национального университета

им. аль-Фараби. 1991-2004. Т. 3. – Алматы, 2005. С. 49.; сондай-ақ, Т. 2. (1961-1990 жж.). – Алматы, 2004. С. 184-185.).

Профессор Қ.Т.Жұмағұловты ғұндар тарихы, Орталық Азия мен Еуразия тарихы, орта ғасырлар тарихы мен өркениеттерінің өзекті мәселелері, әлемдік тарих мәселелері бойынша Қазақстанның жетекші университеттеріне (Абай атындағы ҚазПИ, Л.Н. Гумилев атындағы Еуразиялық университет, Абылай хан атындағы ҚазХҚӘТУ және т.б.) дәріс оқуға әрдайым шақырып отырады. Ол Қорқыт ата атындағы Қызылорда университетінде, Қ.А. Ясауи атындағы Қазақ-Түрік университетінде, М. Әуезов атындағы ОҚМУ-да және басқа да оқу орындарында мастер-кластар өткізді. Туған ауданының Құрметті азаматы Қалқаман Тұрсынұлы Арасан ауылындағы өзі оқыған мектепті де ұмытпайды, Алматы облысы Ақсу ауданы Мәслихатында жерлестерімен кездесіп тұрады.

Университет қабырғасында ғылыми-педагогикалық қызметпен айналыса отырып, әлемдік тарихтың ғаламдық мәселелерін зерттей жүріп, профессор Қ.Т.Жұмағұлов Еуропа, Еуразия және Орталық Азия тарихы бойынша тарих ғылымының дамуына орасан зор үлес қосты. Ол қазақ, орыс және неміс тілдерінде 200-ден астам еңбек жариялады. Солардың ішінде: "Древнегерманское общество: проблемы и концепции" (1993), "Хозяйственная жизнь древних германцев в свете современных научных дисциплин" (1997), "Очерк этногенеза, материальной и духовной культуры германцев на современном этапе исследования" (2000), "Проблемы истории германских племен (с древнейших времен до начала средних веков)" (2002) атты және басқа да монографиялары бар. Оның қаламынан көптеген оқу, оқу-әдістемелік құралдар мен мақалалар жарық көрді, атап айтқанда: "Проблемы истории Монголии XII-XIV вв." (1976), "Процесс феодализации в Западной Европе и Византии" (1-77), "Из истории средних веков" (1993), "Завоевание Аттилой Северной Италии"

(2000), "Ғұндардың Галлия (Франция) жеріндегі шайқасы" (2001), "Проблемы изучения всемирной истории в Республике Казахстан" (2001), "Гуннский союз племен в Центральной Азии и Великое переселение народов на Евразийском континенте (история и современность)", "Казахстан и страны Евразийского континента (история и перспективы развития) (2002)", "Казахстан и евразийская поликультурность" (2004), " О соотношении мировой и отечественной истории на примере Гуннской державы (методологические аспекты)" (2004), "Авар қағанатының тарихынан" (2005), "Екі Рим империясын мойындатқан Аттила" (2006), "Probleme der Germanen – Geschichte bis zum Anfang des Mittelartes" (2006), "Aus der Agrargeschichte der Frühgermanen" (2007), "Таяу Шығыстың ежелгі мемлекеттері" (2007) және басқа да көптеген еңбектері.

Профессор Қ.Т.Жұмағұлов әлемдік тарихтың қазақстандық мектебін қалыптастырды. Оның жетекшілік етуімен 11 кандидаттық және 1 докторлық диссертация, сондай-ақ көптеген магистрлік диссертациялар қорғалды. Бұл мамандар республиканың әр түрлі аймақтарында өздері де білім беру ісін ұйымдастырушылар болып жүр. Олардың қатарына Қ.А.Ясауи атындағы ХҚТУ тарих факультеті деканының орынбасары М.Тастанбековты, осы университеттің жалпы тарих кафедрасының меңгерушісі Э.Зұлпыхарованы, С.Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеті жалпы тарих кафедрасының меңгерушісі А.Молдакимованы және т.б. жатқызуға болады. Әр жылдары профессор Қ.Т.Жұмағұловтан дәріс алған тарих факультеті түлектерінің қатарында қазіргі ғылым докторлары, профессорлар: Ғ.Меңдіқұлова, Е.Сыдықов, К.Ахметов, Ж.Таймағамбетов, Г.Ким, Ж.Жүнісова, Қ.Байзақова, Қ.Несіпбаева, М.Лаумулин, М.Губайдуллина, С.Борбасов, Ж.Құндақбаева, Ф.Көкеева, И.Черных және т.б. айтуға болады. Мемлекеттік және елшілік қызметте жүрген бұрынғы шәкірттері, қазіргі белгілі елшілер К.Әбдірахманов, Қ.Әбусейітов, К.Жигалов,

Е.Бабағұмаровтарды ауыз толтырып айтуға болады. Профессордың шәкірттерінің қатарында – ғылым кандидаттары Л.Қожакеева, А.Қалыш, А.Оразбақов, Ш.Әмірбеков, Т.Мекебаев, Л.Ерекешева және басқалар бар.

Профессор Қ.Т.Жұмағұлов қашанда қоғамдық жұмыспен белсене араласып келе жатқан ғалымдардың бірі. 1998 жылдан 2003 жылға дейін отандық тарих, жалпы тарих, тарихнама және деректану бойынша диссертациялық кеңес төрағасының орынбасары болды. 2003 жылдан қазіргі уақытқа дейін жалпы тарих және халықаралық қатынастар тарихы мен сыртқы саясат бойынша диссертациялық кеңес төрағасының орынбасары және мүшесі. ҚазҰУ тарих факультеті Хабаршысының редколлегия мүшесі, бакалавриат пен магистратурадағы тарих мамандықтары бойынша мемлекеттік білім беру Стандарттарын жасаушы авторлардың бірі және т.б.

Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұлов "Құрмет" орденімен, "Қазақстан Республикасының ғылымын дамытудағы сіңірген еңбегі үшін" белгісімен, ҚЛКЖО ОК Құрмет грамотасымен, сондай-ақ Қазмемуниверситетінің Құрмет грамоталарымен, социалистік жарыс жеңімпазы медалімен және т.б. марапатталған. Республикалық "2006 жылғы жоғары оқу орнының үздік оқытушысы" грантының жеңімпазы. Қазақстан Республикасы Әлеуметтік ғылымдар Академиясының Академигі. Алматы облысы Ақсу ауданының Құрметті азаматы.

Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұлов өзінің 60 жасқа толған мерейтойын көрнекті ғалым, беделді педагог, ынтымағы жарасқан отбасының иесі ретінде қарсы алып отыр. Жұбайы София Тұланқызы екеуі екі бала өсіріп, екі немере сүйіп отыр. Ол жаңа буын тарихшыларды легімен тәрбиелей отырып, әріптестері, ғалымдар, студенттер арасында үлкен беделге ие. Мерейтой иесіне осы абыройлы қызметінде зор табыстар, отбасына береке-бірлік, зор денсаулық, туған-туыстарына ұзақ және бақытты өмір, шадыман шаттық тілейік.

**Краткий очерк научно-педагогической
и общественной деятельности академика АСН РК,
доктора исторических
наук, профессора К. Т. Жумагулова**

Прекрасна древняя земля Жетысу. Силу свою она черпает из множества рек, берущих начало на вершинах снежных гор. Тысячи ручейков, словно жемчужные ожерелья, сливаясь в единый поток, превращают эту землю в прекрасный оазис.

Семиречье - красивый, самобытный край Казахстана. С давних пор люди избирали это место для поселения, развивали орошаемое земледелие и скотоводство, строили города. Во многом благодаря Великому Шелковому пути, отрезок которого шел и через Жетысу, связывая Восток и Запад Евразии, именно здесь наиболее интенсивно происходили процессы взаимодействия кочевых и оседлых цивилизаций.

Здесь 1 января 1948 г. в селе Арасан Капальского района Талды-Курганской области родился К.Т. Жумагулов. Его дед Жабыкбай Жумагулулы родился в 1886г. здесь же, в тогдашнем Капальском уезде. Как говорит Калкаман Турсунович, дед знал шежіре и был хорошим рассказчиком. Его предком в шестом поколении был один из потомков Каптагай батыра - Шаппа би – современник хана Тауке. Есть сведения о его участии в создании свода законов «Жеті жарғы» (Жетісу. Энциклопедия. – Алматы, 2004. - 107-108 б.). Братом Шаппа би был Акшора, известный в крае как святой Акшора-баба. По преданию, он обладал особым целительным даром и был глубоко почитаемым в народе.

Жабыкбай Жумагулов был известен в крае как один из активных участников коллективизации и колхозного движения. Его трудовые свершения были отмечены правительственными наградами – многими медалями и

**Орден «Құрмет» вручает Президент Национальной
Академии наук РК академик М.Ж. Журинов.
Алматы, декабрь 2006 г.**

**Свидетельство Государственного гранта
«Лучший преподаватель вуза 2006 г.» вручает министр
образования и науки РК Ж. Туймебаев. Алматы, 2007 г.**

**Юбилейная сессия НАН РК.
Слева направо: академик М.Ж. Журинов, профессор
М.Ж. Жолдасбеков, О.О. Сулейменов, академик, ректор
КазНУ им. аль-Фараби Т.А. Кожамкулов, профессор К. Жумагулов.
Алматы, 2001 г.**

**Президиум НАН РК с группой награжденных ученых
Алматы, 2006 г.**

**Ученый Совет КазНУ им. аль-Фараби.
Алматы, 2001 г.**

С президентом Академии Социальных наук РК
академиком НАН РК А. Нысанбаевым. Алматы, декабрь 2006 г.

С депутатом Мажилиса Парламента РК Жекеном Калиулы.
Алматы, 2004 г.

**Президиум сессии маслихата Аксуского р-на Алматинской области.
В центре аким района А. Айтжанов, справа - секретарь
Маслихата С. Серпербаев. г. Жансугуров, 2005 г.**

**Почетный гражданин Аксуского района Алматинской области
К.Т. Жумагулов с группой депутатов районного Маслихата.
г. Жансугуров, 2005 г.**

похвальными грамотами, в том числе грамотами союзного руководства, подписанными «всесоюзным старостой» М.И. Калининым. Он скончался в 1974г. в возрасте 88 лет, прожив со своей верной спутницей жизни Ултуар әже долгих 56 лет. Отец Калкамана Турсуновича - Турсун Жабыкбаевич 1925 г.р., ныне покойный, ветеран ВОВ, занимал руководящие должности на партийно-хозяйственной работе. Мать - Кенжетай Батырбеккызы, 1929 г.р., пенсионерка, была заведующей Капальской районной детской библиотеки. Ее мать Ыбыжан была родной племянницей знаменитого в крае промышленника-скотовода, Мамана Калкабайулы. После Калкамана в семье Жумагуловых родились еще три сына и три дочери: Куляш (1950г.р.), Байжуман (1951г.р.), Бакытжан (1953г.р.), Гульбаршын (1955г.р.), Куляй (1958г.р.), Бауыржан (1961г.р.). Калкаман Турсунович с гордостью рассказывает о них, об их жизненных и профессиональных успехах. Следует отметить здесь Бакытжана Жумагулова – первого заместителя председателя НДП «Нур – Отан», вице-спикера Мажилиса Парламента Республики Казахстан, академика, профессора. Куляш работает главным специалистом Алматинской областной налоговой инспекции, Байжуман – ст. инженер АХЧ Жетысуского государственного университета, Гульбаршын – доцент КазНТУ им. К.Сатпаева, Куляй - заведующая нотариальной конторой в г. Талдыкоргане, Бауыржан – председатель Коллегии городского суда г. Астаны.

Как старший сын в семье Жумагуловых, Калкаман, по казахской традиции, находился некоторое время на воспитании деда и бабушки. Поэтому с детства он впитал благодатные обычаи и традиции своего народа, которые ему прививали Жабыкбай ата, Ултуар әже, родители, а также аксакалы и родственники. Они рассказывали юному Калкаману о многих сложных и трагических людских судьбах, исторических перипетиях, участниками которых

зачастую бывали и сами. С 1954 г. начинаются школьные годы К. Жумагулова, его первой учительницей была Мария Степановна Михеева. В дальнейшем его наставниками были прекрасные педагоги, в их числе Капыш Мамбетов, Айткали Баймульдин, Кудиярхан Кущеров, Людмила Буланова, Михаил Шипилов, Макатай Есжанов и др. Сам Калкаман Турсунович отмечает, что ему очень повезло со школьными учителями, которые внесли свой вклад в становление его личности, дали ему хорошие знания. В их селе Арасан находилась знаменитая здравница – курорт «Капал-Арасан», поэтому областное и районное руководство уделяло особое внимание местной школе. Сюда зачастую направлялись и опытные, и молодые специалисты из Алма-Аты и Талды-Кургана. С теплотой Калкаман Турсунович отмечает Ермухамбета Жилкельдиновича и Шолпан Немеребаевну Касабулатовых, которых называет своими учителями по жизни.

Педагоги школы и одноклассники вспоминают, что Калкаман все годы учился на «отлично», хотя, конечно, бывали у него и «четверки» по отдельным предметам. Одноклассница Ботагоз Баймульдина, дочь директора школы, который преподавал им историю, вспоминает, что ее отец Айткали Баймульдинович всегда отмечал хорошие знания Калкамана по истории, обществоведению, русскому языку и литературе... Аенов Алтай – выпускник Арасанской школы конца 60-х гг., ныне юрист, член городского суда г. Талдыкоргана, Галия Арыстанкызы, работавшая зам. главного бухгалтера санатория, так же, как и многие выпускники школы, говорят, что преподаватели всегда ставили Калкамана Жумагулова в пример другим ученикам. Учительница иностранного языка Турар Нурахметова всегда отмечала отличное знание своего ученика немецкого языка. Серикбек Серпербаев, учившийся в параллельном классе с Калкаманом, ныне секретарь Маслихата Аксуского района Алматинской

области, всегда поражался тому, как хорошо уже в школьные годы знал немецкий язык его сверстник. Ведь, как он говорит, «в Арасане тогда не проживало ни одной немецкой семьи. Обычно дети за играми также могут что-то усваивать. В то же время в соседнем Капале проживало очень много немецких семей. Многие из лиц немецкой национальности хорошо владели казахским языком».

Сам Калкаман Турсунович, вспоминая давние школьные годы, отмечает, что еще в те времена он вместе с друзьями Базарбеком Турганбаевым, Турсунбаем Талканбаевым, Юрой Винтовкиным и другими ребятами во время своих мальчишеских вылазок по окрестностям открыл для себя наскальные рисунки и изображения в горах Актасты, а также в местности, которая издавна носит название «Жыланды». Все это будоражило воображение юноши и будило в нем интерес к древности, к истории, звало к изучению и познанию исторического прошлого.

После окончания Арасанской 11-летней школы К.Т. Жумагулов поступает на исторический факультет Казахского государственного университета им. С.М. Кирова. К его счастью, здесь была открыта незадолго до этого новая специальность: историк со знанием иностранного языка. Срок обучения здесь в отличие от обычных групп составлял 6 лет. Конкурс на это отделение был очень высоким, сюда стремились поступить выпускники лучших алматинских школ. Если абитуриенты, поступающие на русское и казахское отделения, сдавали три экзамена, то в спецотделение наряду с историей профилирующим был четвертый экзамен по иностранному языку. Калкаман Турсунович вспоминает, что на этом отделении с английским и немецким языками обучалось на 1 курсе 31 человек (преимущественно выпускники школ г. Алматы), но к моменту окончания университета только 18 юношей и девушек смогли завершить обучение в спецотделении и получить, по сути, двойную специальность. Среди успешно

окончивших это отделение наряду, с К. Жумагуловым, были Л. Бородай, Б. Асмус, Е. Мильман, Ю. Серовайская и др. Профессор Ж.У. Ибрашев, работающий в университете свыше 50 лет, вспоминает, что ребята, обучавшиеся в этой группе, запомнились яркими и способными студентами, которые, как было принято в то время, активно занимались и общественной работой.

Студент К. Жумагулов уже со 2-го курса начинает специализироваться по кафедре всеобщей истории, которая уже тогда была одной из ведущих кафедр в университете. Калкаман Турсунович вспоминает, что самую первую курсовую работу он написал по истории Казахстана. Но, учась на 2 курсе, слушая лекции доцента Я.Д. Серовайского, заинтересовался историей западно-европейского средневековья. Наставник записал его в студенческий научный кружок «medium aevum», члены которого углубляли свои знания по истории средних веков стран Западной Европы, т.е. медиевистике. На 3 курсе К. Жумагулов становится старостой этого кружка, а затем избирается председателем Студенческого Научного Общества исторического факультета. В 1969 г. Совет СНО университета выдвигает его докладчиком на научно-студенческую конференцию Республик Средней Азии и Казахстана в г. Фрунзе. Здесь его доклад «О природе феодальной собственности на землю» был удостоен Диплома I степени. В следующем 1970г., выступая с докладом «Проблема феодальной собственности в освещении советских ученых» на Пленарном заседании III Всесоюзной медиевистической конференции в г. Ленинграде, студент 5-го курса К.Жумагулов был награжден Памятной медалью. Здесь, в городе на Неве, будущий медиевист впервые познакомился со знаменитыми учеными – медиевистами СССР, профессорами А.Д. Люблинской, В.В. Штокмар, В.И. Рутенбургом, Г.Л. Курбатовым.

«В спецотделении занятия со студентами по

немецкому языку тогда проводили очень сильные и профессиональные преподаватели», - вспоминает с удовольствием К. Жумагулов. Среди них были Е.М. Шварцман, Д.Ф. Буш, В.А. Герман, Р.Б. Авгамбаева, Н.А. Бондарчук и др. В 1968г. отличника учебы К.Жумагулова, единственного студента с исторического факультета, направляют на языковую стажировку в ГДР, в Гумбольдтский университет г. Берлина. С пожеланиями успехов напутствовали студента спецотделения тогдашний ректор КазГУ А.З. Закарин и проректор К.Г. Ахметов.

Стажировку в ГДР проходили студенты и представители молодежных организаций Москвы, Ленинграда и некоторых других союзных республик бывшего СССР. Пребывание в Гумбольдтском университете обогатило знания К. Жумагулова в области немецкого языка и истории. Здесь же он проникся интересом к латинскому языку, который был необходим будущему медиевисту как воздух.

Работавший тогда деканом факультета доцент А.А. Чупеков, ныне профессор КазНУ им. аль-Фараби, вспоминает об активном участии К. Жумагулова в деятельности студенческих строительных и сельхозотрядов. И в дальнейшем на молодого преподавателя К.Т. Жумагулова ректор университета У.А. Джолдасбеков и секретарь парткома Е.А. Кузнецов возлагали сложные участки работы. Так, в 1973г. он был направлен в Тургайскую область командиром ССО КазГУ. Лозунгом более 400 студентов – бойцов стройотрядов - был тогда: «Даешь Тургай!» Командир республиканского штаба ССО Евгений Смагулов и первый секретарь Тургайского обкома комсомола Бекболат Бырбаев по итогам работы высоко оценили большой вклад студентов КазГУ в строительство школ, жилых домов и производственных объектов. Руководитель ССО КазГУ К.Т. Жумагулов был награжден Почетной грамотой обкома комсомола. В 1974г. опыт К.Т.

Жумагулова был использован на стройках КазГУграда в качестве руководителя городского ССО. В 1979г. он возглавлял университетский сельхозотряд в Астраханской области.

Исторический факультет 1960-1970 гг. был одним из самых престижных в КазГУ, куда стремились поступить сотни и тысячи выпускников казахстанских школ. Деканат и аудитории исторического факультета располагались на третьем этаже бывшего главного корпуса КазГУ по ул. Кирова 136 (прежнее здание ЦК и Совмина КазССР). Наряду с казахским, русским, специальными отделениями студенты обучались также на отделениях философии и политэкономии. Впоследствии они были выделены в два самостоятельных факультета. Здесь к слову можно отметить, что в памяти многих выпускников исторического факультета осталась бессменный секретарь деканата в течение 20 лет Мария Филипповна Лубенченко. Много воспоминаний связано с общежитиями №1 по ул. Виноградова 88 и №4 по ул. Кирова 176, в которых проживали студенты-историки.

В студенческие годы на становление будущего историка, формирование его профессионализма оказали влияние деканы факультета, доценты А.С. Сурапбергенов, А.А.Чупеков, доктор исторических наук, профессор Я.Д. Серовайский, доценты Ж.У. Ибрашев, Д.И. Дулатова, А.Н. Зайкин, Р.Ф. Смирнова, В.А. Набатова, Б.Д. Даришев, Б.Б. Ирмуханов, Л.С. Фришман, К.П. Коржева, К.Л. Косшанов, ст. преподаватели Х.Б. Калишев, К.К. Кожахметов, А.Ф. Ассонова.

В те давние студенческие годы Калкаман Жумагулов встретил свою будущую спутницу жизни Софию Ахметову, с которой они вместе учились на одном курсе. Отличница София активно занималась общественной жизнью, была комсоргом группы, членом редколлегии студенческой газеты «Историк», входила в Совет СНО

факультета. Ближе к окончанию университета они решили создать свою семью. Мать Калкамана, Кенжетай Батырбеккызы, вспоминает, как они вместе с отцом и другими близкими родственниками в июне 1970 г. приехали из Талды-Курганской области в Алма-Ату, чтобы засватать Софию. «Она нам оказалась по душе, из воспитанной городской семьи, с хорошими традициями. Вот уже более 37 лет мы живем дружно, в согласии и понимании друг друга». - Как продолжает далее мать, «старший сын и сноха не только помогали словом и делом братьям и сестрам, но и оказывали посильную помощь родным и близким, порой просто односельчанам, землякам... За это они благодарны им всю свою жизнь».

Свадьба была в Алма-Ате в доме Ахметовых по улице Микояна 74. Торжество длилось 2-3 дня 12-14 сентября, причем во второй день собралась в основном студенческая молодежь. Однокурсники Жумагуловых – Любовь Остренко, впоследствии проректор университета «Түран», Мурат Абдиров, Лилия Зайниева ныне доктора наук, профессора, кандидаты наук Рафаэль Ахмадиев, Ян Байкенжин и многие другие до сих пор вспоминают об этой веселой свадьбе...

Улбала Хасимовна Ахметова, всю свою жизнь посвятившая школе, отличник просвещения Казахстана, супруга старшего брата Софии Жахана Тулановича, известного летчика, командира эскадрильи ТУ-134, вспоминает, что и во 2-й день свадьбы было очень много молодежи. Далее она добавляет, что хотела бы посмотреть на этих студентов сегодня по прошествии уже 37 лет. Она с гордостью отмечает, что у Жумагуловых хорошая дружная семья. Сын Санжар, окончив с отличием юрфак и магистратуру КазНУ, работает старшим прокурором Департамента Генеральной прокуратуры. Санжар и его жена Динара растят двух дочек: Карину и Сабину. Дочь Жанна тоже юрист, работает старшим преподавателем в

КазНПУ им. Абая. Она, можно сказать, пошла по стопам своего отца, занимаясь проблемами европейского права, принимала участие в работе международной конференции в Германии. Мы очень рады за нее, и сейчас Жанна находится на стажировке за рубежом. Ришат Туланович, брат Софии, долгое время работавший главным гидрогеологом Южно-Казахстанского Геологического управления, вспоминает, как весело проходила эта свадьба. В числе гостей был и научный руководитель Калкамана профессор Я.Д. Серовайский с супругой Л.С. Фришман. Гостями свадьбы были родственники Калкамана - Ибраим Есенгулович Маманов и Жекен Калиевич Калиев с супругами.

В 1972г. после успешного окончания спецотделения исторического факультета К.Т. Жумагулов был оставлен на преподавательской работе на кафедре всеобщей истории в должности ассистента. Заседание комиссии по распределению проводил сам ректор КазГУ, который пожелал успехов молодому специалисту в стенах родного университета. С.Т. Жумагулова вспоминает, как все поздравляли их с распределением... Б.Б. Ирмуханов, доцент, а затем профессор АВПШ, работавший также и в КазГУ, отмечает, что это был очень редкий случай, когда выпускника университета сразу же оставили на преподавательской работе. Сама София Тулановна также осталась верной родному КазГУ. Здесь она работала зав. кабинетом истории КазССР, начальником учебной части гуманитарных факультетов университета. Отсюда ее пригласили на должность начальника учебной части Института иностранных языков (АПИИЯ), затем зав. отделом и заместителем директора Центрального Государственного музея Казахстана. С 1996 по 2006 гг. она вновь в КазНУ в должности старшего преподавателя кафедры археологии и этнологии. Как специалист-музеолог, сделала очень многое для становления

специализации, а затем и специальности “музейное дело и охрана памятников”. Она является одним из главных авторов и разработчиков Государственных образовательных стандартов по музейной специальности в бакалавриате и магистратуре.

И вот уже более 35 лет К.Т. Жумагулов работает в стенах своего родного университета, а научной работой занимается все 40 лет. Как писала председатель профкома университета «Парасат» М. Мукашева, «в его трудовой книжке – единственная запись» (газета «Қазақ университеті», №7, 24 сентября 2002 г.). Он прошел все ступени научно-педагогической деятельности от ассистента до профессора, декана, заведующего кафедрой.

Медиевистике, истории Германии и Европы, Евразии, всемирной истории профессор К.Т. Жумагулов остается верным и по сей день. В одной из публикаций в «Казахстанской правде» отмечалось: «Действительно, таких фанатов своего дела, за которое платят мизер, сегодня становится все меньше и меньше. А таких, как он, владеющих одинаково казахским, русским и немецким, и вовсе днем с огнем не сыскать. Чтобы ему ничто не мешало вплотную работать с древними источниками, Калкаман Турсунович выучил латинский язык. Кроме того, он может общаться и на других европейских языках. С таким полиглотским багажом на его месте любой «здравомыслящий» человек постарался бы сделать карьеру и взлететь на Олимп власти. А профессор Жумагулов отказался от предложения перейти на дипломатическую службу только потому, что был уверен, что без него их кафедру непременно закроют. Ведь специалистов по всеобщей истории в Казахстане можно буквально по пальцам перечесть» (Казахстанская правда, 13.02.1998 г., с.13).

В советское время, как известно, изучение и исследование всеобщей истории было монополией и

прерогативой центра. Кадры для нее готовились в основном в Москве, Ленинграде, Киеве. К.Т. Жумагулов с первых дней своей научно-педагогической деятельности по истории средневековья сферой своих интересов сделал историю Германии, где он мог использовать свои знания в области иностранных языков.

По прошествии 5 лет, в 1976-77 гг., проф. Я.Д. Серовайский и кафедра всеобщей истории определили ему древнегерманскую тематику в качестве диссертационного исследования, диссертацию он писал без отрыва от повседневной педагогической деятельности. В 1978г. ст. преподаватель К.Т. Жумагулов был направлен в МГУ на кафедру истории средних веков для прохождения 3-месячной стажировки по линии ФПК. Он получает консультации у ведущих советских историков, профессоров А.Р. Корсунского, Е.В. Гутновой, А.Н. Чистозвонова, Н.Ф. Колесниченко, Ю.М. Сапрыкина и др. В 1982 г. во время годичной стажировки в Институте Всеобщей истории АН СССР соискатель завершает написание кандидатской диссертации. В секторе средних веков необходимую помощь ему в качестве научного руководителя оказывала СНС Л.Т. Мильская – ученица видного ученого-медиевиста профессора А.И. Неусыхина. В следующем 1983 г. К.Т. Жумагулов на заседании Ученого Совета по докторским и кандидатским диссертациям при Институте Всеобщей истории АН СССР успешно единогласно защищает кандидатскую диссертацию по теме «Проблемы аграрного строя древних германцев». Председатель Ученого Совета, директор ИВИ, ученый с мировым именем, член-корреспондент АН СССР З.В. Удальцова, зав. отделом древней истории ИВИ ведущий антиковед страны Е.С. Голубцова, доктор исторических наук, известный ученый В.Л. Мальков дали высокую оценку работе соискателя из Казахстана.

Продолжая заниматься научной тематикой по истории раннего средневековья применительно к Западной, Центральной и Северной Европе, расширяя и углубляя хронологические рамки, К.Т. Жумагулов по прошествии 14 лет в 1997 г. блестяще защищает докторскую диссертацию на тему «Основные проблемы развития древнегерманского общества до Великого переселения народов», которая явилась результатом его многолетних исследований в данной области. Высокую оценку исследованию дали ученые Москвы, известные историки-медиевисты проректор РГГУ проф. Н.И. Басовская, заведующая сектором истории западноевропейского средневековья Института Всеобщей истории РАН проф. А.А. Сванидзе и др.

В своих дальнейших изысканиях К.Т. Жумагулов продолжил тематику по истории средневековья в монографиях, учебных пособиях, учебно-методических изданиях, статьях. Тем самым он впервые в казахстанской исторической науке разработал проблемы средневековой истории Германии и Европы, имеющие глобальное значение. Внес большой вклад в разработку теоретических аспектов генезиса феодализма у германских народов в эпоху раннего средневековья, дал широкий анализ указанных проблем на основе письменных источников на иностранных языках, данных современной археологии, этнологии, антропологии, лингвистики, а также ряда естественнонаучных и междисциплинарных изысканий 2-ой пол. XX – нач. XXI вв.

Оценив организаторские способности и хорошее знание учебного процесса, руководство университета в 1985 г. назначает К.Т. Жумагулова на должность заместителя декана по учебной работе исторического факультета. Затем он дважды избирается и назначается на должность декана факультета.

За годы работы в очень сложное переходное время

периода перестройки и распада СССР деканом факультета в 1987-1992гг. К.Т. Жумагуловым было сделано многое по совершенствованию учебно-воспитательного процесса и координации научно-исследовательской работы факультета. Как член общесоюзных объединений в Москве он принимал активное участие в работе УМО по историческим специальностям при МГУ им. М.В. Ломоносова и Московском Историко-архивном институте (нынешний РГГУ). По его инициативе и при непосредственной помощи ректоров академиков Е.Е. Ергожина и М.М. Абдильдина были открыты впервые на историческом факультете КазГУ новые специальности и специализации (политология, историко-архивоведение, музееведение). Контингент студентов исторического факультета по дневной и заочной формам обучения составлял в те годы ок. 1600 чел. Истфак занимал ведущие позиции по многим показателям в университете. Кафедрами факультета заведовали тогда доктора исторических наук, профессора С.К. Жакупбеков, А.В. Соловьев, К.Ж. Жаманбаев, затем Д.И. Дулатова, Ж.У. Ибрашев, доценты А.Р. Жумаканов и А.Т. Толеубаев.

В целях углубленной подготовки специалистов в области всемирной истории кафедра всеобщей истории была разделена на две самостоятельные: истории древнего мира и средних веков и новой новейшей истории. В 1989 г. впервые на факультете был открыт единственный тогда во всем регионе Средней Азии и Казахстана Ученый Совет по защите кандидатских диссертаций по всеобщей истории (Совет был объединенным со специальностью «история СССР»). Здесь проходила защита работ аспирантов и соискателей и из соседних союзных республик. Усилиями декана К.Т. Жумагулова были восстановлены в числе студентов ряд юношей и девушек, несправедливо отчисленных из университета за участие в декабрьских событиях 1986 г. Было положено начало установлению регулярных

научных связей с университетами и научными центрами дальнего зарубежья: ФРГ, Турции, Бельгии, Дании и др.

В 2001-2002 гг. по инициативе декана проф. К.Т. Жумагулова началась подготовка кадров по новым междисциплинарным специальностям, отвечающим требованиям времени, – «история, основы права и экономики» и «история и география». Был возобновлен на качественно новом уровне прием студентов на спецотделение с 5-летним сроком обучения, с квалификацией «историк со знанием иностранного языка», открыта специализация «историография и источниковедение». Был увеличен набор магистрантов, аспирантов и стажеров, а также прием в докторантуру и институт СНС. Впервые по рекомендации факультета выпускники спецотделения А. Бурханов и А. Абдрахманов поступили в магистратуры ведущих университетов мира (Парижского и Варшавского). Особым событием в жизни исторического факультета стало открытие в 2002 г. читального зала, который охотно посещают не только студенты, магистранты и аспиранты, но и профессора и преподаватели. Большую помощь оказал здесь проректор по общим и производственно-хозяйственным вопросам С.Т. Шалгымбаев.

С обретением независимости, став членом ООН и других международных организаций, суверенная Республика Казахстан стала перед необходимостью самостоятельной подготовки собственных научно-педагогических кадров по одному из основных направлений исторической науки и исторического образования - всемирной истории. Еще в ноябре 1991г., после раздела кафедры всеобщей истории на две самостоятельные, декан факультета К.Т. Жумагулов одновременно становится заведующим кафедрой истории древнего мира и средних веков. В дальнейшем он полностью сосредотачивается на работе по созданию новой выпускающей кафедры, являясь ее основателем. Им была проделана большая кропотливая работа, прежде чем кафедра приобрела свое собственное лицо и известность...

Уже в 2001г. в своем поздравительном адресе по случаю 10-летнего юбилея кафедры ректор КазНУ академик Т.А. Кожамкулов отметил: «Кафедра является научным и методическим центром по подготовке молодых ученых и преподавателей по всемирной истории. За 10 лет ею подготовлено более 350 специалистов. Многие выпускники кафедры стали преподавателями университетов, вузов, школ, научными сотрудниками НАН РК, Центрального Госмузея РК, находятся на дипломатической и государственной службе. Функционирует аспирантура и докторантура. Кафедра оказывает научно-методическую помощь ряду вузов и университетов Казахстана в учебной и научной работе в области древней и средневековой истории, а также в целом по всеобщей истории...» В своем вступительном слове на открытии Республиканской научно – теоретической конференции, посвященной 15-летнему юбилею кафедры проректор по научной работе проф. А.И. Купчишин подчеркнул: «Со дня своего образования кафедра истории древнего мира и средних веков под руководством заведующего кафедрой, доктора исторических наук, профессора, Почетного профессора Геттингенского университета К.Т. Жумагулова ведет плодотворную научную деятельность. К своему 15-летнему юбилею кафедра приходит с значительными достижениями. На кафедре процент остепененности ППС составляет 100%. По специализации «история древнего мира и средних веков» за период самостоятельного функционирования кафедры с 1991 года выпущено более 500 специалистов. (см.: Материалы Республиканской научно–теоретической конференции, посвященной 15-летнему юбилею кафедры истории древнего мира и средних веков (29 ноября 2006г.). «Всемирная история и Казахстан в XXI в.». - Алматы, 2007. - С.7).

Как организатор научных исследований заведующий кафедрой проф. Жумагулов К.Т. руководит темой

«Исторические корни евразийства, его роль в мировой истории», главным предметом исследования которой является определение места Центральной Азии, тюркского мира и Казахстана в глобальном всемирно-историческом процессе. По его инициативе была заключена в 1997 г. программа научного сотрудничества с Институтом тюркологии и стран Центральной Азии Геттингенского университета. В деле дальнейшего расширения научных контактов с зарубежными университетами большую помощь кафедре оказывает руководство университета, первый проректор профессор З.А. Мансуров, проректор по языкам и воспитательной работе проф. Н.О. Омашев.

Как отмечается в издании «Выдающиеся ученые-педагоги Высшей школы Республики Казахстан», «следует обратить особое внимание на значимость поднятой профессором К.Т. Жумагуловым проблемы истории гуннов в Евразии и Европе, имеющие прямое отношение к истории тюркских народов и истории Казахстана. Здесь автор впервые вовлекает в научный оборот круг письменных, археологических, лингвистических источников на латинском, греческом и немецком языках по воссозданию истории Гуннской державы на Западе, сыгравшей свою роль в падении старой Римской империи и переходе к новой эпохе - эпохе средних веков. Этот вывод ученого имеет принципиальное научное значение, поскольку им выдвигается и новая концепция периодизации истории древнего мира и средних веков в рамках всемирной истории, которая получила одобрение в научных кругах ближнего и дальнего зарубежья» (Батырбеков М. Выдающиеся ученые-педагоги Высшей школы. – Алматы, 2004. - С. 210-211); см. также (Асылбеков А.З. Кто есть кто в Республике Казахстан. 2004-2006. - Алматы, 2006. - С. 389-390 (на каз., рус., англ. яз. и др.).

Проблематику истории гуннов и в целом тюркского мира, в бурную эпоху Великого переселения народов

проф. К.Т. Жумагулов поднимал в целом ряде Международных конференций. Так, например, его доклад на тему «Гунны в истории Евразии IV-V вв.», с которым он выступил в Астане на юбилейной конференции, посвященной 10-летию РК, получил большую оценку ученых, в частности, академиков М.К. Козыбаева, З.А. Ахметова и др. (см.: Материалы международной научно-теоретической конференции «Древнетюркская цивилизация: памятники письменности», посвященной 10-летию независимости Республики Казахстан. - Алматы, 2001. - С.207 - 215).

С начала 2007 – 2008 уч.г., после объединения двух кафедр, профессор К.Т. Жумагулов руководит кафедрой всемирной истории, где сосредоточен значительный потенциал научно-педагогических кадров по всеобщей истории. Это доктора исторических наук, профессора: К.Т. Жумагулов, С.М. Машимбаев, кандидаты исторических наук, доценты: Г.К. Кокебаева, Л.Т. Исова, Р.С. Мырзабекова, Р.С. Жаркынбаева, Ф.М. Шампиденова, Е.Т. Картабаева, Г.Б. Хабижанова, Г.С. Беделова, Ф.Н. Мийманбаева, к.и.н., старшие преподаватели: А.М. Сманова, Т.Н. Мухажанова. На кафедре началась подготовка докторов PhD совместно с участием профессоров Западной Европы (проф. Тюбингенского университета М. Майер и др.). Большую помощь кафедре в организации учебного процесса по кредитной технологии и внедрении инновационных методов обучения оказывают проректора университета проф. Ж.Д. Дадебаев и проф. Г.К. Ахметова.

Проф. К.Т. Жумагулов делает многое для утверждения отечественной науки за рубежом, особенно исторической науки суверенного Казахстана. В ряде университетов Европы им прочитаны лекции и доклады на темы: «История германских племен в свете современных научных дисциплин», «Германцы и гунны в эпоху Великого переселения народов в Европе», «Центральная Азия:

история и современность», «Казахстан в евразийском пространстве», «Казахстан сегодня». В 1995 г. К.Т. Жумагулов выступил с докладами и лекциями перед студентами Франкфуртского университета, в 1997, 1999 гг. - перед профессорами и студентами известного во всей Европе знаменитого Геттингенского университета им. Георга Августа (см. газеты ФРГ: Wetterauer Zeitung. - 1995. - 10 Oktober. - S. 21.; Göttinger Tageblatt. - 1998. - 2 Januar и др.).

В 2003 г. в Билефельдском университете особый интерес среди студентов, ученых и специалистов вызвали лекции профессора К.Т. Жумагулова по проблематике, которой он занимается уже долгие годы, касающейся истоков европейской и евразийской истории, начиная с древности и средних веков. Это была эпоха, как он отмечал, когда происходило зарождение и формирование европейских этносов, таких, как германцы, кельты, славяне, финны, балты и др. Это был и период Великого переселения народов - переломный этап во всемирной истории, начало которому положил гуннский союз племен своим продвижением из глубин Центральной Азии на запад европейского континента. Именно в ту пору происходил синтез общественных отношений, культур и традиций племен и народов, населявших евразийское пространство (отзывы газет на лекции и доклады профессора К.Т. Жумагулова см.: Westfalen Blatt, №278,29. 30. November, 2003; Neue Westfälische Zeitung, 278/48. 193 Jahrgang 29/30. November, 2003; Neue Westfälische, Nr. 5,7. Januar, 2004 и др.). Особый интерес студенты, магистранты, профессора Тюбингенского университета в 2007 г. проявили к лекциям и докладам нашего профессора по темам: «Германцы и гунны в эпоху Великого переселения народов в Европе», «Центральная Азия: история и современность» (см.: Schwäbisches Tagblatt, № 158,12 Juli, 2007).

Еще с начала 1990-х гг. завязались тесные научные контакты проф. К.Т. Жумагулова с известными учеными-

профессорами европейских стран, прежде всего Германии: Г. Петриковиц, В. Майер-Арендт, Р. Венкус, З.фон Шнурбайн, К. Раддатц, У. Виллердинг, К.-Х. Вильрот, Г. Боокман, Ф.-В. Хазе, М. Адамович, В.-Х. Циммерман, К.-Э. Бере, Й. Бергман, Г.-А. Леман, Г. Рютинг, В. Абельхаузер, Б. Шолькман, М. Майер и др., а также Г. Вольфрам (Австрия), Т. Хенкель (Швейцария), У. Роберто, Р. Букколиеро (Италия) и многими другими учеными.

Как отмечается в Летописи КазНУ, «с 1995 г., осуществляя исследования по международным грантовым программам, доктор исторических наук, профессор, заведующий кафедрой исторического факультета К.Т. Жумагулов по приглашению ученых ФРГ прочел ряд актовых лекций, докладов, посвященных независимому, суверенному Казахстану в современном евразийском и мировом пространстве. Работая в 1997 и 1999 годах профессором Геттингенского университета им. Георга Августа, он прочел на немецком языке цикл лекций «Запад и Восток в мировой истории» (Летопись Казахского национального университета имени аль-Фараби. 1991-2004. – Алматы, 2005. – Т.3. - С.49; см. также: Т.2 (1961-1990 гг.). - Алматы, 2004. - С. 184-185).

Профессора К.Т. Жумагулова часто приглашали и приглашают читать лекции по истории гуннов, истории Центральной Азии и Евразии, актуальным проблемам истории и цивилизации средних веков, проблемам всемирной истории в ведущие университеты Казахстана (КазПИ им. Абая, Евразийский университет им. Л.Н. Гумилева, КазУМОиМЯ им. Аблай хана и др.). Им проведены мастер-классы в Кызылординском университете им. Коркыт-ата, Международном Казахско-Турецком университете им. Х.А. Ясауи, Южно-Казахстанском университете им. М. Ауэзова и других учебных заведениях. Как Почетный гражданин родного района Калкаман Турсунович не забывает и свою школу в с. Арасан, неоднократно выступал также

на встрече с земляками в Маслихате Аксуского района Алматинской области.

Осуществляя научно-педагогическую деятельность в стенах университета, исследуя глобальные проблемы всемирной истории, профессор К.Т. Жумагулов внес большой вклад в развитие исторической науки применительно к истории Европы, Евразии и Центральной Азии. Им опубликовано св. 200 работ на казахском, русском и немецком языках. Среди них такие монографии, как «Древнегерманское общество: проблемы и концепции» (1993), «Хозяйственная жизнь древних германцев в свете современных научных дисциплин» (1997), «Очерк этногенеза, материальной и духовной культуры германцев на современном этапе исследования» (2000), «Проблемы истории германских племен (с древнейших времен до начала средних веков» (2002) и др. Его перу принадлежат многочисленные учебные, учебно-методические пособия и научные статьи: «Проблемы истории Монголии XII-XIV вв.» (1976), «Процесс феодализации в Западной Европе и Византии» (1977), «Из истории средних веков» (1993), «Проблемы возникновения и развития феодализма в Западной Европе» (1996), «Завоевание Аттилой Северной Италии» (2000), «Ғұндардың Галлия (Франция) жеріндегі шайқасы» (2001), «Проблемы изучения всемирной истории в Республике Казахстан» (2001), «Гуннский союз племен в Центральной Азии и Великое переселение народов на Евразийском континенте» (2002), «Казахстан в евразийском пространстве (история и современность)», «Казахстан и страны Евразийского континента (история и перспективы развития)» (2002), «Казахстан и евразийская поликультурность» (2004), «О соотношении мировой и отечественной истории на примере Гуннской державы (методологические аспекты)»(2004), «Авар қағанатының тарихынан»(2005), «Екі Рим империясын мойындатқан Аттила» (2006), «Probleme der Germanen – Geschichte bis zum Anfang des Mittelalters» (2006),

«Aus der Agrargeschichte der Frühgermanen» (2007), «Таяу Шығыстың ежелгі мемлекеттері» (2007) и мн. др.

Профессором К.Т. Жумагуловым создана казахстанская научная школа по всемирной истории. Под его руководством защищены 11 кандидатских и 1 докторская диссертация, а также множество магистерских диссертаций. Специалисты, защитившиеся под его руководством, сами являются организаторами образования в регионах республики. К их числу можно отнести М. Тастанбекова, работающего зам. декана исторического факультета МКТУ им. Х.А. Ясауи, Э. Зулпыхарову – зав. кафедрой всеобщей истории этого же университета, А. Молдакимову – зав. кафедрой всеобщей истории Павлодарского Государственного университета им. С. Торайгырова и др. Среди выпускников исторического факультета, которые в разные годы учились у проф. К.Т. Жумагулова, можно отметить нынешних докторов наук, профессоров, таких, как Г. Мендикулова, Е. Сыдыков, К. Ахметов, Ж. Таймагамбетов, Г. Ким, Ж. Джунусова, К. Байзакова, К. Несипбаева, М. Лаумулин, М. Губайдуллина, С. Борбасов, Ж. Кундакбаева, Ф. Кукеева, И. Черных и др. На государственной и дипломатической службе находятся бывшие студенты, ныне известные дипломаты: К. Абдрахманов, К. Абусейтов, К. Жигалов, Е. Бабагумаров и др. Среди учеников профессора - кандидаты наук Л. Кожакеева, А. Калыш, А. Уразбаков, Ш. Амирбеков, Т. Мекебаев, Л. Ерекешева и многие другие.

Профессор К.Т. Жумагулов всегда вел и ведет большую общественную работу. С 1998 г. по 2003 – зам. председателя диссертационного совета по отечественной истории, всеобщей истории, историографии и источниковедению. С 2003 г. по настоящее время – зам. председателя, член диссовета по всеобщей истории, а также истории международных отношений и внешней политики. Член редколлегии «Вестника исторического факультета КазНУ», один из авторов и разработчиков государственных образовательных

Стандартов по историческим специальностям в бакалавриате и магистратуре и т.д.

Калкаман Турсунович Жумагулов награжден орденом «Құрмет», нагрудным знаком «За заслуги в развитии науки Республики Казахстан», Почетной грамотой ЦК ЛКСМК, а также Почетными грамотами Казгосуниверситета, медалью победителя соцсоревнования и др. Победитель республиканского гранта «Лучший преподаватель вуза 2006г.», академик Академии социальных наук Республики Казахстан, Почетный гражданин Аксуского района Алматинской области.

Калкаман Турсунович Жумагулов встречает свой 60-летний юбилей как видный ученый, авторитетный педагог, глава дружной семьи. Вместе с супругой Софией Тулановой воспитали двух детей, имеют двух внуков: Карину и Сабину. Он пользуется большим авторитетом и заслуженным уважением среди коллег, ученых, студентов, являясь наставником новых поколений историков. И в дальнейшем желаем юбиляру больших успехов на этом поприще, семейного благополучия, крепкого здоровья и процветания, долгих лет жизни и счастья родным и близким.

**An Outline on Scientific-Pedagogical and Social
Activities of an academician of ASN RK,
Doctor of Historical Sciences, professor
Kalkaman Tursynovich Zhumagulov**

The ancient land of Zhetysu is very splendid. Large numbers of rivers which take their origin from the tops of snowing mountains give the forces to this land. Thousands of streamlets, as pearl necklaces, flowing together, turn this land into the lovely oasis. a

Zhetysu is the beautiful original region of Kazakhstan. For ages, people chose this place for settlement, developing irrigating crop-growing, cattle-breeding and building cities.

Right here nomadic and settled civilizations collaborated with each other owing to the Great Silk road. The part of it was passing through Zhetysu, linking the East and the West of Eurasia.

Here, on the 1st of January of 1948, K.T. Zhumagulov was born in the village Arasan of Kapal region Taldy-Kurgan oblast. His grandfather, Zhabikbai Zhumagulyli was born here too. According to Kalkaman Tyrsinovich words his grandfather knew *shezhire*, and was a good story-teller. His ancestor in the sixth generation was one of the descendants of Kaptagai batyr, Shappa bi, contemporary of khan Tayke. There is an information about his participation in creating of legal code “Zhety Zhargy” (Zhetysu. Encyclopedia.- Almaty, 2004. p.107-108). Shappa bi’s brother was Akshora, which was famous in the region as Saint Akshora-baba. By legend, he had healing power and was widely respected by people.

Zhabikbai Zhumagulov was known as one of the active participant in the collectivization and the kolkhoz movement in the region. His achievements were marked by government awards – many of medals and diplomas, and among them diplomas of Soviet Union leadership, signed by “An All-Union leader” M.I. Kalinin. He died in 1974, at the age of 88 he had

**Школьные наставники Ш.Н. Мустемирова, Е.Ж. Касабулатов,
Т.Н. Нурахметова. С. Арасан, 1965 г.**

**Школьные друзья Калкаман Жумагулов, Турсынбай Толканбаев,
Базарбек Турганбаев в студенческие годы. Алма-Ата, 1967 г.**

Студент 3-го курса К. Жумагулов с преподавателем кафедры иностранных языков КазГУ П.Л. Кимом. Алма-Ата, 1968г.

Студент К. Жумагулов во время стажировки в Гумбольдтском университете г. Берлина. Трептов-парк, 1968 г.

Студенты исторического факультета КазГУ им. СМ. Кирова на Первомайской демонстрации. Первый справа К. Жумагулов. Алма-Ата, 1968 г.

Участники XII научно-студенческой конференции Республик Средней Азии и Казахстана. 4-й слева К. Жумагулов. Фрунзе, 1969 г.

**Спецотделение исторического факультета КазГУ им. С.М. Кирова.
Алма-Ата, февраль 1972 г.**

**Перед защитой дипломной работы.
Алма-Ата, 1972 г.**

**Командир университетского ССО
в Тургайской области К. Жумагулов. 1973 г.**

**Члены делегации ССОД во время приема в магистрате
города Гамбурга. Германия, 1983г. 2-ой слева К. Жумагулов.**

**Лекция по спецкурсу К.Т. Жумагулова.
1988 г.**

**Заседание Ученого Совета исторического факультета КазГУ.
С докладом выступает декан К.Т. Жумагулов.
Алма-Ата, 1988 г.**

**Декан исторического факультета КазГУ доц. К.Т. Жумагулов
с преподавателями факультета. г. Алма-Ата, 7 ноября 1987 г.**

**Деканы факультетов КазГУ: К.Т. Жумагулов и С.К. Козыбаев.
Алма-Ата, 1991 г.**

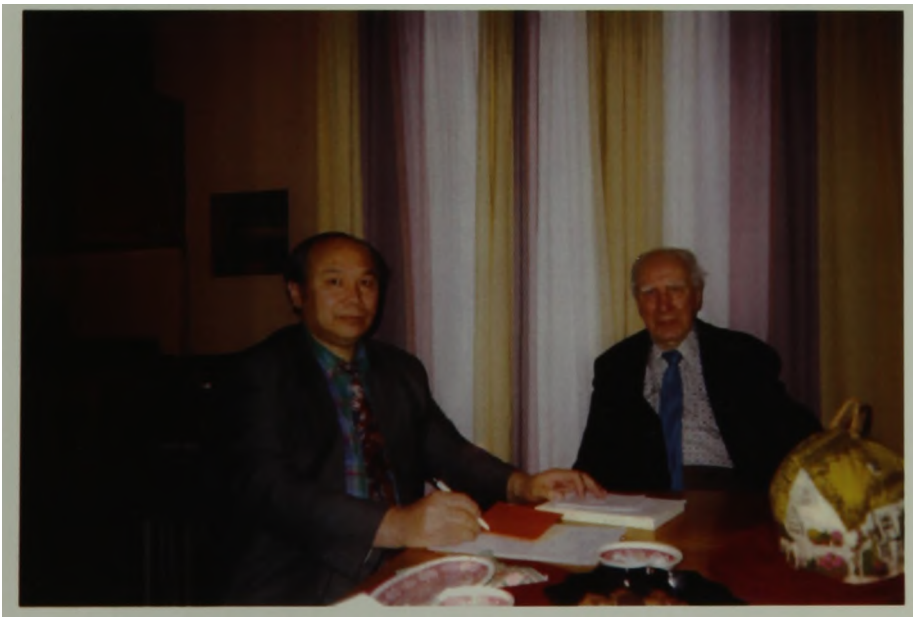
**Празднование 23 февраля на историческом факультете КазГУ.
Алма-Ата, 1988 г.**

**Декан К.Т. Жумагулов на встрече с выпускниками
исторического факультета КазГУ 1951 года.
Алма-Ата, май 1991 г.**

**На раскопках древнеримской виллы I века н.э.
близ Франкфурта-на-Майне. Германия, 1995 г.**

**В гостях у известного ученого, профессора Р. Венкуса
Германия. Геттинген, 1995 г.**

**Проф. К.Т. Жумагулов и проф. К. Раддатц.
После прочитанной лекции в Геттингенском университете.
Германия. Геттинген, 1995 г.**

**На Медео с российскими историками-медиевистами,
профессорами А.А. Сванидзе (РАН), Н.И. Басовской (РГГУ).
Алма-Ата, 1997 г.**

**Вблизи раскопок древнего поселения Феддерзен - Вирде
в Северной Германии с профессорами Г. Риделем (Дания),
В.-Х. Циммерманом (Германия). 1995 г.**

**Перед главным зданием университета Сорбонна.
Париж, 1997 г.**

**Заседание ГЭК исторического факультета КазНУ.
1998 г.**

**С директором Института древней истории Геттингенского
университета Г.-А. Леманом. Германия, 1999 г.**

**Открытие зала современности музея КазНУ им. аль-Фараби.
На переднем плане ректор университета,
академик Т.А. Кожамкулов. Алматы, июнь 2002 г.**

Наурыз - 2002.

**Слева направо деканы факультетов К.Т. Жумагулов, Е.Ш. Рахметов,
Б.О. Жакып, Г.Е. Есим, Р.И. Берсимбаев, проректоры: А.И. Купчишин,
Ж.Д. Дадебаев, С.Т. Шалгымбаев, начальник ОК
М.С. Нургазин, директор музея Р.С. Омиралиева**

**Во время командировки в МКТУ им. Х.А. Яссави.
Туркестан, 2002 г.**

**Открытие читального зала на историческом факультете КазНУ.
Приветственное слово декана профессора К.Т. Жумагулова
2 сентября 2002 г.**

После лекции профессора К.Т. Жумагулова в Билефельдском университете. Слева профессор Г. Рютинг со стажерами из Монголии и России. Германия, 2003 г.

Студенты Билефельдского университета с книгой профессора К.Т. Жумагулова. Германия, 2003.

Члены Ассоциации антиковедов поздравляют с 90-летием ветерана КазНУ, доцента К.П. Коржеву. Алматы, 2004 г.

**С деканом проф. Ж.К. Таймагамбетовым.
Алматы, 2006 г.**

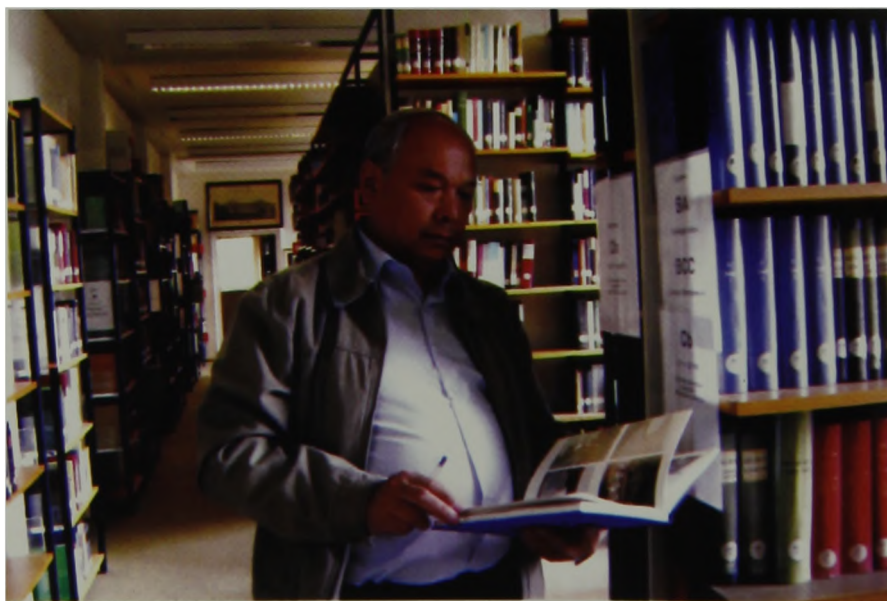

Проф. К.Т. Жумагулов читает лекцию перед профессорами, магистрами, студентами и научными работниками Института древней и средневековой археологии Тюбингенского университета. Германия, 12 июля 2007 г.

**Во время проведения мастер-класса в МКТУ им. Х.А.Ясауи.
В центре декан исторического факультета К.М. Жетибаев.
Туркестан, март 2007 г.**

**В библиотеке Тюбингенского университета.
Германия, 2007 г.**

**У стен средневекового замка в г. Тюбингене.
Германия, 2007 г.**

**В гостях у профессора Барбары Шолькман.
Германия, Тюбинген, июнь 2007 г.**

**После прочитанной лекции проф. К.Т. Жумагулов консультирует студентов Тюбингенского университета. Германия.
Тюбинген, июль 2007 г.**

Декан факультета философии и истории, профессор Тюбингенского университета М. Майер дарит свою новую книгу.

**В Соборе св. Петра в Риме.
Италия, 2007 г.**

**С профессором Р. Букколиеро на площади Святого Петра в Риме.
Италия, июль 2007 г.**

**С профессорами университета Сапиенза.
Италия, Рим, июль 2007 г.**

**У Римского Форума.
Италия, июль 2007 г.**

У Римского коллизея. Италия, 2007 г.

**У интерьера с копиями древних латинских текстов
в университете Сапиенза. Рим, июль 2007 г.**

**Во время городского субботника в КазГУграде с академиком
Я.А. Аубакировым и профессором А.Н. Агыбаевым.
Алматы, 2005 г.**

**С юбилеем проф. К.М. Атабаевым.
В центре проф. Т.О. Омарбеков и депутат Мажилиса
Парламента РК К.Н. Бурханов.
Алматы, 29 сентября 2007 г.**

**С проф. А.Т. Толеубаевым, проф. К.С. Каражаном,
проф. Т.О. Омарбековым, Х.М. Габжалиловым.
Алматы, 2007 г.**

На приеме у первого проректора КазНУ им. аль-Фараби
З.А. Мансурова. В центре декан факультета истории и философии
Тюбингенского университета проф. М. Майер (Германия).
Алматы, 20 ноября 2007 г.

Преподаватели кафедры Всемирной истории КазНУ им. аль-Фараби.
Октябрь, 2007 г.

long and happy life with his faithful life-companion, Yltyar azhe more than 56 years. Kalkaman Tursynovich's father, Tursun Zhabikbaevich was born in 1925, now the late war-veteran of Great Patriotic War, headed the party-managerial work. His mother Kenzhetai Batyrbekkyzi was born in 1929. She is a pensioner now. But in that period she was a head of children library. Her mother Ibizhan, was a famous manufacturer-cattle-breeder, Maman Kalkabaiyli's niece.

There are three sons and three daughters besides Kalkaman in Zhumagulov's family. They are Kyljash (1950), Baizhuman (1951), Bakitzhan (1953), Gylibarshin (1955), Kyljai (1958), Bayrzhan (1961). Kalkaman Tursinovich is very proud of their life and professional achievements e.g. Bakhytzhan Zhumagulov- first deputy of PDP "Nur-Otan" and the first vice-speaker of Mazhilis of Parliament of Republic of Kazakhstan..

According to Kazakh tradition in a family the elder son was brought up by his grandparents. That is why from his childhood he had absorbed the best traditions and customs of the Kazakh nation, which was instilled by Zhabikbai-ata, Yltyar-azhe, his parents and other relatives in the village. They told young Kalkaman about many complicated tragic human fates, historical events, they had seen and participated in.

Kalkaman Zhumagulov started his school in 1954, and Marya Stepanovna Mikheeva was his first teacher. Later he also had very good teachers, among them Kapish Mambetov, Aitkali Baimyldin, Kydijarkhan Kysherov, Lyudmila Bylanova, Mikhail Shepilov, Makatai Eszhanov and others. He was very lucky with his school teachers and they helped him a lot.

The village Arasan was famous because of its well-known health resort "Kapal-Arasan" and that is why the oblast and regional leaders paid much attention to the school at the village. Experienced and young specialists often were sent to the school from Almaty and Taldy-Kurgan.

Kalkaman Tyrsinovich recalls with great warm about his

teachers Ermykhambet Zhilkeldinovich and Sholpan Nemerebaevna Kasabulatov.

The teachers and his classmates remember him as a brilliant pupil. Botagoz Baimyldina, his classmate and the principal's daughter recalls that her father Aitkali Baimyldinovich always paid attention to his good knowledge of history, social sciences, Russian language and literature .... Aenov Altai – graduate of Arasan school at the end of 60-s, now a lawyer, a member of the court of Taldy-Kyrgan city, Galia Arystankyzy, had worked as a deputy of chief accouter of sanatorium, also as many other graduates, was very high opinion of him. Tyrar Nurakhmetova, the teacher of foreign language, always marked him as the best pupil in German.

Serikbek Serperbaev, who studied in other-parallel class with Kalkaman, now is a secretary of the Maslikhat of Aksy region of Almaty oblast, always was surprised of Kalkaman's good knowledge of German. As he says, - “there was not any German family in Arasan. Usually children could pick up something of language by playing. At the same time, many German families lived in neighboring Kapal. Many of them (persons of German nation) had good command of Kazakh language.”

Kalkaman Tursynovich notes that he and his friends Bazarbek Turganbaev, Tursynbai Talganbaev, Yura Vintovkin and others, had excursions and discovered rock pictures and carvings at the mountain Aktasty, and the place named after “Zhylandy”. All these pictures excited his imagination and it arose his interest to study ancient times and history.

K.T.Zhumagulov entered historical faculty of Kazakh State University named after S.M. Kirov, after finishing Arasan school. He was lucky to get a new speciality: a historian with the knowledge of foreign language. The period of studying was 6 years in compare with others. The competition for this department was very high and requirements too in spite they

had to pass 4 exams instead of 3 ones as at faculty of history.

Kalkaman Tyrsynovich notes that there were 31 students at the first course of this department (mainly graduates from Almaty city), but for the moment of graduating the university, only 18 students could graduate the course and got double specialities. The successful graduates of this department with K.T.Zhumagulov were L. Borodai, B.Asmys, E.Milman, Ya.Serovaiskii and others. Professor Zh. Ibrashev has been working at the university for more than 50 years, recalls about students of this group as bright and talented students.

From the 2 course student K. Zhumagulov began to specialize at the chair of world history, which was one of the leading chairs at the university at that time. Kalkaman Tursynovich remembers that the first course work (undergraduate thesis) was about the history of Kazakhstan. But later he attended the of Ya.Serovaiskii's lectures, assistant professor, and was more interested in the history of West European and Middle Ages.

The supervisor included him into the scientific group "medium ovum", members of which expand their knowledge on the history of West European countries of Middle Ages, mean *medievistika*.

At the 3 course, K. Zhumagulov became a leader of this group, then he was elected as a chairman of the Students Scientific Society of the historical faculty.

In 1969 year, the Council of Students Scientific Society of the university advanced him as a lecturer to the Scientifical-student conference of the Republic of Central Asia and Kazakhstan in Phrunze. There his report "The problem of feudal property to a land " was honored with the diploma of the 1 degree.

In 1970 a student of 5th course K. Zhumagulov was awarded with memorable medal for the report " The problem of feudal property in the interpretation of Soviet scientists" on the Plenary session of the III All-Union *medievistical* conference in

Leningrad,. There at the city on Neva (river), the future medievalist got acquainted with famous scientists–medievalists of USSR, the professor A.D.Lyublinskii, V.V.Shtokmar, V.I.Rutenbyrg, G.L.Kurbatov.

K. Zhymagylov recalls with pleasure about high qualified German language teachers. Among them were E.M.Shvarsman, D.F.Bysh, V.A.German, R.B.Avgambaeva, N.A.Bondarchyk and others.

In 1968 K. Zhymagylov, as an excellent student and the only one of the historical faculty was sent to the language course to the Gumbolt University in Berlin, GDR. A.Z.Zakarin, the rector at that time, and vice-rector K.G.Akhmetov wished all the best to him.

There were also many students and representatives of young organizations of Moscow, Leningrad and some other republics of former Soviet Union. During his visit of Gymbolt University K. Zhymagylov got deep knowledge of in the field of German language and German history. He was interested in learning Latin language too because for future medievalist it was necessary as air.

At that time the dean of the faculty, A.A. Chypekov, now the professor of KazNU named after Al-Farabi, remembers K. Zhumagulov, as an active student in student's housing and agricultural group.

Furthermore, Y.A.Dzholdasbekov, the rector of the university and E.A.Kuznesov, the secretary of party committee charged K. Zhumagulov, as the young and responsible teacher.

Thus, in 1973, he was send to Tyrgai oblast, as a leader (commander) of SSO KazGU. The slogan of more than 400 students was “ Give Tyrgai!” at that time. The commander of republican staff SSO Evgenii Smagylov and the first secretary of Tyrgai regional committee of komsomol Bekbolat Birbaev after summering up the works of students of KazGU highly appreciated great contribution of students, in housing, building schools and other industrial objects. The commander of SSO

KazGU K. Zhymagylov was awarded with diploma of regional committee of komsomol. In 1974, his experience was used in building of KazGUgrad, as the leader of city's SSO. In 1979 he was at the head of university agricultural group in Astrakhan oblast.

The historical faculty in 60-70 years was one of the most prestige at KazGU, hundreds and thousands of leavers of Kazakhstan schools tried to enter this faculty. The chair and lecture-rooms of the historical faculty settled down at the 3 floor of the former main building of KazGU, on Kirova street, № 136 (the former building of SK and Sovmin KazSSR). At the same time students studied not only at Kazakh, Russian, special departments but also at the departments of philosophy, political economy. Later, they were divided into two independent faculties. Here we can mention that many graduates of the historical faculty keep in mind Mariya Fillipovna Lybenchenko, the permanent secretary of the chair for 20 years. Many memories have students-historians with the hostels 1, on Vinogradova str. 88 and 4 on Kirova str.176, where they lived during their study.

Deans of the faculty assistant professors like A.S.Syrapbergenov, A.A.Chypekov, doctor of historical science, professor Ja.D.Serovaiskii, assistant professors Zh.Y.Ibrashev, D.I.Dylatova, A.N.Zaikin, R.F.Smirnova, V.A.Nabatova, B.D.Darishev, B.B.Irmykhanov, L.S.Frushman, K.P.Korzheva, K.L.Kosshanov, Kh.B.Kalishev, K.K.Kozhakhmetov, A.F.Assonova made great influence on him.

At university Kalkaman Zhymagylov met his future life companion Sofiya Akhmetova, who studied with him at the same course. Sofiya, was an excellent student, she also actively participated in social life, was a comsomol organizer, a member of editorial board of students newspaper "Historian" and a member of the Council of Students Scientific Society. Before graduating the university they decided to get married. The mother of Kalkaman recalls that she and father with other

close relatives came to Almaty, to make proposal to Sofiya from Taldy-Kyrgan in June of 1970.

Sofiya came from very good family with nice traditions and became very close to his relatives too. More than 37 years they are living in friendly atmosphere. As his mother said that her eldest son and daughter-in-law not only helped brothers and sisters, but also provided an assistance to their groupmates, people from their own village...They thank them for the whole life. Their wedding was in Almaty, at Akhmetov's house, Mikoyana str.74. Family celebration continued for 2-3 days, on 12-14 September, Moreover, on the second day the students have been mainly gathered.

Course mates of Zhymagylovs' – Lyubovi Ostrenko, now she is a vice-rector of the university "Tyran", Myrat Abdirrov, Liliya Zainieva, now they are doctors of sciences, professors, candidates of sciences Rafael Akhmadiev, Yan Baigenzhin, and many others up to now, remember it as the very merry wedding.

Ylbala Khasimovna Akhmetova, devoting all her life to school, outstanding academician of Kazakhstan, she is Zhakhan Tylanovich's wife, Sofiya's elder brother, a famous pilot, commander of squadron Ty-134, recollects that there were many young students on the 2 day of wedding. She also adds that she wants to look at those students just now, after 37 years. She is very proudl of Zhymagylovs good and friendly family. His son Sanzhar, graduated excellently the juridical faculty and got Master degree at KazNU, now he is working as a senior public prosecutor at the Department of General Public's Prosecutor. Sanzhar and his wife Dinara have two daughters: Karina and Sabina. The daughter Zhanna, also is a lawyer, working as senior teacher at the KazNPU named after Abai. The subject of her research is law of Europe. She is often invited to the conferences to Germany. They are very glad for her success. Now she is on her business trip in Germany. Rishat Tylanovich, Sofiya's brother had been working a long time as a chief gydrogeologist at South-Kazakhstan Geological

Administration, memorize how merry was the wedding, and among the guests was a supervisor of Kalkaman, professor Ja.D.Serovaiskii with his wife L.S.Frushman. Kalkaman's guests were Ibraim Esengylovich Mamanov and Zheken Kalievich Kaliev with their wives.

After successful graduating the special department of historical faculty K.Zhumagulov was recommended for teaching work at the chair of All-Union history for the position of an assistant. The session of the commission for distributing of duties was conducted by Rector of KazGU and he wished the young specialist luck within the university. S.T.Zhymagylva notes, how everybody congratulated them with their distribution. B.B.Irmykhanov an assistant professor, then professor of AVPSH, also had been working at KazGU, marks, that it was very rare chance for graduator of the university to be left at once for teaching work.

Sofiya Tylanovna also stayed faithful to this university of KazGU. Here, she was working as the director of the cabinet of the history of KazGU, head of educational part of humanitarian faculties of the university. From here, she was invited for the position of head of educational part of the Institute of foreign languages (API IYA), then she was a director of the department and deputy director of Central State museum of Kazakhstan. From 1996 till 2006, she returned to KazGU for the position of senior teacher of the chair archeology and ethnology. As a specialist in museum studying, she did much for formation of specialization, then for specialty of museum study and protection of monuments, she is one of the main author and an elaborator of State educational standards for museum specialty in Bachelor and Master degree.

And for more than 35 years K.T.Zhumagulov has been working within his native university, and for 40 years has been involved in scientific work. As the head of the local trade-union committee of the university "Parasat", M.Mukasheva, noted that in his work record card there was only one record

(newspaper "Kazakh university, 7, 24 September 2002). He passed all stages of scientific-pedagogical activities from an assistant to a professor, a dean, a head of the chair.

To medievalistics, history of Germany and Europe, Eurasia, universal history professor K.T.Zhymagylov remains faithful for nowadays. In one of the publication in "Kazakhstanskaya Pravda" was marked : "actually, such fanats as he with deep knowledge of Kazakh, Russian and German languages is difficult to found.

In order to be closer to ancient sources Kalkaman Tyrsynovich learned Latin language by himself. Besides, he can communicate on other European languages. With such intellectual (mental) resources the other sane person, would try to make career and get to the top of the Olymp of power. But professor Zhumagulov refused from the proposal to move to the diplomatic service because without him the chair would be closed.

In Soviet period, as it is known, studying and researching All-Union history was the monopoly and prerogatives of the center. Staff and personel were prepared for the center mainly in Moscow, Leningrad, Kiev.

Professor Ya.D.Serovaiskii and the chair of world history after 5 years in 1976-77, gave him the theme of the thesis work on ancient German, which he finished without giving up his daily teaching work.

In 1978 a senior teacher K.T.Zhumagulov was sent to Moscow, to the chair of the history of Middle Ages for passing 3-month fieldwork by the policy of FPK. He had consultations from leading soviet historians, as professor A.P. Korsunskii, E.V.Gutnova, A. N.Chistozvonov, N.F.Kolesniskii, Yu.M.Saprikin and others.

During his year training course in 1982 he completed his thesis work at the Institute of World History AS of USSR. At the sector of Middle Ages the necessary assistance was given to him by senior scientific worker (SNS) L.T.Milskaya – the

apprentice of outstanding scientist-medievalist, professor A.I.Neysikhina. In 1983 on the meeting of academic board on doctoral and candidate thesis's at the Institute of World History AN of USSR, K.T.Zhumagulov successfully defended his thesis work on the theme "The problems of agrarian system of ancient Germans". The head of academic board, director of Institute of World history, scientist universal acknowledgement, the corresponding-member of AN of USSR, Z.V.Ydalisov, director of the department ancient history of the Institute of World history, leading historian of ancient history of the country, E.S.Golybsova, a doctor of historical sciences, an outstanding scientist, V.L.Malikov, all of them highly valued the fieldworker from Kazakhstan.

He didn't stop his scientific researches on the history of early Middle Ages with reference to West, Central and North Europe, widening and deepening chronological frameworks. In 1997 K.T.Zhumagulov after 14 years, with guzzling success defended doctoral thesis on the theme: " The main problems of the development of ancient German's society before the Great transmigration of peoples ", which was the result of his long research in this field.

His research was highly appreciated by Moscow scientists, well-known historians – medievalists, vice-rector RGGU, professor N.I.Basovskaya, director of the department on the history of Westeuropean Middle Ages of the Institute of World history RAN, professor A.A.Svanidze and others.

K.T.Zhumagulov continued the theme on the history of Middle Ages in monographs in his researches teaching aids, teaching-methodical editions, articles. Thereby, in Kazakhstan historical science, for the first time he worked out the problems on the history of German of Middle Ages and Europe, which has global significance. He also made contribution to the elaboration of theoretical aspects of the origin of feudalism of German peoples in the period of early Middle Ages, has given the broad analyses of specified problems on the basis of written

recourses on foreign languages, facts of contemporary archaeology, ethnology, anthropology, linguistics, and also some natural-scientific and interdisciplinary investigations of the 2nd half of XX- beginning of XXI centuries.

In 1985 because of his organizing abilities and good knowledge of teaching process, the administration of the university appointed K.T.Zhumagulov for the position of an assistant of the dean for teaching work of historical faculty. Then he was twice appointed for the position of the dean of the faculty.

During the next difficult and transitional period of the reformation and disintegration of USSR, the dean of the faculty in 1987-1992, K.T.Zhymagyllov did much for improving the teaching-educational process and coordinating scientific-research work of the faculty. In Moscow as a member of All-Union associations he actively participated in the work of YMO for historical specialties at MGU named after M.V.Lomonosov and at Moscow historical-archives institute (now RGGU).

By his initiative and direct support of rectors, academicians E.E.Ergozhin and M.M.Abdilidin for the first time on historical faculty KazGU were opened new specialties and specializations (politicalology, historic-archives, museum study). The number of students of historical faculty on daily and corresponding courses at that years in average was about 1600 people. Historical faculty had leading positions in many spheres in university. Chairs of the faculty were conducted that time by doctors of historical sciences, professors S.K.Zhakypbekov, A.V.Soloviev, K.Zh.Zhamanbaev, later D.I.Dylatova, Zh.Y.Ibrashev, professor assistants A.R.Zhymakanov and A.T.Toleybaev.

The chair of general history was divided into two independent ones : history of ancient world and middle ages and new and modern history in order to prepare high qualified specialists in the field of World history.

In 1989, for the first time on the faculty the Academic Board was opened for defending candidate thesis on world history (The Board was united to speciality “history of USSR), which was the only one at that time in the region of Central Asia and Kazakhstan. Here post-graduating students and fieldworkers from neighboring union republics defended their works. K.T. Zhumagulov’s made his efforts in order to rehabilitate in the rights of students some boys and girls, who were discharged unfairly from university for participating in December events of 1986. The beginning of establishing regular scientific relations with universities and scientific centers of foreign countries : FRG, Turkey, Belgium, Danmark and others.

The training of stuff for the new interdisciplinary specialties, which was the response to the requirements of time – “ history, foundations of law and economics” and “ history and geography” started its work in 2001-2002 by the initiative of professor K.T.Zhumagulov. The enrolment of students for special department with 5 year study, with qualification historian with the knowledge of foreign language was resumed on more qualitative new level and also was opened specialization “historiography and investigation”. The admission of Masters, post-graduating students and fieldworkers were increased and also as to candidate’s degree and institute of SNS.

For the first time, degree by recommendations of the faculty A.Byrkhanov and A.abdrakhmanov gradulators of the special department have entered to leading world universities (Paris and Warsaw) for taking Master’s degree. In 2002 was opened the reading room, it comes to be the most particular event in the life at the faculty, which readily were visited not only by students, masters, aspirants, but also by professors and teaches. Great assistance was given by vice-rector for general and production-managerial problems, S.T.Shalgymbaev.

After getting independence and becoming the member of

UN and other international organizations, sovereign Republic of Kazakhstan faced with necessity for independent training of own scientific-pedagogical staff for one of the main directions of historical science and historical education - world history. After dividing the chair of world history into two independent, in 1991, K.T.Zhumagulov becomes simultaneously the dean of the chair of ancient world and the chair of middle ages. Further he fully concentrated on the work for creating the new graduating chair, became its founder. He did a large intricate work, before than the chair acquired its own face and popularity.

In 2001 in his congratulating speech in the event of 10th anniversary of the chair the rector KazGU, an academician T.A.Kozhamkylov marked: "The chair now is the scientific and methodological center for preparing young scientists and teachers on world history. In 10 years more than 350 specialists were trained by the chair. Many of graduates of the chair became teachers of universities, institutes, schools, scientific workers of NAN RK, Central Museum RK, are working on diplomatic and state service.

There are post-graduate and doctorate courses. The chair gives it's scientific-methodological assistance in the field of ancient and the Middle Ages history, and general in history..." In his introductory speech on the opening Republican scientific-theoretical conference, devoted to the 15th years anniversary of the chair, vice-rector for scientific works, prof. A.I.Kupchishin emphasized : " From it's formation the chair of history of ancient and the Middle Ages under the guidance of the head of the chair, doctor of historical science, professor, Honorary professor of Gettingen university K.T.Zhumagulov, conducts his fruitful work. The chair comes to its 15th jubilee with considerable achievements. The percentage of getting degrees at the chair forms all 100%. The chair during the period of it's independent functioning from 1991 more than 500 specialists graduated with specialization "history of

ancient world and Middle Ages”. (see: Materials of Republican scientific-theoretical conference, devoted to the 15th years anniversary of the chair history of ancient world and Middle Ages, “World history and Kazakhstan in XXI century.” (29th of November, 2006.) Almaty,2007, p.7.)

As an organizer of scientific researchers, professor K.T.Zhumagulov, the head of the chair runs the theme: “The historical roots of Eurasians, it’s role in world history”, the main subject of the research is the determination it’s place in Central Asia , Turk world and Kazakhstan in global world-historical process. In 1997 by his initiative the program of scientific cooperation with the Institute of Turkology and countries of Central Asia of Gettingen University was concluded. The great assistance is given to the chair by Z.A.Mansurov, the first vice-rector, professor N.O.Omashev, vice- rector for languages and academic affairs in order to strengthen the scientific relations with foreign universities.

The most attention should be given to the significance of the problem, which was presented by K.T.Zhumagulov, the problem on the history of Gunns in Eurasiya and Europe, which had the direct relation to the history of Turk people and history of Kazakhstan, as was indicated in the publication .

“Outstanding scientists – teachers of High school of Republic of Kazakhstan”. Here the author for the first time involves to the scientific stage the cause of written, archaeological, linguistically resources on Latin, Greece, and German languages re-creating the history of Gunns state on the West, which had played role in the fall of old Roman empire and transition to the new epoch – epoch of Middle Ages. This conclusion of the scientist has principle scientific significance, since he propounds a new conception of periodization of the history of ancient world and Middle Ages in framework of world history, which was approved in scientific courses of countries of former Soviet Republics and abroad. (Batirbekov

M. Outstanding scientists – teachers of High school. – Almaty. 2004. p.210 – 211), see also Asilbekov A.Z. Who is who in Republic of Kazakhstan. 2004-2006, p.389-390 (on kaz., rus.,engl. And other languages).

The problems of the history of Gunns and whole the Turkic world , at eventful epoch of the Great transmigration of peoples, prof. K.T.Zhymagylov aroused at many International conferences. Thus, his report on the theme : “Gunns in the history of Eurasia of the centuries IV-V ”, which he presented in Astana on the jubilee conference, devoted to the 10th anniversary of RK, was highly valued by scientists, especially by academicians M.K.Kozybaev, Z.A.Akhmetova and others. (see Materials of international scientific-theoretical conference “The ancientturkic civilization memorials of writing literature”. devoted to the 10th anniversary of Republic of Kazakhstan. Almaty, 2001. p.207–215).

At the beginning of 2007–2008, after uniting two chairs, professor K.T.Zhumagulov as the head of the chair of world history, concentrated the considerable potential of scientific-teaching staff on world history. They are doctors of historical science, professors : K.T.Zhymagylov, S.M.Mashimbaev. candidates of historical science, professor assistants: G.K.Kokebaeva, L.T.Isova, R.S.Mirzabekova, R.S.Zharkinbaeva, F.M.Shamshidenova, E.T.Kartabaeva, G.B.Khabizhanova, G.S.Bedelova., F.N.Miimanbaeva, candidates of historical science, senior teachers : A.M.Smanova, T.N.Mykhazhanova.

The chair began to train specialists - doctors PhD together with professors of West Europe (prof. of Tubingen University M.Mayer and others). A vice-rector prof. Zh.D. Dadebaev and prof. G.K.Akhmetova made great assistance to the chair in organization of educational process by credit technology and adoption of progressive methods of teaching.

Professor K.T.Zhumagulov does much for recognition the native science abroad, especially the historical science sovereign Kazakhstan. In many European countries he

delivered lectures and reports on themes : “ History of German tribes in the light of contemporary scientific disciplines ”, “Germans and Guns in the epoch of Great transmigration of peoples in Europe”, “Central Asia : history and up-to-datedness ”, “Kazakhstan in Eurasian space ”, “ Kazakhstan today ”. In 1995, K.T.Zhymagylov made reports for students of Frankfurt University, and in 1997 and 1999 - for professors and students of well-known in all Europe famous Gettingen university named after Georg August (see newspapers of FRG: Wetterauer Zeitung, 1995, 10. October, S.21., Gottinger Tageblatt, 1998, 2. Januar and others).

1) In 2003, K.T.Zhumagulov’s lectures on problems concerning the roots of European and Eurasian history, beginning from ancient times to Middle Ages and to which he devoted himself for long years caused the great attention among students, professors and specialists of Bilfeld university.

2) The great attention among students, professors and specialists of Bilfeld university, in 2003, caused the lectures of prof. K.T. Zhumagulov on problems concerning the roots of European and Eurasian history, of the beginning from ancient times to Middle Ages, which he devoted many years. It is concerning the origin of European and Eurasian history beginning from ancient time and medieval period.

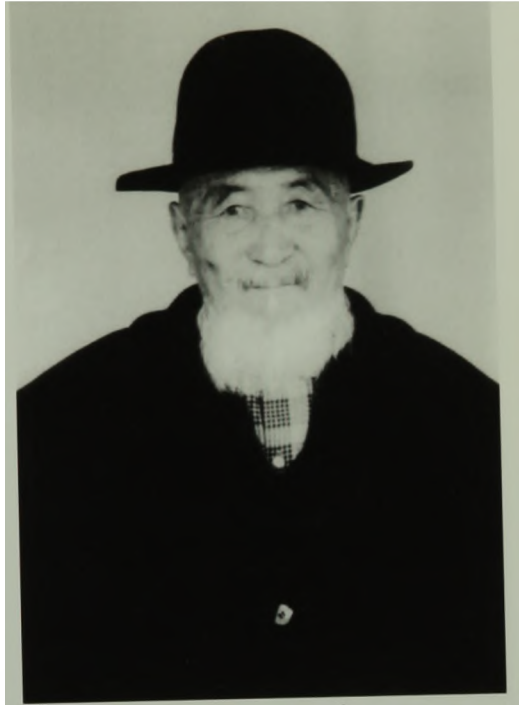
As he noted, this was the epoch of rise and formation of European peoples, as Germans, Celts, Slavs, Finns, Baltics and others. And also this was the period of Great transmigration of peoples, - turning point in world history, when the Gunns union of their tribes mark the beginning of it, with it’s advancement from the depth of Central Asia to the West of European continent. Just at that time, there was synthesis of public relations, cultures and traditions of tribes and peoples, inhabiting Eurasian territory (reviews of newspapers on lectures and reports of professor K.T.Zhumagulov see : Westfalen Balatt, 278, 29..30 November 2003; Neue

Westfalische, Zeitung, № 278/48.193 Jahrgang 29/30. November 2003; Neue Westfalische, Nr.5,7. Januar, 2004 and others). In 2007 the special interest among students, Masters, professors of Tübingen university was given to the lectures and reports of our professor on the themes : “ Germans and Gunns in the epoch of Great transmigration of peoples in Europe”, Central Asia: history and current state”, (see : Schwabisches Tagblatt, № 158, 12 Juli, 2007).

From the beginning of 1990, prof. K.T.Zhumagulov established close scientific ties with outstanding professors, scientists of European countries, first of all, of Germany as G.Petrikovits, V.Mayer-Arendt, R.Venskys, Z.fon Shnyrbain, K.Raddats, U.Villering, K.Kh.Vilirot, G.Bookman, F.-V.Khaze, M.Adamovich, V.Kh.Simerman, K.-E.Bere, I.Bergman, G.-A.Leman, Ryuting, V.Abelikhayzer, B.Sholikman, M.Mayer, and others, and also G.Volifram (Austriya), T.Khenkel (Swiss), U.Roberto, R.Bukkoliero (Italy) and with many other scientists.

As it was noted in Annals of KazNU, “from 1995, doctor of historical sciences, professor, head of the chair of historical faculty K.T.Zhumagulov has been carrying out researches on international Grant programmers, by inviting of scientists of FRG, made series of assembly lectures, reports, devoted to the independent, sovereign Kazakhstan of contemporary European and world space. In 1997 and 1999, as a professor of Gettingen university named after Georg August, he wrote the course of lectures “West and East in world history” (Annals of Kazakh national university named after al-Farabi. 1991-2004.T.3-Almaty.2005., p.49; see also, T.2 (1961-1990) Almaty, 2004. p. 184-185).

Professor K.T.Zhumagulov often has been invited to deliver lectures on the history of Gunns, history of Central Asia and Eurasia, on actual problems on the history and civilization of Middle Ages, on the problems of world history in leading universities of Kazakhstan (KazPI named after Abai, Eurasian

**Жабыкбай-ата
в возрасте 83 лет. 1969 г.**

**Ултуар-эже
Алма-Ата, 12 сентября 1970 г.**

Отец
Турсын Жабыкбайулы.
с. Капал

Мать
Кенжетай Батырбеккызы.
Алматы, 1996 г.

Ахметова София, студентка 1 курса исторического факультета КазГУ. Алма-Ата, ноябрь 1966 г.

Выпускники спецотделения истфака во время педпрактики в школе №54 г. Алма-Аты со старшим преподавателем В.А. Набатовой. Алма-Ата, октябрь 1971 г.

**В день свадьбы 12 сентября 1970 г.
г. Алма-Ата.**

**В день свадьбы Калкамана и Софии. Слева направо:
доц. Л.С. Фришман, отец Турсын, проф. Я.Д. Серовайский,
мать Кенжетай, мать Мукарама, отец Тулан. Алма-Ата. 1970 г.**

С братом Бакытжаном.
Алма-Ата, 1973 г.

Кафедра всеобщей истории КазГУ в гостях у Жумагуловых
в связи с рождением сына Санжара.
Алма-Ата, май 1975 г.

С сыном Санжаром 30 января 1977 года.
г. Алма-Ата.

С детьми Санжаром и Жанной в Москве у Большого театра.
1988 г.

**Семья Жумагуловых.
Алма-Ата, 1993 г.**

**75-летие матери Кенжетай Батырбеккызы.
Стоят слева направо братья Байжуман, Бакытжан,
сестры Гульбаршын, Куляш, Куляй, брат Бауыржан.
Алматы, январь, 2004 г.**

С братом Ришатом Тулановичем.
Алматы, 2002 г.

⋮

Калкаман и София Жумагуловы с куда-кудаги
Канатом и Гульнар Кудайбергеновыми и внучкой Кариной

Дочь Жанна во время научной стажировки в Германии.
Нюрнберг, 2005 г.

С супругой Софией и дочерью Жанной.
Алматы, 2006 г.

**Санжар и Динара Жумагуловы с дочками Кариной и Сабиной.
Астана, июль, 2007 г.**

**В Алматинском зоопарке с детьми и внучками.
Август 2007 г.**

university named after L.N.Gymilev, KazUIR&WL named after Abilaikhan, and others). He made master classes in Kizil-Orda university named after Korkyt-ata, International Kazakh-Turcic university named after Kh.A.Yassayi, South-Kazakhstan university named after M.Ayezov and other high schools.

As a freeman of the native region, Kalkaman Tursinovich doesn't forget his school in Arasan village, often has meetings with his countrymen at the Maslikhat of Aksy region of Almaty oblast.

Professor K.T.Zhumagulov is carrying out the scientific-teaching activities in the university, and investigating the global problems of world history, made a great contribution to the development of historical science, with reference to the history of Europe, Eurasia and Central Asia. He published about 200 works in Kazakh, Russian and German languages. Among them there are such monographs, as "Ancient German society: problems and conceptions" (1993), "Agrarian life of ancient Germans in the light of contemporary scientific subjects" (1997), "Essay of ethnogeny, material, spiritual culture of Germans of contemporary period of research" (2000), "Problems of the history of German tribes (from ancient times for the beginning of Middle Ages)" (2002) and others. A large number of educational, teaching-methodological aids and scientific articles, as "Problems of the history of Mongolia of XII-XIV centuries" (1976), "Process of feudalism in West Europe and Vizantiya" (1977), "From the history of Middle Ages" (1993), "Problems of the beginning and development of feudalism in West Europe" (1996), "The conquest of North Italy by Attila" (2000), "Gyndardin Galiya (France) zherindegi shaikasi" (2001) – "Uprising of Gunns on the Galiya land (France)", "Problems of studying of world history in Republic of Kazakhstan" (2001), "Gun's union of tribes in Central Asia and the Great transmigration of peoples on Eurasian continent" (2002), "Kazakhstan on Eurasian area

(history and contemporary)”, “Kazakhstan and countries of Eurasia continent (history and perspectives of development)” (2002), “Kazakhstan and Eurasian polycultures ” (2004), “Correlation of world and home history on the example of Guns state (methodological aspects)” (2004), “Avar kaganatinin tarikhinan” (2005) – From the history of Avar state”, “Eki Rim imperiyasin moindatkan Attila” (2006) - “The conquest of two Rome Empires by Attila”, “Problemme der Germanen – Geschichte bis zum Anfang des Mittelalters” (2006), “Aus der Agrargeschichte der Fruhgermanen” (2007), “Tayay Shigistin ezhelgi memleketteri ” (2007) and many others belongs to his pen.

Professor K.T.Zhumagulov created the Kazakhstan’s scientific school on world history. 11 candidates and 1 doctor theses and a number of Master’s degrees were defended under his supervising. Specialists, who defended under his control became organizers of education in the regions of Republic. We can mention M.Tastanbekova is as a deputy chief of the dean of the historical faculty of MKTU named after Kh.A.Yassayi, E.Zylypkharov – a head of the chair of world history of the same university, A.Moldakimova - a head of the chair of world history of the Pavlodar State University and others. Among the graduates of the historical faculty, who studied many years under the guidance of professor K.T.Zhumagulov, should be noted present doctors of science, professors, such as : G.Mendikylova, E.Sidikov, K.Akhmetov, Zh.Taimagambetov, G.Kim, S.Dzhynysova, K.Baizakova, K.Nesipbaeva, M.Laymylin, M.Gybaidyllina, S.Borbosov, Zh.Kyndakbaeva, F.Kykeeva, I.Chernikh, and others. Former students, now famous diplomats, as K.Abrakhmanova, K.Abyseitov, K.Zhigalov, E.Babagyrov, and others are on the state and diplomatic service now. Among the students of the professor are – candidates of science L.Kozhakeeva, A.Kalish, A.Yrazbakov, Sh.Amirbekov, L.Erekeshva and many others.

Professor K.T.Zhumagulov has been involving into social work very much. From 1998-2003 – he is a deputy of the chairman of dissertation Council on native history, world history, historiography, historical sources. From 2003 till now, he is a deputy of the chairman, a member of dissertation Council on world history, and also on history of international relations and foreign policy. He is a member of the editions of Vestnik of the historical faculty KazNU, one of the authors and creators of State educational standards on historical specialties in Bachelors and Masters study and etc.

Kalkaman Tursinovich Zhumagulov was awarded with an order of “Kurmet”, chest badge, “For the service of developing sciences in Republic of Kazakhstan”, Diploma SK LKSMK, and also Diplomas of Kazstateuniversity , medals of the winner of socialist competition and others. He is a winner of Republican grant “The best teacher of university of 2006”. He is an academician of the Academy of social sciences of Republic of Kazakhstan, the freeman of Aksy region of Almaty oblast.

Kalkaman Tursinovich Zhumagulov celebrated his 60th anniversary as a prominent scientist, a brilliant teacher, a head of friendly family. He and his wife, Sofiya Tylanova brought up two children, have two granddaughters: Karina and Sabina. He has great authority and distinguished respect among colleagues, scientists, students, and is a tutor of new generations of historians.

We wish him the great success on this field, family happiness, strong health, and prosperity.

**ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының
докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың өмірі
мен ғылыми еңбектері жөніндегі әдебиеттер**

**Литература о жизни и научных трудах академика
АСН РК, доктора исторических наук, профессора
К. Т. Жумагулова**

**Bibliography about life and scientific works
of academician ASS RK,
Doctor of Historical Sciences, Professor
K.T. Zhumagulov.**

1. Академикпен жүздесті // Ақсу өңірі. – 2005. - 22 шілде. – 1-б.
2. Ақсулық академиктер ардақталды // Ақсу өңірі. – 2007. - 1 қаңтар. – 4-б.
3. «Ақсу өңірі» газетімен герман студенттері де таныс // Ақсу өңірі. – 2004. - 31 желтоқсан. – 2-б.
4. Аудандық мәслихаттың шешімі: Қ.Т. Жұмағұловқа «Ақсу ауданының Құрметті азаматы» атағын беру туралы // Ақсу өңірі. – 2005. - 21 қазан. – 1-б.
5. Батыс пен Шығыстың әлемдік тарихын бағындырған немесе қазақ ұлтынан шыққан тұңғыш тарихшы-медиевист туралы // Ақсу өңірі. – 2002. - №44 (9112), 2 қараша. – 2-б.
6. Есқараева Д.Х., Төреканова Б.Н. Сирек кездесетін талант: студенттердің профессор Қ.Т. Жұмағұловпен кездесуі туралы // Қазақ университеті. – 2000. - №4, сәуір – мамыр.

7. Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлы // Ағынды менің Ақсуым: тарихи деректер, құжаттар, естеліктер, өлеңдер: Ақсу ауданының 70 жылдық мерейтойына арналған /Құраст. Д. Мұсанов. – Алматы: Нұр, 2000. - 113-б.

8. Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлы. Жумагулов Калкаман Турсунович // Батырбеков М.Б. Жоғары мектептің аса көрнекті ғалым-педагогтары Қазақстан Республикасы // Выдающиеся ученые - педагоги высшей школы. – Алматы, 2004. - С.206 – 211.

9. Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлы // Жетісу: энциклопедия. – Алматы, 2004. – 328-б.

10. Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлы. Жумагулов Калкаман Турсунович. Zhunagulov Kalkaman Tursunovich // Асылбеков А.З. Кто есть кто в Республике Казахстан. 2004-2006: справочник. - Алматы, 2006. - С.389-390 (на каз., рус., англ. яз).

11. Көк байрағым желбіреді жерімде: академик, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың Ақсу ауданында кездесуі туралы // Ақсу өңірі. – 2005. - 16 желтоқсан. – 5-б.

12. Құттықтаймыз: тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ҰА академигі Қалқаман Жұмағұловты «Құрмет» орденімен марапаттауына байланысты // Қазақ университеті. - 2006. - 26 желтоқсан.

13. Құттықтау: әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың тарих факультетінің ұжымы атынан т.ғ.д., профессор, кафедра меңгерушісі Жұмағұлов Қалқаман Тұрсынұлының ҚР Президентінің жарлығымен «Құрмет» орденімен марапаттауы жайлы // ҚазҰУ хабаршысы. Тарих сер. - 2006. - №4(43). – 175-б.

14. Құттықтау: с орденом – «Құрмет» // Алаш: историко-этнологический науч. журнал. – 2007. - №1(10). - С.145.

15. Мырзабекова Р.С., Қартабаева Е.Т. Берері мол беделді білім ұясы: «Ерте дүние және орта ғасырлар тарихы» кафедрасының 10 жылдығына байланысты кафедра меңгерушісі профессор Қ.Т.Жұмағұлов туралы // Қазақ университеті. – 2002. - №3, 26 наурыз.

16. Тәнеке тағлымын барлаған... // Тәнеке батыр: тарихи-көпшілік жинақ /Құраст. Ж. Қалиұлы. - Алматы, 2002. – 82-б.

17. Абдухалыков Т. Один год – это вовсе немало: интервью с зав. кафедрой КазГУ К.Т. Жумагуловым // Горизонт. – 1992. - №50 (258), 12-18 дек. - С.2-3.

18. Жумагулов Калкаман Турсунович //Ашимбаев Д.Р. Кто есть кто в Казахстане. – 4 - е изд., доп. – Алматы, 1999 – С.213.

19. Жумагулов Калкаман Турсунович // Кто есть кто в Казахстанской науке: справочник /гл. ред. А. Нысанбаев; сост. А.А. Женсыкбаев и др. – Алматы: Изд-во «Қазақ энциклопедиясы», 1999. - С.60.

20. Жумагулов Калкаман Турсунович // Батырбеков М. Высшая школа Казахстана в лицах.– Алматы, 2000. – Кн.2.– С.269.

21. Жумагулов Калкаман Турсунович // Д.Р.Ашимбаев Кто есть кто в Казахстане: биографическая энциклопедия. – 6-е изд., доп. - Алматы, 2002. - С.185.

22. Жумагулов Калкаман Турсунович //Д.Р.Ашимбаев
Кто есть кто в Казахстане: биографическая энциклопедия.
-7 -е изд., доп. - Алматы, 2003. - С.222.

23. Жумагулов Калкаман Турсунович // Жер Жаннаты
Жетісу. Золотая колыбель: фотокнига. – Алматы: ТОО
«Тау Кайнар», 2003.

24. Жумагулов Калкаман Турсунович // Летопись
Казахского национального университета имени аль-
Фараби. 1961-1990. – Алматы, 2004. – Т.2. - С.184 – 185.

25. Жумагулов Калкаман Турсунович //Д.Р.Ашимбаев
Кто есть кто в Казахстане: биографическая энциклопедия. -
8-е изд., доп. - Алматы, 2004. - С.251.

26. Жумагулов Калкаман Турсунович // История
исторического факультета Казахского национального
университета им. аль-Фараби. - Алматы, 2004. - С.11, 24,
31, 33, 95-101, 140.

27. Жумагулов Калкаман Турсунович // Летопись
Казахского национального университета имени аль-
Фараби. 1961-1990. – Алматы, 2004. – Т.2. - С.184 – 185.

28. Жумагулов Калкаман Турсунович //Д.Р.Ашимбаев
Кто есть кто в Казахстане: биографическая энциклопедия.
– 8-е изд., доп. - Алматы, 2004. - С.251.

29. Жумагулов Калкаман Турсунович // Ашимбаев
Д.Р. Кто есть кто в Казахстане: биографическая энцикло-
педия. - 9-е изд., доп. - Алматы, 2006. - С.300 – 301.

30. Информация в газете Германии о лекции проф.
К.Т. Жумагулова в Тюбингенском университете «Über die

natürlichen Bedingungen und das Wirtschaftsleben der frühen Germanen» // Schwabisches Tagblatt. – 2007. - №158, 12 Juli. - S.22

31. К истокам евразийской истории // Казахстанская правда. - 30 мая. - С.5

32. Казахский профессор по истории Германии // Международное сотрудничество: информационный бюллетень КазНУ им. аль-Фараби. – 2003. - №12(14), дек. - С.8

33. Ким Г.Н., Алиева С.К. Новая книга по всемирной истории // Вестн. КазНУ. Сер. ист. - Алматы. – 2001. - №2(21). - С.126 – 129.

34. Козыбаев С. Специалист по истории Германии из КазНУ: интервью с проф. К.Т. Жумагуловым // Қазақ университеті. – 1998. - №2, ақпан.

35. Коржева К.П. Книга о немецкой истории // Казахстанская правда. – 1994. - 5 апр. - С.4.

36. Мукашева М. В трудовой книжке – единственная запись: поздравление проф. К.Т. Жумагулова с 30-летием научно-педагогической деятельности в КазНУ // Қазақ университеті. – 2002. - №7, 24 қыркүйек.

37. Ойшыбаева Ж. У евразийства – исторические корни: интервью с проф. К.Т. Жумагуловым // Казахстанская правда. – 13 февр. – С.13.

38. Тюбинген - Рим // Қазақ университеті. – 2007. - №6, 25 қыркүйек. – 4-б.

39. Ценности истинные: обзор казахской прессы // Начнем с понедельника. – 2002. - 3-8 мая.

40. Шимырбаева Г. Казахский профессор – знаток истории Германии // Казахст. правда. – 2004. - 7 янв.

41. Ein Kasache und Germanen // Neue Westfälische Zeitung (Deutschland). – 2003. - 278/48. 193 Jahrgang, 29/30 November, 2003. - S. B. 13 (В газете дана информация о лекциях профессора К.Т. Жумагулова перед студентами и учеными факультета истории, философии и теологии Билефельдского университета).

42. Den Germanen auf der Spur. Kalkaman Shumagulov erforscht deutsche Geschichte // Neue Westfälische. – 2004. - №. 5, 7 Januar (в газете дан специальный материал о зав. кафедрой КазНУ им. аль-Фараби, профессоре К.Т. Жумагулове как единственном в Центральной Азии профессоре по истории Германии).

43. Kasachischer Professor für Deutsche Geschichte an der Universität Universität Bielefeld. – 2003. - Pressemitteilung № 207/2003, 26. November.

44. Kasachischer Professor für Deutsche Geschichte an der Universität // Internationale Zusammenarbeit (Informationsbulletin) / Kasachische Nationale Al-Farabi - Universität. – 2004. - №1(1), Mai. - S.3

45. „Kazakhstan Professor of German History“ // International Cooperation (the University Herald) / Kazakh National Al-Farabi – University. – 2004. - №1(3). - S.6

46. Prominentester Gast aus Alma-Ata Prof. Shumagulow // Wetterauer Zeitung (Deutschland). – 1995. - 10 Oktober,

№235 – 162. - S.21 (Информация по поводу заграничной командировки профессора К. Т. Жумагулова в составе Романо-германской комиссии Германского Археологического института, г. Франкфурт- на Майне).

47. Professor zu Gast an Uni Bielefeld // Westfalen – Blatt (Deutschland). – 2003. - №278, 29-30 November. - S. A 17 (Сообщение в газете о пребывании К.Т. Жумагулова в качестве приглашенного профессора в Билефельдском университете Германии).

**ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы,
профессор Қ.Т. Жұмағұловтың еңбектерінің
хронологиялық көрсеткіші**

**Хронологический указатель трудов академика АСН
РК, доктора исторических наук, профессора
К. Т. Жумагулова**

**Chronological index of the an academician of ASS RK,
Doctor of Historical Sciences, Professor K. T.
Zhumagulov's work**

1970

1. О проблеме феодальной собственности в освещении советских ученых // Материалы XII научной студенческой конференции, посвященной 99-й годовщине со дня рождения В.И. Ленина. - Фрунзе, 1970. – С.33-36.

1971

2. Проблема феодальной собственности в освещении советских ученых // Сборник научных работ, сообщений студенческого научного общества исторического факультета КазГУ. - Алма-Ата, 1971. - С.90-95.

1974

3. Историографические и теоретические аспекты проблемы феодального синтеза в странах Западной Европы // Материалы научной конференции молодых ученых КазГУ, посвященной 40-летию университета. - Алма-Ата, 1974. - С. 56-58.

4. К вопросу о влиянии римской социально-политической среды на процесс феодализации в Западной

Европе // Материалы итоговой научной конференции профессорско-преподавательского состава КазГУ. - Алма-Ата, 1974. - С.22-23.

1976

5. XII–XIV ғасырлардағы монғол тарихының мәселелері: ҚазМУ-дың тарих фак. студ. арналған оқу-әдістемелік құрал. – Алматы, 1976. – 20 б.

6. Курсовые и контрольные работы по истории средних веков: Учеб.-метод. пособие. Ч.1. - Алма-Ата, 1976. – 32 с.

7. Проблемы истории Монголии XII-XIV вв.: Учеб.-метод. пособие. Ч.1. - Алма-Ата, 1976. – 32с.

1977

8. Процесс феодализации в Западной Европе и Византии: программа семинара. - Алма-Ата, 1977. – 24 с.

1980

9. Новейшие исследования буржуазных ученых ФРГ по аграрной истории древних германцев // Известия АН КазССР. Серия общественных наук. - Алма-Ата, 1980. - № 5. – С. 38-44.

1981

10. К трактовке аграрного строя древнегерманского общества в современной историографии ФРГ // Материалы республиканской научной конференции молодых ученых и специалистов по общественным наукам, посвященной 110-й годовщине со дня рождения В.И. Ленина (17-18 апреля 1980). - Алма-Ата, 1981. - С.144-145.

11. Семинарам – внимание // Қазақ университеті. – 1981. – 6 марта.

1982

12. Аграрный строй древних германцев и марковая теория /Институт всеобщей истории АН СССР. - М., 1982. – 48 с. - Рук. деп. в ИНИОН АН СССР, № 11572 от 10.11.82.

13. Проблемы аграрных отношений древних германцев в археологических исследованиях ученых ФРГ / Ред. журнала Вестник АН КазССР. - М., 1982. – 38 с. – Рук. деп. в ИНИОН АН СССР, № 11049 от 09.09.82.

1983

14. Проблемы аграрного строя древних германцев: автореф. дис. ... канд. ист. наук. - М., 1983. – 16 с.

15. Проблемы аграрного строя древних германцев: дис. ... канд. ист. наук. - М., 1983. - 204 с.

1984

16. К трактовке вопроса и типах поселений древних германцев г. Янкуном (ФРГ) // Материалы конференции проф.-преп. состава, посвященной 50-летию КазГУ. – Алма-Ата, 1984.

17. Критика взглядов представителей классической и «новой» вотчинной теории по вопросу об аграрных отношениях древних германцев /Ред. журнала Вестник АН СССР. – М., 1984. - 32 с. - Рук. деп. в ИНИОН АН СССР, № 18176.

18. Трактровка поземельных отношений древних германцев авторами «критического» направления в немецкой

буржуазной историографии /Ред. журнала Вестник АН КазССР. – М., 1984. – 16 с. – Рук. Деп. в ИНИОН АН СССР № 18177 от 4.09.84.

1987

19. Аграрный строй древних германцев в трактовке археологов ФРГ // Средние века: сб. статей / Ин-т Всеобщей истории АН СССР. - М., 1987. – Вып. 50. – С. 282-289.

20. Методические указания и тематика курсовых и контрольных работ по истории средних веков (раннее и классическое средневековье): Учеб.-метод. пособие для студентов-историков очной и заочной формы обучения. - Алма-Ата, 1987. – 36 с.

1992

21. Данные немецкой археологии и лингвистики конца XIX – начала XX вв. о древних германцах // Известия АН РК. Сер. обществ. наук. - Алма-Ата, 1992. - № 2. - С. 37-44.

22. К характеристике экономического строя древних германцев // Античность и общечеловеческие ценности: сб. статей и сообщений Ассоциации антиковедов Казахстана. - Алма-Ата, 1992. – Вып.11. - С. 33-52.

23. Один год – это вовсе немало // Горизонт. – 1992. – 12 дек. – С.2

1993

24. Орта ғасырлар тарихынан: оқу-әдіст. құрал. – Алматы: Қазақ университеті, 1993. – 38 б.

25. Древнегерманское общество: проблемы и концепции. – Алматы: Дәуір, 1993. – 100 с.

26. Из истории средних веков: Учеб. пособие. - Алматы: Изд – во КазГУ, 1993. – 40 с.

27. Проблемы общественного строя германцев до Великого переселения народов: программа спецкурсов. – Алматы: Изд-во КазГУ, 1993. – 19 с.

1995

28. Военный переводчик // Вечерний Алматы. - 1995. – 5 мая.

29. Об освещении быта древних германцев историком ФРГ Т. Майером // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - Алматы, 1995. – Вып.2. - С. 70-78.

30. О социальном строе германцев I-IV вв. в трактовке современной западной историографии // Античность и общечеловеческие ценности: сб. статей и сообщений Алматинской Ассоциации антиковедов Казахстана. – Алматы, 1995. - Вып. 3. – С. 41-48.

1996

31. К истории развития торговых связей между Germania Libera и Римской империей // Вестник КазГУ. Сер. ист. - Алматы, 1996. – Вып. 3. - С. 87-95.

32. Проблемы возникновения и развития феодализма в Западной Европе: Учеб. пособие. – Алматы: Изд-во КазГУ, 1996. – 72 с.

33. Проблема этногенеза древних германцев // Античность и общечеловеческие ценности: сб. статей и сообщений Алматинской ассоциации антиковедов Казахстана. - Алматы, 1996. – Вып. 4. - С. 67-89.

1997

34. Задачи и перспективы развития фундаментальной и научной подготовки специалистов по всемирной истории в магистратуре // Материалы междунар. школы-семинара по проблеме: «Инновационные модели обучения в магистратуре» (22-24 октября, 1997 г.). - Алматы, 1997. - С. 48-49.

35. К вопросу о происхождении германцев в свете современной лингвистики и антропологии // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - Алматы, 1997. - №5. - С. 28-35.

36. Основные проблемы развития древнегерманского общества до Великого переселения народов: автореф. дис. ... д-ра ист. наук. - Алматы, 1997. - 32 с.

37. Основные проблемы развития древнегерманского общества до Великого переселения народов: дис. ... д-ра ист. наук. - Алматы, 1997. - 353 с.

38. Развитие ремесел и торговли в древнегерманском обществе до эпохи Варварских Правд: Учебное пособие. - Алматы: Изд-во КазГУ, 1997. - 75 с.

39. Хозяйственная жизнь древних германцев в свете современных научных дисциплин: Учеб. пособие. - Алматы: Изд-во КазНУ, 1997. - 96 с.

1998

40. Гунны в Европе // Наука Казахстана. - 1998. - 16 - 30 нояб.

41. Гунны в Европе: к современной постановке и трактовке проблемы // Вестн. КазНУ. Сер. ист. - 1998. - № 9. - С. 35-37.

42. Специалисты по истории Германии из КазГУ // Казак университеті. – 1998. - №2, ақпан.

43. Probleme der Germanen-Geschichte // Göttinger Tageblatt. – Göttingen, 1998. - 19 Januar. - S. 1-4 (на немецком языке).

1999

44. К современной трактовке истории гуннов в Европе // Материалы научной сессии МН-АН РК «Уроки отечественной истории и возрождение казахстанского общества». - Алматы, 1999. - С.138-142.

45. О некоторых аспектах материальной культуры древней Германии на современном этапе исследования // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - 1999. - №11. - С. 154-167.

46. О повседневном быте германцев (по материалам *Germania Romana* и *Germania Libera*) // Античность и общечеловеческие ценности: сб. статей, сообщений и методических рекомендаций алматинской Ассоциации антиковедов Казахстана. - Алматы, 1999. - Вып.6. - С.87-93.

47. Об историко-политических взглядах И.Г. Гердера // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - 1999. - №14. - С. 75-78.

48. Одежда и украшения германцев // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - 1999. - №12. - С. 115-119.

49. Поход Аттилы в Галлию // Вестник КазГУ. Сер. ист. – 1999. - №15. - С. 130-138.

50. Ремесла, торговля и обмен у древних германцев: Учеб. пособие. - Алматы: Изд - во КазГУ, 1999. - 69 с.

2000

51. Вопросы периодизации всемирной истории на современном этапе // Вестн. КазГУ. Сер. ист. – 2000. - №4(19). - С. 3-8.

52. Завоевание Аттилой Северной Италии // Вестн. КазГУ. Сер. ист. - 2000. - №1(16). - С. 3-14.

53. Общегерманские боги до принятия христианства // Античность и общечеловеческие ценности: сб. статей, сообщений и методических рекомендаций алматинской Ассоциации антиковедов Казахстана. - Алматы, 2000. – Вып.7. - С.72-80.

54. Очерк этногенеза, материальной и духовной культуры германцев на современном этапе исследования: Учеб. пособие. - Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 164 с.

55. Типовая программа курса «История средних веков» (для студентов по специальности «История»). – Алматы: Қазақ университеті, 2000. - 27 с. /Соавт.: В.С. Осколков, Р.С. Мырзабекова.

2001

56. Ғұндардың Галлия (Франция) жеріндегі шайқасы // ҚазМУ хабаршысы. Тарих сериясы. – 2001. - №1(20). – 85-98 б.

57. «Орта ғасырлар тарихы» пәнінің типтік бағдарламасы: 0203 – тарих мамандығы бойынша университет студ. арналған. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. – 24 б. / В.С. Осколков, Р.С. Мырзабековамен бірге.

58. «Орта ғасырлардағы Азия және Африка тарихы» пәнінің типтік бағдарламасы: 0203 – тарих мамандығы

бойынша университет студ. арналған. - Алматы: Қазак университеті, 2001. – 26 б. /С.Ә. Тортаев, Е.Т. Қартабаева-мен бірге.

59. Гунны в европейской истории // Нива - Астана, 2001. - №1. - С. 95-110.

60. Гунны в истории Евразии IV-V вв. // Древнетюркская цивилизация: памятники письменности: материалы междунар. науч. - теорет. конф., посвященной 10-летию независимости Республики Казахстан. - Астана, 2001. - С. 207-215.

61. 10-летие кафедры истории древнего мира и средних веков КазНУ им. аль-Фараби и проблемы всемирной истории в Казахстане // Проблемы всемирной истории в контексте современной казахстанской науки: материалы Республиканской научно-теоретической конференции. - Алматы, 2001. - С. 3-13.

62. К истории становления германской группы языков // Вестн. КазГУ. Сер. ист. – Алматы, 2001. - №2(21). – С.74-78.

63. Проблемы изучения всемирной истории в Республике Казахстан: доклад на междунар. науч.-практ. конференции «10 лет суверенного Казахстана: итоги и перспективы», г. Алматы, 1 июня 2001 г. // Отан тарихы. - 2001. - № 3. - С. 78-80.

64. Проблемы исследования евразийской истории // Историческая наука в XXI веке: материалы междунар. Бекмахановских чтений 24-25 мая 200. - Алматы, 2001.- Ч. 2. - С. 120-126.

65. Типовая программа курса «История средних веков» (для студентов университетов по специальности 0203 - «История»). - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 27 с. /Соавт.: В.С. Осколков, Р.С. Мырзабекова.

2002

66. Ғұндар алғашқы Еуразиялықтар еді // Қазақ әдебиеті. - 2002. - 12 сәуір. - 14-15-б.

67. Қазақстан және Еуразия континентінің елдері: тарихы және даму бағыттары // ҚазҰУ хабаршысы. Ақпарат сериясы. - 2002. - №1(8). - 60-б.

68. Великое переселение народов в евразийском пространстве // Вестник КазНУ. Сер. ист. - 2002. - №2 (25). - С. 9-12.

69. Великое переселение народов в евразийском пространстве // Вестник КазНУ. Сер. ист. - 2002. - №3(26). - С.3 - 5.

70. Гуннский союз племен в Центральной Азии и Великое переселение народов на евразийском континенте // Евразия на стыке веков: материалы междунар. симпозиума, посвященного 10-летию Независимости Республики Казахстан. - Астана, 2002. - С. 190-202.

71. Гунны и ранняя история Казахстана // Вестн. КазНУ. Сер. ист. - 2002. - №1(24). - С. 3-7.

72. История – фундамент человечества // Абитуриент. - 2002. - №2 – 3, апрель – май.

73. История пишется сегодня // Қазақ университеті. - 2002. - 15 январь.

74. Казахстан в евразийском пространстве (история и современность) // Казахстан и страны Евразийского континента (история и перспективы развития: материалы междунар. Бекмахановских чтений 24-25 мая 2002 г. - Алматы, 2002. - С. 5-10.

75. Отрар – казахское Бородино: письмо Президенту Республики Казахстан Н. Назарбаеву // Мегаполис. – 2002. – 31 янв. – С.14 /Соавт.: С. Жолдасбайулы, Р. Бердибай.

76. Проблемы истории германских племен (с древнейших времен до начала средних веков. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 325 с.

77. Специфика формирования нового поколения специалистов с магистерской степенью на гуманитарных факультетах // Актуальные проблемы научно-педагогического образования (магистратура) на современном этапе: материалы междунар. научно-практ. конф., 30-31 мая 2002 г. - Алматы, 2002. - С. 53-56 /Соавт.: Ш.И. Нургожина.

78. Типовая программа курса «История Азии и Африки в средние века»: (для студентов университетов по специальностям: 020340 – история, 520330 - история). - Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 30 с. /Соавт.: В.С. Осколков, Г.Б. Хабижанова.

79. Типовая программа курса «История древнего мира»: (для студентов университетов по специальности 520330, 020340 - история). - Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 40 с. /Соавт.: В.Н. Вдовин, Б.М. Нарбекова.

2003

80. Ерте дүние тарихы: университет студ. арналған типтік бағдарлама: 020840 – Археология және этнология

мамандығы бойынша типтік бағдарлама. – Алматы: Қазақ университеті, 2003 / Е.Т. Қартабаевамен бірге.

81. Ерте дүние тарихы: университет студ. арналған типтік бағдарлама: 021940 – Мұрағаттану мамандығы бойынша типтік бағдарлама. – Алматы: Қазақ университеті, 2003. / Е.Т. Қартабаевамен бірге.

82. Орта ғасырлардың басындағы Еуропадағы халықаралық қатынастардың сипаты // ҚазҰУ хабаршысы. Тарих сериясы. – 2003. - №1(28). - 44-51-б.

83. Орта ғасырлар тарихы (Батыс, Шығыс) пәнінің типтік бағдарламасы: 020840 – «Археология және этнология» мамандығы бойынша университет студ. арналған. – Алматы, 2003 / Р.С. Мырзабековамен бірге.

84. Орта ғасырлар тарихы пәнінің типтік бағдарламасы: 021940 – Мұрағаттану мамандығы бойынша университет студ. арналған. - Алматы, 2003 / Р.С. Мырзабековамен бірге.

85. Орта ғасырлардағы Азия және Африка тарихы: университет студ. арналған типтік бағдарлама: 020840-«Археология және этнология» мамандығы бойынша типтік бағдарлама. – Алматы: Қазақ университеті, 2003. / С.А. Тортаев, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

86. Знать корни! // Экспресс К. – 2003. - 16 апр.

87. Книга, устремленная в будущее // Қазақстан: сындарлы жылдар және ғалымдық мәселелер: материалы итоговой науч.-практ. конф. по книге Президента РК Н.А. Назарбаева «Критическое десятилетие». - Алматы, 2003. - С. 82-85.

88. О важнейших направлениях в изучении всемирной и евразийской истории в университетской науке Казахстана // Материалы международных Бекмахановских чтений 21-22 мая 2003г. - Алматы, 2003. - С.5-12.

89. Типовая программа курса «История средних веков (Запад. Восток)» для студентов университетов по специальности – 020840 – «Археология и этнология». – Алматы, 2003 / Соавт.: Г.Б. Хабижанова.

90. Типовая программа курса «История древнего мира» по специальности 021940 – «Архивоведение». – Алматы: Қазақ университеті, 2003 / Соавт.: В.Н. Вдовин.

91. Типовая программа курса «История древнего мира» по специальности 021940 - Археология и этнология. – Алматы: Қазақ университеті, 2003.

92. Типовая программа курса «История средних веков» по специальности 021940 – «Архивоведение». – Алматы: Қазақ университеті, 2003 / Соавт.: Р.С. Мырзабекова, Г.Б. Хабижанова.

93. Типовая программа «История Азии и Африки» по специальности 021940- «Архивоведение». - Алматы: Қазақ университеті, 2003 /Соавт.: Г.Б. Хабижанова.

2004

94. Ежелгі дүние тарихы (Шығыс антика) // 520330 – «Тарих» дайындау бағыты, 020340 – «Тарих» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2004. – 73-97-б. /Б.М. Нарбекова, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

95. Парасатты Клавдия Павловна // Алматы ақшамы. – 2004. - 14 желтоқсан.

96. Ресей және Қеңес мемлекетінің тарихы // 520330 – «Тарих» дайындау бағыты, 020340 – «Тарих» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2004. - 169-182-б. / С.М. Мәшімбаев, В.С. Осколков, А.Б. Құрғанбаева, Ш.Қ. Рахменшеевпен бірге.

97. Античные боги и богиня // Қазақ университеті. – 2004. – 28 желтоқсан.

98. Казахстан и евразийская поликультурность // О проекте концепции развития образования Республики Казахстан /под ред. проф. Т.А. Кожамкулова. - Алматы, 2004. - С. 24-27.

99. Коржева Клавдия Павловна: к 90-летнему юбилею // Вестн. КазНУ. Сер. ист.- 2004. - №4(35). - С.223.

100. О соотношении мировой и отечественной истории на примере гуннской державы (методологические аспекты) // Преподавание Отечественной истории: проблемы и инновации: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 70-летию Казахского национального университета имени аль-Фараби (21-22 октября 2004г.). – Алматы, 2004. – Ч.1. - С. 29-36.

101. 70-летие КазНУ им. аль-Фараби и проблемы исторической науки // материалы междунар. науч. конф. «Бекмахановские чтения, 2004» - Алматы, 2004. - С. 5-8.

102. Типовая программа курса «История России и Советского государства» // Типовые программы дисциплин по направлению подготовки 520330 – «История» по

специальности, 020340 – «История». - Алматы, 2004. - С.147-169 /Соавт.: С.М. Машимбаев, В.С. Осколков, А.Б. Курганбаева.

103. Das Wirtschaftsleben der alten Germanen bis zur Grossen Volkerwanderung // Вестник КазНУ. Сер. ист. – 2004. - № 2(33). - С.98-101.

104. Das Wirtschaftsleben der alten Germanen bis zur Grossen Volkerwanderung. (Fortsetzung) // Вестник КазНУ. Сер. ист. – 2004. - № 3(34). - С. 134-139.

2005

105. Авар қағанатының тарихынан // ҚазҰУ хабаршысы. Тарих сер. – 2005. - №2 (37). - 81-84-б.

106. Әлемдік діндер тарихы // 050203 – «Тарихы» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2005. – 3-13 - б. / В.С. Осколков, Р.С. Жарқынбаева, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

107. Ежелдік дүние тарихы // 050203 «Тарихы» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары: – Алматы, 2005. – 22-37-б. /В.Н. Вдовин, Р.С. Жарқынбаева, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

108. Орта ғасырлар тарихы // 050203 «Тарихы» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2005. – 38-50-б. /Р.С. Мырзабекова, Г.Б. Хабижановамен бірге.

109. Шетелдер тарихының тарихнамасы // 050203 «Тарихы» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2005. – 151-166-б. /Қ.Р. Несіпбаева, Л.Т. Исова, В.С. Осколков, Ф.М. Шамшиденовамен бірге.

110. Шетелдер тарихы бойынша деректер // 050203 «Тарихы» мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. – Алматы, 2005. – 253-264-б. / В.С. Осколков, Ф.М. Шамшиденовамен бірге.

111. Аварский каганат конца эпохи великого переселения народов в Евразии // Материалы междунар. Бекмахановских чтений «Казахстан в панораме общечеловеческого исторического мышления» (25-26 мая 2005г.). - Алматы, 2005. - С.9-14.

112. К истории материальной культуры в Римской Германии и Свободной Германии // Античный вестник: исследования и публикации по античности: материалы 2-й междунар. конф. «Актуальные проблемы античного мира». - Алматы, 2005. – Вып. 2. - С. 121-127.

113. О проблемах преподавания всемирной истории в университетах Казахстана в свете интеграции в мировое образовательное пространство // Подготовка конкурентоспособных специалистов в условиях интеграции в мировое образовательное пространство: материалы 35-й науч.-метод. конф. ППС КазНУ им. аль-Фараби. - Алматы, 2005. – Кн.1. - С. 58-61.

114. Осознать свое место в мировой истории // Экспресс К. – 2005. – 5 марта.

115. Слово об отце // Экспресс К. – 2005. - 13 авг.

116. Типовая программа курса «История мировых религий» // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 – «История». - Алматы, 2005. - С. 3-13 /Соавт.: В.С. Осколков, Р.С. Жаркынбаева, Е.Т. Картабаева.

117. Типовая программа курса «История древнего мира» // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 – «История». - Алматы, 2005. - С. 22-36 / Соавт.: В.Н. Вдовин, Р.С. Жаркынбаева, Е.Т. Картабаева.

118. Типовая программа курса «История средних веков» // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 - «История». - Алматы, 2005. - С. 37-50 / Соавт.: Г.Б. Хабижанова, Р.С. Мырзабекова.

119. Типовая программа курса «Историография истории зарубежных стран» // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 – «История». - Алматы, 2005. - С. 157-174 / Соавт.: В.С. Осколков, Л.Т. Исова, Ф.М. Шамшиденова.

120. Типовая программа курса «Источники по истории зарубежных стран» // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 – «История». - Алматы, 2005. - С. 259-271 /Соавт.: В.С. Осколков, Ф.М. Шамшиденова.

2006

121. Ғұндардың Еуразия тарихындағы орнына жаңа көзқарас // Ғылым көкжиегінде: ғылыми-көпшілік жинақ. – Алматы, 2006. – 95 - 108 б.

122. Дүниенің төрт бұрышын тітіренткен Аттила // Дала мен қала. – 2006. - 21 сәуір.

123. Екі Рим империясын мойындатқан Аттила // ДА ҚАЗАҚСТАН: халықаралық мәдени-интеллектуалды журналы. - Алматы, 2006. - №4. - 48-52 б.

124. Мұндай азаматтардың есімі ұмытылмауы тиіс // Алматы ақшамы. – 2006. - 28 ақпан.

125. Данные европейской археологии по истории гуннов IV - V вв. // Материалы республиканской научно-практической конференции "Проблемы изучения и сохранения историко-культурного наследия" (14 дек. 2005г.). - Алматы, 2006. - С. 10-14.

126. Современная трактовка истории Аварского каганата // Материалы международных Бекмахановских чтений "Современные подходы и трактовки важнейших проблем отечественной и всемирной истории" (25-26 мая 2006 г.). - Алматы, 2006. - С.4-8.

127. Probleme der Germanen-Geschichte bis zum Anfang des Mittelalters // Античный вестник. Исследования и публикации по античности: материалы Третьей международной научной конференции "Актуальные проблемы античного мира" (25 марта 2006 г.). - Алматы, 2006. - Вып.3. - С.123 - 150.

2007

128. Әлемдік діндер тарихы: 050203 – “Тарих” мамандағы бойынша // 050203 – “Тарих” мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары: - Алматы, 2007. – 3 – 13-б. / В.С. Осколков, Р.С. Жарқынбаева, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

129. Әке туралы толғаныс // Батырбекқызы К. Ғұмырдария: естеліктер. - Алматы, 2006. – 171 – 173-б.

130. Әркімнің өз жері – Мысыр шаһары // Батырбекқызы К. Ғұмырдария: естеліктер. - Алматы, 2006. – 112 – 115-б.

131. Ежелгі дүние тарихы: 050203 – “Тарих” мамандағы бойынша // 050203 – “Тарих” мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. - Алматы, 2007. – 23 – 38-б. / В.Н. Вдовин, Р.С. Жарқынбаева, Е.Т. Қартабаевамен бірге.

132. Каталаун даласындағы ғұндар мен Батыс әлемінің шайқасы туралы (латын хроникалары бойынша) // Тарихи дерек: археология және деректану мәселелері: Республикалық ғылыми-теориялық конф. материалдарында. – Алматы, 2007 (баспада).

133. Орта ғасырлар тарихы: 050203 – “Тарих” мамандағы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары // 050203 – “Тарих” мамандығы бойынша - Алматы, 2007. – 39 – 52-б. / Р.С. Мырзабекова, Г.Б. Хабижановамен бірге.

134. Таяу Шығыстың ежелгі мемлекеттері: Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2007. – 98-б. / Е.Т. Қартабаевамен бірге.

135. Шетелдер тарихының тарихнамасы: 050203 – “Тарих” мамандағы бойынша // 050203 – “Тарих” мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. - Алматы, 2007. – 158 – 173-б. / Қ.Р. Несіпбаева, Л.Т. Исова, В.С. Осколков, Ф.М. Шамшиденовамен бірге.

136. Шетелдер тарихы бойынша деректер: 050203 – “Тарих” мамандағы бойынша // 050203 – “Тарих” мамандығы бойынша пәндердің типтік бағдарламалары. - Алматы, 2007. - 259-270-б. / В.С. Осколков, Л.Т. Қожакеевамен бірге.

137. Аварский каганат в истории Евразии // Наука и высшая школа Казахстана. – 2007. - 1 окт. - С. 6-7.

138. Всемирная история республики Казахстан за 15 лет // Всемирная история и Казахстан в XXI в.: материалы респ. научно-теоретической конференции, посвященной 15-летию юбилею кафедры истории древнего мира и средних веков, (29 ноября 2006г.) – Алматы, 2007. - С. 8 -15.

139. Вспоминая Ибраима Есенгуловича // Ұлағатты Ұстаз. – Алматы, 2007. - С. 38-39.

140. Историография истории зарубежных стран: типовая программа по спец. 050203 - История // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 - История. - Алматы, 2007. - С.160-176 /Соавт.: В.С. Осколков, Л.Т. Исова, Ф.М. Шамшиденова.

141. История древнего мира: типовая программа по спец. 050203 - История // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 - История. - Алматы, 2007. - С. 22-36 / Соавт.: В.Н. Вдовин, Р.С. Жаркынбаева, Е.Т. Картабаева.

142. История мировых религий: типовая программа по спец. 050203 – История // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 - История. - Алматы, 2007. - С. 3-12 /Соавт.:В.С. Осколков, Р.С. Жаркынбаева, Е.Т. Картабаева.

143. История средних веков: типовая программа по спец. 050203 - История // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 - История. - Алматы, 2007. - С. 37-52 /Соавт.: Г.Б. Хабижанова, Р.С. Мырзабекова.

144. Источники по истории зарубежных стран: типовая программа по спец. 050203 - История // Типовые программы дисциплин по специальности 050203 – «История». - Алматы, 2007. - С. 262-274 / Соавт.: В.С. Осколков, Ф.М. Шамшиденова.

145. Свидетель двух эпох // Экспресс К. – 2007. - 26 янв. – С.10.

146. Современные интеграционные процессы в контексте стратегии вхождения Казахстана в число 50-ти конкурентоспособных стран мира: материалы междунар. науч.-практ. конф. 18 апреля 2007г. в КАЗНПУ им. Абая. - Алматы, 2007. - С. 645-648.

147. Aus der Agrargeschichte der Fruhgermanen // Античный вестник: исследования и публикации по античности и раннему средневековью: материалы четвертой международной научной конференции «Актуальные проблемы античности и раннего средневековья». (24 марта 2007). - Алматы, 2007. – Вып. 4. - С. 122-140.

148. “Historia est magistra vitae...” // Қазак университеті. – 2007. - 27 ақпан, №1. –5 б.

**Профессор Қ.Т.Жұмағұловтың
редакторлығымен шыққан еңбектер**

**Труды, изданные под редакцией
профессора К.Т. Жумагулова**

1. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.1 /редкол. К.С. Каражанов и др. - Алматы: Изд-во КазГУ, 1993. - 144 с.

2. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.2 /редкол.: Г.Ш. Жамбатырова и др. - Алматы: Изд-во КазГУ, 1995. - 143 с.

3. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.3 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1996. - 207 б.

4. ҚазМУ хабаршысы. Тарих сериясы. №4 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 87-б.

5. ҚазМУ хабаршысы. Тарих сериясы. №5 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1997. - 103-б.

6. ҚазМУ хабаршысы. Тарих сериясы. №6 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 99-б.

7. ҚазМУ хабаршысы. Тарих сериясы. №7 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 114-б.

8. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 7 /редкол.: М.К. Қойгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 114 с.

9. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 8. /редкол.: М.К. Койгелдиев. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 85 с.
10. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 9 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 150 с.
11. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 10 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1998. - 121 с.
12. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.11 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1999. - 274 с.
13. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.12 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1999. - 188 с.
14. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып.13 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1999. - 120 с.
15. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 14 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1999. - 100 с.
16. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 15 /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 1999. - 162 с.
17. Античность и общечеловеческие ценности. Вып.6 / редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. – Алматы: Қазақ университеті, 1999. – 320 с.

18. Вестник КазГУ. Серия историческая. №1(16) / редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2000. - 188 с.

19. Вестник КазГУ. Серия историческая. №2(17) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. – Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 117с.

20. Вестник КазГУ. Серия историческая. №3(18) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. – Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 165 с.

21. Античность и общечеловеческие ценности. Вып.7. – Алматы, 2000. – 284 с.

22. Вестник КазГУ. Серия историческая. №4(19) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2000. – 145с.

23. Вестник КазГУ. Серия историческая. Вып. 1(20) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 189 с.

24. Вестник КазГУ. Серия историческая. №2(21) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 133 с.

25. Вестник КазГУ. Серия историческая. №3(22) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 114 с.

26. Вестник КазГУ. Серия историческая. №4(23) /редкол.: М.К. Койгелдиев (гл. ред.) и др. – Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 151 с.

27. Античность и общечеловеческие ценности. Вып. 8. - Алматы, 2001. - 200 с.

28. Историческая наука в XXI в.: материалы Международных Бекмахановских чтений. 24-25 мая, 2001г. Ч.2. - Алматы: Қазақ университеті, 2001. - 306 с.

29. Проблемы Всемирной истории в контексте современной казахстанской науки: материалы Республиканской научно-теоретической конференции. – Алматы: Қазақ университеті, 2001. – 164 с.

30. Античность и общечеловеческие ценности. – Вып. 9. - Алматы, 2002. - 210 с.

31. Вестник КазНУ. Серия историческая. – Вып. 1(24) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. - 129 с.

32. Особый статус национального университета и проблемы формирования, развития, профессионального становления личности студента: сб. материалов XXXII науч.-метод. конф. проф.-препод. состава Казахского национального университета им. аль-Фараби. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. – 405 с.

33. Вестник КазНУ. Серия историческая. – Вып.2 (25) / Т.О. Омарбеков и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. - 109 с.

34. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3(26) /Т.О. Омарбеков и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. - 95 с.

35. Вестник КазНУ. Серия историческая. №4(27) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2002. - 110 с.

36. Вестник КазНУ. Серия историческая. №1(28) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. - 167 с.

37. Вестник КазНУ. Серия историческая. №2(29) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. - 170 с.

38. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3(30) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. - 172 с.

39. Вестник КазНУ. Серия историческая. №4(31) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2003. - 205 с.

40. Вестник КазНУ. Серия историческая. №1(32) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2004. - 191с.

41. Вестник КазНУ. Серия историческая. №2(33) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2004. - 199 с.

42. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3(34) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2004. - 180 с.

43. Вестник КазНУ. Серия историческая. №4(35) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2004. - 226 с.

44. Преподавание Отечественной истории: проблемы и инновации: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 70-летию Казахского национального университета

имени аль-Фараби. 21-22 октября 2004 г. Часть 1. – Алматы: Қазақ университеті, 2004 – 325 с.

45. История исторического факультета Казахского национального университета им. аль-Фараби. – Алматы: Кітап, 2004. - 144 с.

46. Internationale Zusammenarbeit (Informationsbulletin). Kasachische Nationale Al-Farabi – Universitet. №1(2) Januar. – Almaty, 2005. - 8 s.

47. Вестник КазНУ. Серия историческая. №1(36) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2005. - 210 с.

48. Вестник КазНУ. Серия историческая. №2 (37) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2005. - 207 с.

49. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3 (38) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2005. - 144 с.

50. Вестник КазНУ. Серия историческая. №4 (39) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2005. - 180 с.

51. Вестник КазНУ. Серия историческая. №1 (40) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2006. - 194 с.

52. Античный вестник: исследования и публикации по античности: материалы Третьей международной научной конференции "Актуальные проблемы античного мира" (25 марта 2006 г.). – Вып.3. - Алматы, 2006. - 398 с.

53. Вестник КазНУ. Серия историческая. №2 (41) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2006. - 217 с.

54. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3 (42) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2006. - 158 с.

55. Вестник КазНУ. Серия историческая. №4 (43) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2006. - 179 с.

56. Всемирная история и Казахстан в XXI в.: материалы респ. науч.-теорет. конф. – Алматы: Қазақ университеті, 2007. - 304 с.

57. Античный вестник. исследования и публикации по античности и раннему средневековью: материалы четвертой междунар. науч. конф. «Актуальные проблемы античности и раннего средневековья» (24 марта 2007). Вып. 4. - Алматы, 2007. - 456 с.

58. Вестник КазНУ. Серия историческая. №1 (44) / редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2007. - 205 с.

59. Вестник КазНУ. Серия историческая. №2 (45) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2007. - 232 с.

60. Вестник КазНУ. Серия историческая. №3(46) /редкол.: Ж.К. Таймагамбетов (гл. ред.) и др. - Алматы: Қазақ университеті, 2007. – 215 с.

ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың халықаралық, одақтық, республикалық конференцияларда, симпозиумдарда, семинарларда жасаған баяндамалары

Доклады академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова на международных, союзных, республиканских конференциях, симпозиумах, семинарах

Reports presented by academician ASS RK, Doctor of Historical Sciences, Professor K.T. Zhumagulov at the international, all-union, republican conferences, symposiums, trainings

1970

1. О природе феодальной собственности на землю // Материалы XII научной студенческой конференции республик Средней Азии и Казахстана, посвященной 99-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина (апрель, 1969). - Фрунзе, 1970. - С. 33-36.

2. Проблема феодальной собственности в освещении советских ученых: доклад на III Всесоюзной медиевистической конференции (январь 1970, г. Ленинград).

1974

3. Историографические и теоретические аспекты проблемы феодального синтеза в странах Западной Европы // Материалы научной конференции молодых ученых КазГУ, посвященной 40-летию университета. - Алма-Ата, 1974. - С. 56-58.

4. К вопросу о влиянии римской социально-политической среды на процесс феодализации в Западной Европе

// Материалы итоговой научной конференции проф. - преп. состава КазГУ. – Алма -Ата, 1974. - С. 22-23.

1981

5. К трактовке аграрного строя древнегерманского общества в современной историографии ФРГ // Материалы республиканской научной конференции молодых ученых и специалистов по общественным наукам, посвященной 110-й годовщине со дня рождения В. И. Ленина (17-18 апреля 1980). - Алма-Ата, 1981. - С. 144-145.

1984

6. К трактовке вопроса и типах поселений древних германцев г. Янкуном (ФРГ) // Материалы конференции проф.-преп. состава, посвященной 50-летию КазГУ. - Алма-Ата, 1984.

1997

7. Задачи и перспективы развития фундаментальной и научной подготовки специалистов по всемирной истории в магистратуре. // Материалы международной школы-семинара по проблеме: «Инновационные модели обучения в магистратуре» (22-24 октября, 97 г.). - Алматы, 1997. - С. 48-49.

1999

8. К современной трактовке истории гуннов в Европе // Материалы научной сессии МН-АН РК «Уроки отечественной истории и возрождение казахстанского общества». - Алматы, 1999. - С. 138-142.

2001

9. Гунны в истории Евразии IV-V вв. Древнетюркская цивилизация: памятники письменности // Материалы международной научно-теоретической конференции, посвященной 10-летию независимости Республики Казахстан. - Астана, 2001. - С. 207-215.

10. 10-летие кафедры истории древнего мира и средних веков КазНУ им. аль-Фараби и проблемы всемирной истории в Казахстане // Проблемы всемирной истории в контексте современной казахстанской науки: материалы Республиканской научно-теоретической конференции. - Алматы, 2001. - С. 3-13.

11. Проблемы исследования евразийской истории // Историческая наука в XXI веке: материалы международных Бекмахановских чтений 24-25 мая 2001). - Алматы, 2001. - Ч. 2. - С. 120-126.

12. Проблемы изучения всемирной истории в Республике Казахстан: доклад на международной научно-практической конференции «10 лет суверенного Казахстана: итоги и перспективы», г. Алматы, 1 июня 2001 г.) // Отан тарихы. - 2001. - № 3. - С.78-80.

2002

13. Гуннский союз племен в Центральной Азии и Великое переселение народов на евразийском континенте // Евразия на стыке веков: материалы международного симпозиума, посвященного 10-летию Независимости Республики Казахстан). - Астана, 2002. - С. 190-202.

14. Казахстан в евразийском пространстве (история и современность) // Казахстан и страны евразийского континента (история и перспективы развития: материалы международных Бекмахановских чтений 24-25 мая 2002). - Алматы, 2002. - С. 5-10.

15. Специфика формирования нового поколения специалистов с магистерской степенью на гуманитарных факультетах // Актуальные проблемы научно-педагогического образования (магистратура) на современном этапе: материалы

междунар. научно-практ. конф. 30-31 мая 2002 г.). - Алматы, 2002. - С. 53-56 /Соавт.: Ш.И. Нургожина.

2003

16. Книга, устремленная в будущее // Қазақстан: сындарлы жылдар және ғаламдық мәселелер: материалы итоговой научно-практической конференции по книге Президента РК Н.А. Назарбаева «Критическое десятилетие»). - Алматы, 2003. – С. 82-85.

17. О важнейших направлениях в изучении всемирной и евразийской истории в университетской науке Казахстана. (Материалы международных Бекмахановских чтений 21-22 мая 2003г.). - Алматы, 2003. - С. 5-12.

2004

18. О соотношении мировой и отечественной истории на примере гуннской державы (методологические аспекты) // Преподавание Отечественной истории: проблемы и инновации: материалы междунар. науч.-практ. конф., посвящ. 70-летию Казахского национального университета имени аль-Фараби, 21-22 октября 2004 г. – Алматы, 2004. – Ч.1. - С. 29-36.

19. 70-летие КазНУ им. аль-Фараби и проблемы исторической науки: Бекмахановские чтения: материалы междунар. науч. конф. 18-19 мая 2004г. - Алматы, 2004.

2005

20. Аварский каганат конца эпохи великого переселения народов в Евразии // Казахстан в панораме общечеловеческого исторического мышления: материалы междунар. Бекмахановских чтений (25-26 мая 2005г.). - Алматы, 2005. - С.9-14.

21. К истории материальной культуры в Римской Германии и Свободной Германии // Античный вестник: исследования и публикации по античности: материалы Второй междунар. конф. «Актуальные проблемы античного мира». - Алматы, 2005. – Вып.2. - С. 121-127.

22. О проблемах преподавания всемирной истории в университетах Казахстана в свете интеграции в мировое образовательное пространство // Подготовка конкурентоспособных специалистов в условиях интеграции в мировое образовательное пространство: материалы XXXV науч.-метод. конф. ППС КазНУ им. аль-Фараби. – Алматы, 2005. – Кн.1. - С. 58-61.

2006

23. Данные европейской археологии по истории гуннов IV - V вв. // Проблемы изучения и сохранения историко-культурного наследия: материалы республиканской науч.-практ. конф. (14 дек. 2005г.). – Алматы, 2006. - С. 10-14.

24. Современная трактовка истории Аварского каганата // Современные подходы и трактовки важнейших проблем отечественной и всемирной истории: материалы междунар. Бекмахановских чтений (25-26 мая 2006 г.). Алматы, 2006. - С.4-8.

25. Probleme der Germanen-Geschichte bis zum Anfang des Mittelalters // Античный вестник: исследования и публикации по античности: материалы Третьей междунар. науч. конф. "Актуальные проблемы античного мира" (25 марта 2006 г.). - Алматы, 2006. – Вып.3. - С.123-150.

2007

26. Каталаун даласындағы ғұндар мен Батыс әлемінің шайқасы туралы (латын хроникалары бойынша) // Тарихи

дерек: археография және деректану мәселелері: Республикалық ғылыми – теориялық конференция материалдары (30 қазан, 2007 ж.). - Алматы, 2007.

27. Всемирная история в Республике Казахстан за 15 лет // Всемирная история и Казахстан в XXI в.: материалы республиканской науч.-теорет. конф., посвященной 15-летию кафедры истории древнего мира и средних веков, (29 ноября 2006г.) – Алматы, 2007. - С. 8-1

28. Новые данные к политическому портрету правителя гуннов Атилы (взгляд из XXI века) // Отечественная и Всемирная история в XXI веке: единство и своеобразие научных парадигм: материалы международных Бекмахановских чтений (22-23 ноября 2007 г.). - Алматы, 2007.

29. Современные интеграционные процессы в контексте стратегии вхождения Казахстана в число 50-ти конкурентоспособных стран мира // Материалы международной научно-практической конференции 18 апреля 2007г. в КАЗНПУ им. Абая. - Алматы, 2007. - С. 645-648.

30. Aus der Agrargeschichte der Fruhgermanen // Античный вестник: исследования и публикации по античности и раннему средневековью: материалы четвертой международной научной конференции «Актуальные проблемы античности и раннего средневековья» (24 марта 2007). - Алматы, 2007. – Вып. 4. - С. 122-140.

**ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы,
профессор Қ.Т. Жұмағұловтың жетекшілігімен
қорғалған кандидаттық және докторлық
диссертациялар**

**Кандидатские и докторские диссертации, выполненные
под руководством академика АСН РК, доктора
исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова**

**Candidate and Doctorate Dissertations defended under
scientific supervision of academician of ASS RK, Doctor of
Historical Sciences, Professor
K.T. Zhumagulov**

**Кандидаттық диссертациялар
Докторлық диссертациялар
Докторская диссертация
Doctorate Dissertations**

1. Кокебаева Г.К. Официальная политика Германии и СССР по проблеме военнопленных (1918-1955 гг.). - Алматы, 2007.

**Кандидатские диссертации
Candidate dissertations**

1. Беделова Г.С. XIII ғ. Еуропа мен Азия байланыстары: Марко Поло мәліметтері бойынша. - Алматы, 2005.

2. Зулпыхарова Э.Ө. Еуразиядағы халықтардың ұлы қоныс аудару кезеңдегі Вестгот корольдігі. - Алматы, 2004.

3. Қартабаева Е.Т. Араб-мұсылман мәдениеті және Орталық Азия халықтары өміріндегі өзгерістер (VIII – XIII ғ. басы). - Алматы, 2002.

4. Мұхажанова Т.Н. Түркі әлеміндегі Авар қағанатының тарихы (ҮІ-ҮІІІ ғғ.). - Алматы, 2005.

5. Тастанбеков М.М. Фрэнсис Бэконның тарихи көзқарастары. - Алматы, 2003.

6. Хибина З.Н. Г.Болингброктың көзқарасындағы ағылшын ағартушыларының ерекшеліктері. - Алматы, 2002.

7. Вдовин В.Н. Раннегреческая тирания в Афинах как форма политической власти. - Алматы, 1996.

8. Жаркинбаева Р. С. Особенности и типологические проявления феодального синтеза в Западной Европе. - Алматы, 1999.

9. Молдакимова А.С. Протестантское учение Ж. Кальвина и межконфессиональные противоречия в Швейцарии периода позднего средневековья. - Алматы, 2004.

10. Мырзабекова Р.С. А.Н. Чистозвонов зерттеулеріндегі Европадағы капитализм генезисінің мәселелері. - Алматы, 1999.

11. Осколков В. С. Формирование концепции взаимодействия общества и природы у С.М. Соловьева и ее влияние на последующих историков. - Алматы, 1997.

БІРЛЕСІП ЖАЗҒАН АВТОРЛАРДЫҢ ЕСІМ КӨРСЕТКІШТЕРІ

1. Вдовин В.Н. 107, 131
2. Жарқынбаева Р.С. 106, 107, 128, 131
3. Исова Л.Т. 109, 135
4. Қартабаева Е.Т. 58, 80, 81, 85, 94, 106, 107, 128, 131,
134
5. Қожакеева Л.Т. 136
6. Құрганбаева А.Б. 96
7. Мәшімбаев С.М. 96
8. Мырзабекова Р.С. 57, 83, 84, 108, 133
9. Нарбекова Б.М. 94
10. Несіпбаева Ф.М. 109, 135
11. Осколков В.С. 57, 96, 106, 109, 110, 128, 135, 136
12. Рахменшеев Ш.Қ. 96
13. Тортаев С.Ә. 58, 85
14. Хабижанова Г.Б. 108, 133
15. Шамшиденова Ф.М. 109, 110, 135

ИМЕННОЙ УКАЗАТЕЛЬ СОАВТОРОВ

1. Бердибай Р. 75
2. Вдовин В.Н. 79, 90, 117, 141
3. Жарқынбаева Р.С. 116, 117, 141, 142
4. Жолдасбайулы С. 75
5. Исова Л.Т. 119, 140
6. Картабаева Е.Т. 116, 117, 141, 142
7. Курганбаева А.Б. 102
8. Машимбаев С.М. 102
9. Мырзамекова Р.С. 55, 65, 92, 118, 143
10. Нарбекова Б.М. 79
11. Нургожина Ш.И. 77
12. Осколков В.С. 55, 65, 78, 102, 116, 119, 120, 140,
142, 144
13. Хабижанова Г.Б. 78, 89, 92, 93, 118, 143
14. Шамшиденова Ф.М. 119, 120, 140, 144

МАЗМҰНЫ

Оқырмандарға.....	7
Тарих ғылымдарының докторы, профессор, ҚР ӨҒА академигі Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұловтың өмірі мен ғылыми-педагогикалық қызметінің негізгі кезеңдері.....	10
ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қалқаман Тұрсынұлы Жұмағұловтың ғылыми-педагогикалық және қоғамдық қызметінің қысқаша очеркі.....	24
ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың өмірі мен ғылыми еңбектері жөніндегі әдебиеттер.....	88
ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың еңбектерінің хронологиялық көрсеткіші.....	95
Профессор Қ.Т. Жұмағұловтың редакторлығымен шыққан еңбектер.....	116
ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың халықаралық, одақтық, республикалық конференцияларда, симпозиумдарда, семинарларда жасаған баяндамалары.....	123
ҚР ӨҒА академигі, тарих ғылымдарының докторы, профессор Қ.Т. Жұмағұловтың жетекшілігімен қорғалған кандидаттық және докторлық диссертациялар.....	129
Бірлесіп жазған авторлардың есім көрсеткіштері.....	131

СОДЕРЖАНИЕ

К читателям	8
Основные даты жизни и научно-педагогической деятельности доктора исторических наук, профессора, академика АСН РК К.Т. Жумагулова.....	15
Краткий очерк научно-педагогической и общественной деятельности академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова	46
Литература о жизни и научных трудах академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова	88
Хронологический указатель трудов академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К.Т. Жумагулова	95
Труды, изданные под редакцией академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К.Т. Жумагулова.....	116
Доклады академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова на международных, союзных, республиканских конференциях, симпозиумах, семинарах	123
Кандидатские и докторские диссертации, выполненные под руководством академика АСН РК, доктора исторических наук, профессора К. Т. Жумагулова.....	129
Именной указатель соавторов	131

CONTENTS

To readers.....	9
Main stages of life and activities of Zhumagulov Kalkaman Tursunovich Doctor of Historical Sciences, Professor, Academician of ASS PK.....	19
An Outline on Scientific-Pedagogical and Social Activities of an academician of ASN RK, Doctor of Historical Sciences, professor Kalkaman Tursynovich Zhumagulov	68
Bibliography about life and scientific works of academician ASS RK, Doctor of Historical Sciences, Professor K.T. Zhumagulov.....	88
Chronological index of the an academician of ASS RK, Doctor of Historical Sciences, Professor K. T. Zhumagulov's work	95
Reports presented by academician ASS RK, Doctor of Historical Sciences, Professor K.T. Zhumagulov at the international, all-union, republican conferences, symposiums, trainings	123

ЖҰМАҒҰЛОВ
ҚАЛҚАМАН ТҮРСЫНҰЛЫ
Биобиблиографиялық көрсеткіш

ИБ № 4054

Басылуға 06.12.2007 жылы қол қойылды. Пішімі 70x100 1/16.
Көлемі 11,125 б.т. Офсетті қағаз. RISO басылыс. Талсырыс № 355.
Таралымы 500 дана. Бағасы келісімді. Әл-Фараби атындағы
Қазақ ұлттық университетінің «Қазақ университеті» баспасы.
050038, Алматы қаласы, өл-Фараби даңғылы, 71.
«Қазақ университеті» баспаханасында басылды.